

**OKULÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA
UYGULANAN PROGRAMLARA AİLELERİN İLGI
VE KATILIMLARI İLE OKULÖNCESİ EĞİTİM
KURUMLARININ AİLE EĞİTİMİNE KATKISI
KONUSUNDA ANNE-BABA GÖRÜŞLERİ**

Özlem Melek KAYA

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2002

OKULÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANAN PROGRAMLARA
AİLELERİN İLGİ VE KATILIMLARI İLE OKULÖNCESİ EĞİTİM
KURUMLARININ AİLE EĞİTİMİNE KATKISI KONUSUNDA ANNE BABA
GÖRÜŞLERİ

Özlem Melek KAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Okulöncesi Öğretmenliği Programı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜLTEKİN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temmuz, 2002

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

OKULÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANAN PROGRAMLARA AİLELERİN İLGİ VE KATILIMLARI İLE OKULÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ AİLE EĞİTİMİNE KATKISI KONUSUNDA ANNE-BABA GÖRÜŞLERİ

Özlem Melek KAYA

İlköğretim Anabilim Dalı

Okulöncesi Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2002

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜLTEKİN

0-6 yaş çocuğunun iki önemli eğitim ortamı, ailesi ve okulöncesi eğitim kurumlarıdır. Bu eğitim ortamından ailenin sosyo-kültürel düzeyi, çocuk eğitimine bakış açısı ve bu konudaki tutumları, çocuğun gelecek yaşamını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle ailelerin, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda eğitim yaşantısı geçirmeleri, çocukların daha iyi yetişmelerinde önemli rol oynamaktadır. Bir çok ülke bu konudaki çözümünü, iyi planlanmış örgün ve yaygın okulöncesi eğitim çalışmaları aracılığıyla, çocuğa ve anne-babaya gereksinim duydukları hizmeti götürmekle sağlamaktadır.

Ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar ve etkinliklere katılımları, aile, çocuk ve öğretmen açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Bu katılım ile ailelerin çocuklarının gelişimleri ve eğitimleri konusunda doğrudan eğitilmeleri ve çocuklarının gereksinimleri konusunda bilgilenmeleri sağlanmaktadır. Diğer yandan okulöncesi eğitim kurumları tarafından doğrudan anne-babaların eğitimine yönelik düzenlenen çalışmalar da bu konuda yararlı olmaktadır.

Bu araştırma ile ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı araştırılmaya çalışılmış, bu amaçla anne-babaların görüşleri alınmıştır.

Araştırma, Eskişehir’de, 1’i özel 4’ü Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı anaokulu, biri Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, biri de Üniversiteye bağlı yuva olmak üzere toplam 6 okulöncesi eğitim kurumuna çocukları devam eden ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 24 anne-baba ile yürütülmüştür.

Anne-babaların okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitimine katkısı konusundaki görüşlerini almak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Anne-babaların tümü ile ayrı ayrı uygun oldukları gün, saat ve yerde görüşmeler gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Daha sonra dökümleri yapılan görüşmeler, betimsel analiz tekniği ile analiz edilerek bulgular sayısallaştırılmış ve niceliksel olarak sunulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, anne-babaların okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgili ve işbirliğine açık olduklarını göstermektedir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan anne ve babaların çoğunun istekli olmalarına karşın, eğitim programı ve etkinliklere katılımları gerçekleşmemiştir. Öte yandan, araştırma kapsamındaki okulöncesi eğitim kurumlarından biri dışında diğerlerinde anne babaların eğitime yönelik çalışmaların yapılmadığı, ailelerin bu konuda da istekli ve işbirliğine hazır oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmada aileler, etkinlikler ve eğitim programlarına katılımları ile kendilerine yönelik düzenlenecek eğitim programları ve bu çalışmaların yaşamlarındaki etkileri konusunda çeşitli görüş ve önerilerini dile getirmişlerdir.

ABSTRACT

FAMILY INTEREST AND CONTRIBUTION TO THE PROGRAMS APPLIED IN
PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS AND THE OPINIONS OF PARENTS
ABOUT THE CONTRIBUTION OF PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS
TO THE PARENTS EDUCATION

Özlem Melek KAYA

Department of Primary Education Teacher Training Program in Pre-School Education
Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, June 2002

Advisor: Ass. Prof. Mehmet GÜLTEKİN

The two important education surroundings of 0-6 years old children are their family and the pre-school education institutions. Of these surroundings, the family's cultural level, their opinions about children education and their attitudes have a considerable effect on the future lives of the children. Therefore, parents having an education life about children development and education will play an important role in better development of children. Most of the countries solve this problem by well-planned formal and open pre-school education studies and by conveying a service required by both children and their parents.

The support and contribution of the parents to the programs conducted in pre-school education institutions results well for the family, children and the teacher. In this way, a direct education of the parents about their children's development and education and parent awareness about the children needs were succeeded. By the way, activities conducted by the pre-school education institutions directly for parent education is also useful in this manner.

In this study, parent contribution to the programs of pre-school education institutions and the support of the institution to the parent education were analysed by taking the comments of the parents.

The research was conducted with 24 parents who are willing to contribute and whose children were attending to 6 different pre-school education institutions in Eskisehir. Four of these schools were working under the control of the Directorate of National Education, one under a University control and one under the control of General Directorate of Social Services.

A semi-structured opinion survey form was prepared in order to take the opinions of parents about their attention and support to the programs conducted in pre-school education institutions and the contributions of these institutions to the parent education. The interviews were conducted separately in different days, places and time suitable for the parents, and the interviews were recorded. The records were scripted and analyzed using descriptive techniques and the findings of the study were presented quantitatively.

The results of the study indicated that the parents were open for a collaboration and support with pre-school education institutions. Although the majority of the parents in the study were willing, their participation was not realised. On the contrary, it was found that in none of the institutions, except one, no training activities for the parent education was recorded although the parents declared that they were ready for such a collaboration. Besides, the parents expressed their view and suggestions about the activities and support to the school programs for the parent education.

DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI

Özlem Melek KAYA'nın "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi ve Katılımları ile Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne-Baba Görüşleri" başlıklı İlköğretim (Okulöncesi Öğretmenliği) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi 04.07.2002 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Y.Doç.Dr. Mehmet GÜLTEKİN

Üye : Prof.Dr.Şefik YAŞAR

Üye : Y.Doç.Dr. Sema BATU

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2002

Prof.Dr. Coşkun BAYRAK

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Okulöncesi eğitimde aile katılımı ya da okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimindeki rolü son yıllarda sıkça üzerinde durulan bir konu olmasına karşın ülkemizde konuyla doğrudan ilişkili araştırmalara rastlanmamıştır. Özellikle konuya aileler açısından bakmaya çalışan bu araştırma, ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile ailelerin eğitimine okulöncesi eğitim kurumlarının katkısını onların görüşlerini alarak belirlemek amacıyla planlanmıştır. Çalışmada bir çok kişinin desteği ve emeği bulunmaktadır. Bu nedenle:

Çalışmaya gönüllü katılan, görüş ve önerileri ile araştırmanın verilerini oluşturan anne ve babalar ile onlarla tanışmamı sağlayan ve araştırmamı gerçekleştirmemde yardımcı olan okulöncesi eğitim kurumları yönetici ve çalışanlarına sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmamın başında, tez konumu belirlememde değerli görüş ve önerileri ile beni yönlendiren, Prof. Dr. Ersan SÖZER ile Prof. Dr. Şefik YAŞAR'a, tezimin her aşamasında görüşlerine başvurduğum ve gereksinim duyduğum her konuda bana zaman ayıran Doç. Dr. Yıldız UZUNER, Yrd. Doç. Dr. Zuhâl ÇUBUKÇU ve Öğr. Gör. Çimen ACAR'a teşekkür ederim.

Tezimde görüşme formunun güvenilirlik çalışmalarında görüş ve önerileri ile yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ-İFTAR, Yrd. Doç. Dr. Sibel TÜRKÜM, Yrd. Doç. Dr. Sema BATU, Yrd. Doç. Dr. Gülsün KURUBACAK ile aynı bölümde çalıştığımız tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca, çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan, her an yardımına koşan, özellikle tezimin güvenilirlik çalışmalarında benimle beraber özveri ile çalışan arkadaşım Öğr. Gör. Berrin DİNÇ'e, araştırma süresince her türlü yardımını esirgemeyen arkadaşım Arş. Gör. Ali ERSOY'a ve ismini saymadığım bir çok kişiye teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam süresince beni yönlendiren, akademik ve mesleki olarak destekleyen, her gereksinimim olduğunda bana zaman ayıran, anlayış gösteren, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim ve danışmanım olmasından mutluluk duyduğum Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜLTEKİN'e sonsuz teşekkür ederim.

Benden çalışmamı sürdürebilmem için her türlü yardımlarını esirgemeyen anneme, babama ve diğer aile büyüklerine gösterdikleri ilgi ve anlayıştan dolayı teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam süresince beni hiç yalnız bırakmayan, her türlü destek ile yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen ve çalışmalarım sırasında kendilerini ihmal etmek zorunda kaldığım biricik oğlum EGE, eşim ERDOĞAN ve henüz dünyaya gelmemiş bebeğime bana gösterdikleri anlayış ve sabırdan dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Özlem Melek KAYA

Temmuz, 2002

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.1.1. Okulöncesi Eğitim ve Önemi.....	2
1.1.2. Okulöncesi Eğitim Kurumları.....	6
1.1.3. Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlar.....	8
1.1.3.1. Okulöncesi Eğitimde Uygulanan Farklı Program Modelleri ve Yaklaşımları.....	9
1.1.3.2. Ülkemizde Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlar.....	15
1.1.3.2.1. Kreş Programı.....	18
1.1.3.2.2. Anaokulu Programı.....	19
1.1.3.2.3. Anasınıfı Programı.....	19
1.1.3.2.4. Günlük Etkinlik Programı.....	20
1.1.4. Ailenin Çocuğun Gelişimi ve Eğitimi Üzerindeki Etkileri.....	25
1.1.5. Okulöncesi Eğitimde Okul-aile İşbirliği ve Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımı.....	31
1.1.5.1. Okulöncesi Eğitimde Okul-aile İşbirliğinde Kullanılabilecek Yöntemler.....	34

1.1.5.2. Ailelerin Okulöncesi Eğitim Sürecine Katılımının Amaçları ve Yararları.....	37
1.1.5.3. Aile Katılım Programı Örnekleri.....	39
1.1.6. Ailelerin Eğitim Gereksinimi ve Aile Eğitimi.....	43
1.2. İlgili Araştırmalar.....	45
1.3. Amaç.....	53
1.4. Önem.....	54
1.5. Sınırlılıklar.....	54
1.6. Tanımlar.....	55
2. YÖNTEM.....	56
2.1. Araştırma Modeli.....	56
2.2. Araştırmanın Yapıldığı Okullar.....	56
2.3. Araştırmaya Katılan Anne-Babaların Özellikleri.....	59
2.4. Verilerin Toplanması.....	62
2.4.1. Görüşme Formu.....	63
2.4.2. Görüşme Kılavuzu.....	67
2.4.3. Görüşme İlkeleri.....	68
2.4.4. Görüşmelerin Yapılması.....	69
2.5. Verilerin Analizi.....	70
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	75
3.1. Anne-Babaların “Çocuğunuzu Okula Getirip Götürürken Herhangi Bir Güçlkle Karşılaşıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	75
3.2. Anne-Babaların “Çocuğunuzu Okulöncesi Eğitim Kurumuna Hangi Amaçla Gönderiyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	76
3.3. Anne-Babaların “Çocuğunuzun Öğretmeni İle Hangi Sıklıkta Görüşüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	80
3.4. Anne-Babaların “Şimdiye Kadar, Okulda Uygulanan Eğitim Programı, Okulun İşleyişi vb. Konularda Sizi Bilgilendirmeye Yönelik Ne Tür Çalışmalar Yapıldı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	84

3.5. Anne-Babaların “Okulda Gün Boyu Çocuğunuzla Yapılan Etkinlikler Konusunda Bir Bilginiz Var mı? ve Bu Etkinlikleri Sıralayabilir misiniz?” Sorularına Verdikleri Yanıtlar.....	90
3.6. Anne-Babaların “Okulda Gün Boyunca Yapılan Etkinlikler ve Uygulanan Eğitim Programında Etkin Olarak Rol Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	94
3.7. Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Aileniz ve Sizin Düşünceleriniz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	100
3.8. Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Çocuğunuz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	103
3.9. Anne-Babaların “Okuldaki Öğretmenler Tarafından Sizi, Çocuğunuzun Gelişimi, Eğitimi, Gereksinimleri vb. Konularda Bilgilendirmeye Yönelik Çalışmalar Yapılıyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	106
3.10. Anne-Babaların “Okuldaki Eğitimciler Tarafından, Aileler ve Çocuklarına Yönelik Bir Anne-Baba Eğitimi Programı Düzenleniyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	112
3.11. Anne-Babaların “Bu Konuda Belirtmek İstedığınız Başka Görüş ve Önerileriniz Var mı ?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	125
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	130
4.1. Sonuçlar.....	130
4.2. Öneriler.....	135
4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	136
4.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	137
EKLER.....	138
KAYNAKÇA.....	158

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1. Araştırmaya Katılan Anne ve Babaların Kişisel Özellikleri.....	60
Çizelge 2. Araştırmaya Katılan Anne ve Babaların Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocuklarının Kişisel Özellikleri.....	61
Çizelge 3. Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdeleri.....	74
Çizelge 4. Anne-babaların “Çocuğunuzu Okula Getirip Götürürken Herhangi Bir Güçlkle Karşılaşıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	76
Çizelge 5. Anne-babaların “Çocuğunuzu Okulöncesi Eğitim Kurumuna Hangi Amaçla Gönderiyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	77
Çizelge 6. Anne-babaların “Çocuğunuzun Öğretmeni İle Hangi Sıklıkta Görüşüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	80
Çizelge 7. Anne-babaların “Çocuğunuzun Öğretmeni İle Genellikle Hangi Konularda Görüşüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	81
Çizelge 8. Anne-babaların “Şimdiye Kadar, Okulda Uygulanan Eğitim Programı, Okulun İşleyişi vb. Konularda Sizi Bilgilendirmeye Yönelik Ne Tür Çalışmalar Yapıldı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	84
Çizelge 9. Anne-babaların “Okulda Uygulanan Eğitim Programı, Okulun İşleyişi vb. Dışında Hangi Konularda Bilgilendirilmek İsterdiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	87

Çizelge 10. Anne-babaların “Sizi Bilgilendirmeye Yönelik Bir Çalışma Yapılmasını İster miydiniz ve Sizce Bu Çalışmalar Hangi Konularda Olmalıdır?” Sorularına Verdikleri Yanıtlar.....	88
Çizelge 11. Anne-babaların “Okulda Gün Boyu Çocuğunuzla Yapılan Etkinlikler Konusunda Bir Bilginiz Var mı? Ve Bu Etkinlikleri Sıralayabilir misiniz?” Sorularına Verdikleri Yanıtlar.....	90
Çizelge 12. Anne-babaların “Bu Etkinlikleri Nasıl Öğrendiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	93
Çizelge 13. Anne-babaların “Okulda Gün Boyunca Yapılan Etkinlikler ve Uygulanan Eğitim Programında Etkin Olarak Rol Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	95
Çizelge 14. Anne-babaların “Okulda Gün Boyunca Yapılan Etkinlikler ve Uygulanan Eğitim Programında Etkin Olarak Rol Almak İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	96
Çizelge 15. Anne-babaların “Hangi Etkinliklerde ve Nasıl Bir Rol Almak İsterdiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	98
Çizelge 16. Anne-babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Aileniz ve Sizin Düşünceleriniz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	101
Çizelge 17. Anne-babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Çocuğunuz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	104
Çizelge 18. Anne-babaların “Okuldaki Öğretmenler Tarafından Sizi, Çocuğunuzun Gelişimi, Eğitimi, Gereksinimleri vb. Konularda Bilgilendirmeye Yönelik Çalışmalar Yapılıyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	106
Çizelge 19. Anne-babaların “Bunlar Ne Tür Çalışmalar?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	108

Çizelge 20. Anne-babaların “Çocuğunuzun Gelişimi, Eğitimi, Gereksinimleri vb. Konularda Yapılan Çalışmalar Sizce Yeterli mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	109
Çizelge 21. Anne-babaların “Bu Tür Çalışmalar Yapılmasını İster miydiniz? Sizce İçeriğinde Neler Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	111
Çizelge 22. Anne-babaların “Okuldaki Eğitimciler Tarafından, Aileler ve Çocuklarına Yönelik Bir Anne-baba Eğitimi Programı Düzenleniyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	113
Çizelge 23. Anne-babaların “Anne-babaların Eğitimine Yönelik Hazırlanan Program Bu Konudaki Gereksinimlerinizi Karşıladı mı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	114
Çizelge 24. Anne-babaların “Anne-babaların Eğitimine Yönelik Böyle Bir Programın Aile Yaşantınız ve Çocuklarınızla İlişkileriniz Üzerindeki Etkileri Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	116
Çizelge 25. Anne-babaların “Okuldaki Eğitimciler Tarafından, Aileler ve Çocuklarına Yönelik Bir Anne-baba Eğitimi Programı Düzenlenmesini İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	117
Çizelge 26. Anne-babaların “Programın İçeriğinde Hangi Konuların Yer Almasını İsterdiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	118
Çizelge 27. Anne-babaların “Programın Uygulanış Zamanı ve Süresi Sizce Nasıl Düzenlenmelidir, Örnek Verebilir misiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	120
Çizelge 28. Anne-babaların “Anne-babaların Eğitimine Yönelik Böyle Bir Programın Aile Yaşantınız ve Çocuklarınızla İlişkileriniz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olabileceğini Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	122
Çizelge 29. Anne-babaların “Bu Konuda Belirtmek İstedığınız Başka Görüş ve Önerileriniz Var mı ?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	126

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem, amaç, önem, sınırlılıklar ve tanımlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem

Okulöncesi eğitim dönemini kapsayan 0-6 yaş, çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemlerden biridir. Bu dönemde edinilen deneyimlerin çocuğun daha sonraki yaşamında etkili olması, onun eğitimine olabildiğince erken dönemde başlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle okulöncesi eğitim, eğitim sisteminin temel basamağını oluşturmaktadır.

0-6 yaşları arasında çocuğun gelişim ve eğitiminden sorumlu iki eğitim ortamı; onun ailesi ve okulöncesi eğitim kurumlarıdır. Bu dönemde çocuğun gelişiminde ve eğitiminde en etkin ve kalıcı rolü çocuğun içinde doğduğu ailesi üstlenmektedir. Ancak çocuk özellikle 3 yaşına geldikten sonra aileyle birlikte okulöncesi eğitim kurumlarına da büyük gereksinim duyulmaktadır. Okulöncesi eğitim kurumları ve ailenin çocuğun gelişim ve eğitiminde tek başına istenilen başarıyı elde etmesi çok olanaklı değildir. Bu nedenle, ailelerle okulöncesi eğitim kurumlarının çocuğun eğitim sorumluluğunu birlikte paylaşmaları bakımından ailelerin okulöncesi eğitime katılımlarının sağlanması ve çocuk gelişimi ve eğitimi konularında eğitilerek desteklenmeleri büyük önem taşımaktadır.

1.1.1. Okulöncesi Eğitim ve Önemi

İnsan gelişimi ve psikolojisi ile ilgili bilgilerin artışı, birey toplum ilişkilerindeki yeni gelişmeler, endüstrileşme ve demokratikleşme eğilimleri vb. olgular insana ve onun haklarına saygıyı gündeme getirmiştir. Yetişkinlikte bireyin “nasıl” olacağını büyük ölçüde belirleyen çocukluk yılları önem kazanmış, çocuğu ihmal edilebilir bir varlık ya da küçük çapta yetişkin olarak görme eğilimi değişmiştir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin, o ülkenin çocuklarına verdiği eğitimin niteliği ile ölçüldüğü günümüzde artık, çocuğun eğitiminin küçük yaşta başlaması gereği tartışma konusu olmaktan çıkmıştır.

Yaşamın ilk yıllarında alınan eğitimin ve kazanılan deneyimlerin daha sonraki yıllarda bireyin öğrenme yeteneği ve akademik başarısı üzerinde önemli etkilerinin olduğunun anlaşılması da 0-6 yaşlarını kapsayan okulöncesi dönemin önemini daha da artırmıştır. Yapılan araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte bireyin, kişilik yapısı, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiğini göstermektedir. Bu konuda yapılan kimi araştırmaların sonuçları şöyle özetlenebilir (Fidan, 1977, s. 18; Oğuzkan ve Oral; 1987, s.7; Gürkan, 2000, s. 8; Poyraz ve Dere, 2001, s.17):

- İnsan, beyninin ve beyin hücrelerinin büyük bir kısmı oluşmuş biçimde dünyaya gelmektedir. 6 yaşına kadar da hücreler arası sinir bağlantılarının oluşumu devam etmektedir. Bu nedenle, erken yaşlarda karmaşık algılama ve fiziksel deneyimler için olanaklar sağlamak, ileri yaşlardaki öğrenme becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.
- Gelişim açısından insan yaşamının ilk yıllarında kritik dönemler bulunmaktadır. Temel bilgi ve becerilerin, bu kritik dönemlerde zengin deneyimlerle kazandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde zamanında öğrenilmeyen bilgi ve becerilerin ileriki yaşlarda öğrenilmesinde istenilen düzeye ulaşamamaktadır. Örneğin; çocuğun dil gelişimi ve eğitimi açısından okulöncesi eğitim çağı kritik bir dönemdir. Çocuğun ergenlik döneminde ulaştığı okuma düzeyi ve sözcük dağarcığının yaklaşık %50'si 9 yaşına kadar oluşmaktadır.

- Okulöncesi eğitimin öğrenme yeteneği ve akademik başarı üzerinde de olumlu etkilerinin olduğu saptanmıştır. Okulöncesi eğitimin uzun dönemli etkilerine bakıldığında, okul başarısızlığını ve sınıf tekrarını azaltmanın yanı sıra, okula devamı ve iş gücünü artırdığı, ergenlik suç oranını ve erken yaştaki hamilelikleri de azalttığı gözlenmektedir.
- Bloom'un yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişimin %50'si 4 yaşına kadar oluşmaktadır. 4 ile 8 yaş arasında %30'u, 8-17 yaş arasında ise %20'sinin kazanıldığı ileri sürülmektedir. 18 yaşına kadar gösterilen okul başarısının %33'ü okulöncesi yıllarda gösterilen başarı ile açıklanabilmektedir.

Görüldüğü gibi, çocukların kişiliğinin oluşumu yaşamın ilk yıllarında başlamakta, temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar 0-6 yaşları arasında kazanılmaktadır. Bilgi, beceri ve alışkanlıkların temeli ailede atılmakta, okulöncesi eğitim kurumları ailenin ilk yıllardaki bu rolüne katkıda bulunmaktadır. Tüm bu nedenlerle, çağdaş bir toplumun gerektirdiği, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci, öz denetimli, kendisinin ve başkalarının haklarına saygılı, yeteneklerini kullanabilen, ruhsal ve bedensel özellikler yönünden sağlıklı bireyler yetiştirmek ancak okulöncesi dönem çocuklarının eğitime gerekli önemi vermekle sağlanabilmektedir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.13).

Dall'a göre (1997, s. 23), çocuğun gelişiminde ve öğrenmesinde 3 önemli aşama vardır. Bunlar; eve dayalı öğrenme, okulöncesi eğitimi sırasında edinilen öğrenme ve erken ilköğretim çağındaki öğrenmedir. Bu öğrenmelerin tümü birbirleriyle çok güçlü bir bağlantı içindedir ve bu bağlantı sağlandığı oranda daha eğitilmiş çocukların ortaya çıkması olanaklıdır.

Okulöncesi dönemde edinilen bilgi, beceri ve alışkanlıkların temeli öncelikle ailede atılmaktadır. Bu nedenle çocuğun aile çevresindeki koşulları ve uyarıcı zenginliği büyük bir öneme sahiptir. Ancak çocuğun aile çevresindeki koşulları ne denli iyi ve elverişli olursa olsun, yaşlıları ile birlikte, uygun bir ortamda ve uzman eğitimcilerin gözetiminde

eğitim alması ve ilköğretime hazırlanması daha olumlu sonuç vermektedir. Bu nedenle, çocukların bu çağda iyi bir eğitim sürecinden geçirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Okulöncesi eğitim; doğumdan ilköğretimin başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.2).

Zorunlu eğitim kapsamına girmemekle birlikte okulöncesi eğitim, eğitim sisteminin ilk basamağını oluşturmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nın 19. maddesinde de tanımlandığı gibi; okulöncesi eğitim, ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar;

“Okulöncesi eğitim, zorunlu öğrenim çağına kadar olan çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerini, sistemli bir ortamda daha iyi sağlayan, yeteneklerinin gelişmesine yardım eden, onları temel eğitime hazırlayan ve temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim basamağıdır” (Öz, 1983, s.235).

Mialaret (1977, s.16-28; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s. 13), okulöncesi eğitimin evrensel olarak kabul edilebilecek amaçlarını 3 grupta toplamıştır :

1. Toplumsal Amaçlar

- Çalışan kadınların çocuklarına bakmak.
- Her çocuğa eğitim sağlamak ve onların bireysel gelişimlerine katkıda bulunmak.
- Çocukların birbirleriyle ve başkalarıyla ilişki içinde bulunmasına ve sosyalleşmesine katkıda bulunmak.

2. Eğitsel Amaçlar

- Çocuğun duyularını eğitmek.
- Çocuğun çevreye olan duyarlılığını artırmak.

3. Gelişimsel Amaçlar

- Çocuğun doğal gelişimini temel alarak gelişimle ilgili deneyimlerine önem vermek.

Bu evrensel amaçlardan hareketle, Türkiye'de okulöncesi eğitimin amaçları Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin (MEB, 2002, s.2) 5. maddesinde şöyle sıralanmıştır :

- Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini, temel alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak,
- Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- Koşulları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak,
- Çocukları temel eğitime hazırlamak.

Görüldüğü gibi, okulöncesi eğitim, gerek sosyal gerekse gelişim bakımından eğitim sistemi içerisinde önemli işlevler görmektedir. Okulöncesi eğitim yoluyla çocuğun sosyal bakımdan topluma uyumu ve ilköğretime hazırlanması sağlanırken; gelişimsel bakımdan tüm gelişim alanlarının desteklenmesi, temel alışkanlıklar kazanması ve yaratıcı, yapıcı ve üretici bir biçimde gelişmesi sağlanmaktadır.

Tüm bu sayılan amaçların gerçekleşebilmesi için okulöncesi eğitimde göz önünde bulundurulması gereken kimi temel ilkeler bulunmaktadır. Bunlardan biri, okulöncesi eğitimde çocukların bedensel, bilişsel, duygusal, sosyal, kültürel, dil ve hareket gibi çok yönlü gelişmelerini destekleyecek eğitim ortamlarının hazırlanması gereğidir. Bu eğitim ortamlarında gerçekleştirilecek eğitim etkinlikleri düzenlenirken de çocukların yaşları, gelişim özellikleri, öğrenme hızları, ilgileri, gereksinimleri ile okulun ve çevrenin olanaklarının dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca, eğitim etkinliklerinin, çocukların sevgi, saygı, işbirliği, katılımcılık, sorumluluk, yardımlaşma ve paylaşma duygularını geliştirici nitelikte olması okulöncesi eğitimde önemli bir diğer ilkedir.

Okulöncesi eğitimde çocukların beslenme, uyku, öz bakım becerileri, doğru ve sağlıklı temel alışkanlıklar kazanmalarının yanında doğa sevgisiyle çevreye duyarlı olmaları da sağlanmalıdır. Ayrıca, çocukların, Atatürk, yurt, ulus, bayrak, aile ve insan sevgisini benimsemiş, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkeli, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde, hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak amacıyla çaba gösterilmesi de gerekmektedir.

Okulöncesi eğitim kurumlarında eğitimin, sevgi, şefkat anlayışı içinde yürütülmesi, çocuklara eşit davranılması ve bireysel özelliklerin göz önünde bulundurulması özel bir öneme sahiptir. Okulöncesi eğitimde çocukların öz güvenlerini kazanmaları için ceza ve baskı uygulanmaması, ayrıca kısıtlamalara yer verilmemesi gerekmektedir.

Okulöncesi eğitimde fırsat eğitiminden yararlanılması temel ilkelere bir diğeridir. Ayrıca, çocuklara kazandırılacak yeni alışkanlık ve değerlerin onların kendi deneyimlerine dayandırılması önemlidir. Eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinde belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığının saptanması ve planlama yapılırken bu sonuçların dikkate alınması gerekmektedir. Okulöncesi eğitimde dikkat edilmesi gereken son ilke ise, eğitimin okul-aile işbirliği içinde verilmesi gereğidir (MEB, 1994a, s.21; MEB, 2002, s.2)

Görüldüğü gibi, okulöncesi eğitimde belirlenmiş olan amaçlara ulaşabilmek ve istenilen başarıyı elde edebilmek için bir takım ilkeleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ancak, okulöncesi eğitimde aileyi eğitimin bir parçası durumuna getirmek ve bu yolla aileyi de eğitmek önemle üzerinde durulması gereken bir ilkedir.

1.1.2. Okulöncesi Eğitim Kurumları

19. yüzyılda başlayan sanayileşme ve teknolojik gelişmeler sonucunda kadınların çalışma yaşamına atılması, çocukların güvenle bırakılıp bakılabileceği bir kurum gereksinimini doğurmuştur. Ayrıca, eğitimin doğum öncesi yaşamla birlikte başladığının

gelişim uzmanları tarafından ortaya atılması, çocuk, aile ve toplumsal çevre etkileşiminin öneminin benimsenmesi, okulöncesi eğitim kurumlarının zaman içinde giderek önem kazanmasına neden olmuştur (Oktay, 1999, s189).

Öte yandan, çağdaş yaşamla birlikte artan kent nüfusları ve değişen konut yapıları, çocukları evin dışında arkadaşlarıyla oynamaktan alıkoymuş, bu durum çocukların en iyi öğrenme aracı olan oyundan ve sosyalleşme olanaklarından uzak kalmasına neden olmuştur. Tüm bu nedenlerle okulöncesi eğitim kurumları toplumun önemli bir eğitim gereksinimini karşılamayı amaçlamaktadır.

Türkiye’de okulöncesi eğitimin önemli amaçlarından biri ev koşulları elverişsiz olan çocuklara destek vermek, diğeri ise çocukları ilköğretime hazırlamaktır. Bu 2 temel amaç dikkate alındığında, okulöncesi eğitim kurumları, yetersiz olanaklara sahip çocukların eğitim gereksinimlerini karşılamak açısından son derece önemlidir (Oktay, 1999, s.190). Ayrıca, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar yoluyla bu kurumlara devam eden çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin yanısıra, yetenekleri doğrultusunda yaratıcılığı ile zihinsel süreçleri de gelişmektedir. Bunun yanında arkadaşları ile kurduğu ilişkiler, dinlediği öykü ve konuşmalar, onun dil yeteneği ile kendini ifade etme gücünü geliştirmekte, sözcük dağarcığını zenginleştirmektedir (Üstünoğlu, 1987, s.6).

Başka bir deyişle, okulöncesi eğitim kurumları, 0-6 yaş arası çocukların tüm gelişimlerini, sağlıklı ve düzenli fiziksel koşullar içinde, toplumun kültürel özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren, onlarda sağlam bir kişiliğin, sosyal duyarlılığın ve yaratıcı işlek bir zekanın temellerini atan ve temel işlevi eğitim olan uzman eğitici kadroya sahip sosyal kuruluşlardır (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.3).

Nitelikli bir okulöncesi eğitim kurumu, çocuğun ailesi dışında karşılaştığı planlı, denetimli ve kurallı eğitimin ilk basamağıdır. Burada iyi yetişmiş okulöncesi öğretmenleri tarafından çocuk odak olarak ele alınır ve gelişimsel özellikleri ile yeteneklerine göre

hazırlanan özgür bir ortam içinde ve esnek programlar yoluyla temel eğitime hazırlanır (Üstünoğlu, 1987, s.6).

Ülkemizde okulöncesi eğitim kurumları, hizmet verdikleri yaş gruplarına göre farklı adlar almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 4. Maddesinde (MEB, 2002, s.1) 36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okullara **anaokulu**; 60-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla örgün eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıflara **anasınıfı**, 36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı diğer öğretim kurumları bünyesinde açılan okulöncesi eğitim sınıflarına da **uygulama sınıfı** adı verilmiştir. Başbakanlık'a bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde, 0-6 yaş arası çocukların gündüz bakım ve eğitimini üstlenen kurumlara da **kreş ve gündüz bakımevi** adı verilmektedir.

1.1.3. Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlar

Program, en genel anlatımı ile yapılacak işin bölümlerini ve her bölümün zamanını gösteren maddelerin tümü anlamına gelmektedir. Gürkan'ın (2001, s.7) Oğuzkan'dan aktardığına göre program, "belli bir çalışmanın amacını, bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plandır". Varış'a (1996, s.14) göre ise eğitim programı "bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm etkinliklerdir". Demirel (1997, s.7) eğitim programını, "öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği" biçiminde tanımlamıştır.

Okulöncesi eğitimde de, çocuğun en iyi biçimde eğitilebilmesi için yapılan çalışmalar, belli amaçlar ve ilkeler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, eğitim belli bir program çerçevesinde yürütülmektedir. Okulöncesi eğitim kurumlarında program, okulun rehberliği altında bir çocuğun yapacağı deneyimlerin tümü olarak tanımlanabilir (Zembat, 1999, s.49). Seçkin ve Koç'un (1998, s.7) Foundation'dan aktardıklarına göre okulöncesi eğitim programı; çocuğun dil, algılama, sosyal, duygusal,

uyum güçlerini geliştirmek üzere düzenlenmiştir. Çocuğun belirli gereksinimlerini, eğitim araçlarını kullanma konusunda eğitilmiş öğretmenler tarafından ve oyun içinde karşılanmasını sağlayan bir programdır.

Tarihsel süreç içinde, dünyada ve ülkemizde uygulanan farklı okulöncesi eğitim program model ve yaklaşımlarına rastlamak olasıdır. Bunlardan güncelliğini koruyan ve yabancı ülkelerde uygulanan programlar ile ülkemizde uygulanmakta olan okulöncesi eğitim programlarını ayrı ayrı ele almakta yarar vardır.

1.1.3.1. Okulöncesi Eğitimde Uygulanan Farklı Program Model ve Yaklaşımları

High-Scope Programı .- Amerika'da geliştirilmiş, ülkemizde de kimi okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanmakta olan bir eğitim programıdır. Piaget'nin gelişim kuramından etkilenmiştir. Programın dayandığı temel ilke "etkin öğrenme" ilkesidir. High-Scope Programında öğretmen, etkin öğrenmeyi geliştirecek bir ortam sağlamak ve çocuklara eylemleri hakkında düşünceleri için yardımcı olmakla görevlidir.

High-Scope Programının bir günü; planlama zamanı, çalışma zamanı, toplanma zamanı, hatırlama zamanı, küçük grup zamanı, büyük grup zamanı, bahçe zamanı gibi çeşitli etkinlik zamanlarına bölünmüştür (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.29-30). Yetişkin ile çocuğun eşit kabul edildiği program anlayışı sayesinde çocuklar, kendilerine ve başkalarına saygı duymayı, kendilerine güvenmeyi ve sorumluluk duygusunu öğrenmektedirler. Ayrıca, çocukların problem çözme yetenekleri, yaratıcılıkları, girişimcilik özellikleri ve görüşlerini rahatlıkla ifade etme yeteneklerinin gelişmesi de High-Scope Programı ile sağlanabilmektedir (Büyükkaragöz, 1997, s.227).

Programda çocukların gelişimini etkileyeceği düşünülen en önemli öğelerden biri de anne ve babalardır. High-Scope Programında anne ve babalarla iyi ilişkiler kurmak, onları çocuklarının gelişimlerinden ve programda yapılan etkinliklerden haberdar ederek onların katılımını sağlamak önemlidir (Büyükkaragöz, 1997, s.227). Bu nedenle, High-Scope

Programı'nda öğretmen, her gün evde yapabilecekleri etkinlik ve kullanabilecekleri materyaller konusunda ev ziyaretleri, çalışma grupları vb. yollarla anne ve babalara rehberlik eder. Poyraz ve Dere'nin (2001, s.108), Epstein'den aktardıkları gibi, öğretmen anne ve babalara evde bulunabilecek eğitimsel potansiyeli olan materyallerle çocuklara yararlı olacak ve onların kelime dağarcığını geliştirecek kitaplar önerir.

High-Scope Programı'yla Türkiye'de uygulanmakta olan okulöncesi eğitim programları arasında pek çok benzerlikten söz edilebilir. High-Scope Programında zihinsel gelişim temel olmakla birlikte sosyal ve duygusal amaçlar da yer alır. Ülkemizde okulöncesi eğitim uygulamaları çocukların tüm gelişim alanlarına yardımcı olmayı amaçlar. Ancak, uygulamada bilişsel gelişime yönelik etkinliklere daha fazla ağırlık verildiği söylenebilir. High-Scope Programında etkin öğrenme yöntemi temel alınmaktadır. Ülkemizde okulöncesi eğitim uygulamalarında da yaparak yaşayarak öğrenme temel alınmakta, ancak uygulamalardaki kimi yetersizlikler nedeniyle her zaman ve istenilen nitelikte uygulanamamaktadır (Koçak, 1998, s.702-703).

Head Start Programı .- Head Start Projesi, 1965 yılında düşük sosyo-ekonomik koşullardan gelen okulöncesi çocuklarının duygusal, sosyal, psikolojik, sağlık ve beslenme ile ilgili gereksinimlerini karşılamak amacıyla 8 haftalık yaz programı olarak düşünülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'nde halen 3 yaşından ilköğretime başlayınca kadar Kızılderili ve göçmen çocuk ve aileleri bu hizmetten yararlanmaktadır (Büyükkaragöz, 1997, s.227). Aral, Kandır ve Yaşar (2000, s.31-32) ve Başal'a (1998, s.54) göre Head Start Projesi 4 ana bölümden oluşmaktadır:

Projenin **eğitim** bölümünde, çocukların bireysel gereksinimlerini karşılamak amaçlanmış, toplumun kültürel ve etnik özellikleri de dikkate alınmıştır. Proje kapsamındaki her çocuk zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimi desteklemek amacıyla çeşitli öğrenme yaşantıları ile karşı karşıya bırakılmış, güven kazanmaları ve duygularını yaşamaları için cesaretlendirilmişlerdir. Çocuklar için özel öğrenme alanları hazırlanmış ve

bu alanlarda su, inşaat, ısı, ışık, renk ve ses düzenlemelerine, resim stüdyolarına, özellikle drama etkinliklerine ağırlık verilmiştir.

Projenin **sağlık** bölümünde, çocukların sağlıklı olmaları için ruh sağlığı, vücut sağlığı ve beslenmeyi içeren zorunlu sağlık programları hazırlanmış, kapsam alanındaki tüm çocukların sağlık taramaları ve aşıları yapılmıştır. Aileler için çocukların psikolojik sorunlarına nasıl yaklaşacakları ve çözümleyebilecekleri ile ilgili destekleme programları da hazırlanmıştır.

Projenin üçüncü bölümü **ebeveyn katılımıdır**. Head Start felsefesine göre, anne-baba çocuğun gelişiminde en önemli ve etken olan kişilerdir. Programın en gerekli bölümünü ebeveynin, anne-baba eğitim programlarına katılımı oluşturur. Ebeveynler sınıftaki etkinliklere ve çocuk gelişimi ile ilgili çalışmalara etkin olarak katılmaktadırlar.

Projenin dördüncü bölümü olan **sosyal hizmetler**, ailelere çeşitli alanlarda gereksinimlerini nereden, nasıl karşılayacakları konusunda yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.

Head Start Programları kurum ve ev merkezli olmak üzere 2 program seçeneği sunmaktadır. Kurum Merkezli Head Start programının genel amacı, çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden kapasitesini en üst düzeye çıkarmaktır. Ev Merkezli Head Start programı ise bu amacı destekler niteliktedir. Ebeveyn ve ev ortamı çocuğu etkileyen önemli etmenler olarak görüldüğü için çocuğun gelişim özellikleri ve bunu destekleyecek araç, gereç ve oyuncak yapımı konusunda aileler eğitilmektedir (Büyükkaragöz, 1997, s.229-230).

Reggio Emilio Projesi .- Proje, 1970 yılında okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla hükümet girişimi ve yerel yönetim tarafından İtalya'da başlatılmıştır. Program çocuğun gelişimine yapısalcı yaklaşım ile bakmaktadır (Temel, 1997, s.115).

Projenin çocuk yetiştirmedeki amacı şöyle özetlenmektedir: Büyüme sürecinde çocuk, gelişimini engelleyen bir “duvarla” karşı karşıyadır. Kalıplaşmış, eski ve katı kurallar, güncelliğini yitirmiş kavramlar, yetişkinlerce benimsenmiş ancak anlaşılması, kavranması zor ve geçerliliğini kaybetmiş davranış ve tutumlar, geleneksel eğitim yöntemleri bu “duvarı” oluşturmaya devam etmiştir. Gelişim sürecinde çocuk önce yaşayan toplumdaki yeni kültürel değerler ve rolleri öğrenmesi için desteklenmelidir. Daha sonra çocuk gelişimini engelleyen ve eski değer yargılarından oluşan “duvarla” karşılaştığında bu “duvarı” kendi kendine aşmayı başarmalıdır (Temel, 1989, s.160).

Reggio Emilio Projesine göre çocuklara öğrenme sürecinde, özgür olmaları ve araştırma, deneme, hata yapma, hatalarını kendi kendilerine düzeltmeleri için olanaklar tanınması gerekmektedir. Bu nedenle, projede ortam çok büyük önem taşımaktadır. Yetişkinler ve çocuklar arasında sosyal ilişkiyi kolaylaştırmak amacıyla bütün çocuklar ve öğretmenlerin birlikte bulunabileceği “pizazza” denilen büyükçe bir alan söz konusudur. Sınıflar bu açık ve merkezi yerdeki alanın çevresinde düzenlenmiştir ve sınıfların içinde bir büyük bir de küçük atölye bulunmaktadır. Ayrıca, okullarda yerde, tavanda ve duvarlarda çocukların kendilerini değişik açılardan gözlemlemelerini sağlayan, çeşitli özelliklere sahip aynalar yer almaktadır. Tüm materyal, eşya ve etkinliklerin düzeni öğrenme sürecinde problem çözme ve keşfetmeyi teşvik edecek biçimde düzenlenmiştir (Poyraz ve Dere, 2001, s.155).

Reggio Emilio Projesinde programlar ileri düzeyde yapılandırılmamıştır. Daha çok farklı stratejilerin kullanıldığı proje tarzı çalışmalar tercih edilmektedir (Temel, 1997, s.122; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.38). Bu projede ailelerin katılımı ve desteği temel olarak kabul edilir. Bu katılım, okuldaki çalışmalar sırasında, günlük etkileşimler, eğitimsel ve psikolojik olaylar, geziler ve kutlamaların tartışılmasında yer alma biçiminde gerçekleşmektedir. Okul etkinliklerine ailelerin katılımı yalnızca çocuklar açısından değil, aynı zamanda anne-babalar, öğretmenler açısından da önemlidir. Projede anne ve babalara eğitim sürecini, çocuğun beceri ve yeteneklerini anlaması ve süreci paylaşması için yardım edilmektedir.

Ayrıca, anne ve babalardan okulun ilk haftasında, çocuk aile üyeleri olmadan rahatlıkla sınıfta kalana kadar okulda kalmaları istenmekte, diğer zamanlarda da sık sık okula gelmeleri için davet edilmektedir. Bunun yanında okul tarafından düzenlenen posterlerle ailelerin okul etkinliklerinden haberdar olmaları ve ilgilenmeleri sağlanmaktadır. Kısaca, ailelerin eğitim programındaki rolleri, okul ve sınıf düzeyinde toplumun aynası olmaktır (Temel, 1997, s.122).

Montessori Yaklaşımı .- İtalya'da ilk kadın tıp doktoru ünvanına sahip olan Maria Montessori tarafından ortaya atılmış bir yaklaşımdır. Maria Montessori zihinsel özürü çocuklarla çalışmış; bu çocuklar için kullandığı yöntemleri daha sonra normal çocuklar üzerinde de uygulamıştır (Poyraz ve Dere, 2001, s.145).

Montessori yaklaşımında, çocuklara araştırma, deneme, hata yapma ve hatalarını düzeltmeleri duyu organları ile materyallerin, şekillerin ve renklerin bilinmeyen özelliklerini keşfetmeleri için özgür bir ortam sağlanır. Montessori felsefesinin temelinde Rousseu, Pestalozzi ve Froebel'in görüşleri vardır. Her 3 düşünür de çocuğun iç potansiyelinin özgür ve sevgi dolu bir ortamda gelişebileceği üzerinde durmuşlardır. Montessori'ye göre çocukluk, yetişkinliğe gidişte geçici bir yol olmayıp, insanlığın bir başka kutbudur (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.34).

Montessori yönteminin dayandığı temel ilkeler şöyle sıralanmaktadır (Oktay, 2000, s.21):

- Organizma ve akıl birbirinden ayrılmayan bir bütündür.
- Çocuk küçük bir yetişkin olmayıp, büyük insandan yapısal olarak farklı bir organizmadır.
- Çocuğun zihninin yapısal gelişimi değişmez bir sıra ile olur.
- Gelişim evrelerinin belli bir sırada oluşması, olgunlaşma ve çevrenin birlikte ve karşılıklı etkileşimi sonucunda oluşur.
- Gelişim ve öğrenme için malzemenin nasıl kullanılacağına çocuğa gösterilmesi yetmez. Çocuğun, kendi yaparak yeni bilgiyi kendine mal etmesi şarttır.

Montessori yönteminin bu ilkeler ışığındaki temel dayanakları ise; çocuğa saygı, özümleyici akıl, kritik dönemler, hazırlanmış çevre ve kendini eğitmedir. Programda, duyu gelişimi, kavram gelişimi, günlük yaşamdaki başarı ve akademik gelişim olmak üzere 4t gelişim alanı temel alınmaktadır (Oktay, 2000, s.22).

Ev Merkezli Aile Eğitimi Programı (HIPPY) .- Program, 1969 yılında İsrail’de Hebrew Üniversitesi, Yahudi Kadınlar Ulusal Konseyi Eğitimde Gelişmeler Araştırma Enstitüsü’nde geliştirilmiştir (Poyraz ve Dere, 2001, s.125).

HIPPY Programı, eğitimden yararlanamayan aileler ve çocukları için, ailelere, çocuklarına eğitim vermede rehber olmaları amacıyla hazırlanmıştır. Programda kullanılan materyaller, programa katılan anne ve babalara ve çocuklara ücretsiz verilmektedir. Programın uygulanmasında eğitim koordinatörleri ve evlere giden toplum temelli yarı-uzmanlar görev almaktadır. Koordinatörler, uzman yardımcılarının işe alınması, eğitilmeleri ve onlara danışmanlık hizmetleri vermekten sorumludur. Uzman yardımcıları ise, ev ziyaretleri yapmaktan ve aileleri programa katılmaya teşvik edip onlara önerilerde bulunmaktan sorumludur.

HIPPY Programı, ev merkezli ve kurum merkezli olmak üzere 2 biçimde uygulanmaktadır. Ev merkezli uygulama ev ziyaretleri yoluyla, kurum merkezli uygulama ise grup toplantıları yoluyla gerçekleşmektedir. Ev ziyaretleri, anne-babalar ile diğer aile üyelerinin yaparak yaşayarak öğrenmelerine, evde verilen bilgilerin pekiştirilmesine, anne-babaların öğrendikleri bilgileri hemen uygulamaya geçirmelerine, grup ortamında tartışılmayan çocukla ilgili özel sorunların çözülmesine yardımcı olur. Grup toplantıları ise, anne-babaların bir araya gelerek, yaptıkları etkinlikler hakkında konuştukları ve deneyimlerini diğer anne ve babalarla paylaştıkları toplantılardır.

Program uygulanırken, “rol oynama yöntemi” kullanılmaktadır. Rol oynama yöntemi, yanlışların yapılabildiği rahat bir öğrenme ortamı oluşturduğu için anne-babaların

etkinlikleri nasıl yapacaklarını anlamalarını ve onların çocuklarıyla empati kurmalarını kolaylaştırmaktadır (Poyraz ve Dere, 2001, s.127).

Çocuktan Çocuğa Eğitim Yaklaşımı .- Yaklaşım, 1978 yılında Londra Üniversitesi'nde başlatılmıştır. Temel felsefesi; “çocuklar görüşleri yayararak ve bunları başkaları ile paylaşarak kendi sağlıklarını da korurlar” biçimindedir. Çocuklara verilen eğitimin küçük kardeşe ve diğer çocuklara (çocuktan çocuğa), aileye (çocuktan aileye) ve topluma (çocuktan topluma) yaygınlaşacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımı, TC. ve UNICEF işbirliği ile hazırlanan 1991-1995 Ana Uygulama Planı doğrultusunda “Gezici Tarım İşçi Çocuklarının Eğitimi” projesiyle uygulanmaya başlanmıştır (Poyraz ve Dere, 2001, s.116).

Tüm bu modeller dikkatle incelendiğinde, okulöncesi eğitimi yaygınlaştırma amaçlarının yanında kimi ortak yönlerinin olduğu görülmektedir. Bunlardan biri, çocukların rahat ve özgürce davrandıkları ve hata yapmalarına izin verildiği bir eğitim ortamını vurgulamalarıdır. İkincisi, çocukların zihinsel, sosyal, duygusal gelişimleri başta olmak üzere tüm yönleriyle geliştirilmesidir. Üçüncüsü ise, programlara aile katılımının temel alınması ve ailelerin de eğitilmesidir.

1.1.3.2. Ülkemizde Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlar

Okulöncesi eğitimde istenilen amaçların gerçekleşmesi ve beklenen yararın sağlanması, kendine özgü özellikleri olan etkili eğitim programlarının uygulanmasını gerektirmektedir. Okulöncesi eğitimin başarısı genelde uygulanacak eğitim programlarının niteliğine bağlı olduğundan okulöncesi eğitim programlarının, çocuğun gerek toplumsal gerekse bireysel yönden en iyi biçimde yetişmesi için gerekli olan kılavuzluğu yapması gerekmektedir. Programlar, çocukların yaşları, gelişim düzeyleri, ilgi ve gereksinimleri ile bireysel farklılıklarını dikkate almalı ve onların çok yönlü gelişmesine olanak tanımalıdır

(Gültekin, 2000, s.73). Okulöncesi eğitimde uygulanacak programların aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekmektedir:

- Programlar, okulöncesi çocuklarının düzeylerine uygun, onları hem sosyal hem de bireysel yönden geliştirici bir özellik taşımalıdır.
- Programlar, okulöncesi çocuklarının bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal yönden gelişmelerine olanak tanınmalıdır.
- Eğitim etkinlikleri düzenlenirken çocukların ilgi ve yetenekleri ile okulun ve çevrenin olanakları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Programların içeriği ve etkinlikleri belirlenirken, Atatürk ilke ve devrimleri göz önünde bulundurulmalı, çocuklara Atatürk, vatan, millet, bayrak ve aile sevgisi kazandırılmaya çalışılmalıdır.
- Programlar, öğrenci merkezli olmalı, yaparak yaşayarak öğrenme ilkesini temel almalı, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmalıdır.
- Etkinlikler, çocukların etkin olarak katılacağı ve birden fazla duyu organını kullanabileceği biçimde düzenlenmelidir. İyi bir program çocukların vücudunu öğrenmesine olanak sağlayarak çocuklara kendini korumayı öğretmelidir. Ayrıca, eğitim etkinlikleri çocuğun kendini gerçekleştirme, ifade etmesine, güven duygusu geliştirmesine, yaratıcı yönlerini keşfetmesine, estetik ve sanat duygusu geliştirmesine olanak sağlamalıdır.
- Programlar, çocukların toplumun sosyal ve kültürel değerlerini kazanmalarına yardım etmelidir.
- Programdaki etkinlikler oyun biçiminde gerçekleştirilmeli, şarkı söyleme, dans etme, canlandırma, rol oynama gibi etkinliklere yer verilmelidir.
- Programlar çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarına katkıda bulunacak etkinlikleri içermelidir.
- Programlar, demokrasinin ilke ve yöntemlerini öğrenme ve alışkanlık haline getirmede bir araç olmalıdır.
- Programlar çevrenin eğitim gereksinimlerini karşılarken, çevrenin eğitsel olanaklarından da yararlanma fırsatı tanınmalıdır.

- Programlar okul aile işbirliği çerçevesinde, ailelerle işbirliğini, ailelerin eğitimini ve ailelerin programlara katılımlarını sağlamalıdır.
- Programlarda, eğitim etkinlikleri değerlendirilerek belirlenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığı belirlenmeye çalışılmalıdır (Gültekin, 2000, s.78; Oktay, 1999, s.199; Seçkin ve Koç, 1998, s.7).

Ülkemizde genellikle, 1996 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Okulöncesi Eğitim Programları uygulanmaktadır. Programlarda 0-72 aylık çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak ev ve okul ortamında bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psiko-motor yönden gelişimlerini desteklemek amaçlanmaktadır. Program her çocuğun farklı gelişim ritmi ve hızı gösterebileceğini ve her eğitim ortamının farklı olabileceğini de göz önünde bulundurduğundan farklı uygulamalara olanak verecek esneklikte hazırlanmıştır (MEB, 1994a, s.13; Oktay, 1999, s.200; Gültekin, 2000, s.73).

Gültekin (2000, s.78), Okulöncesi Eğitim Programlarının, örgün eğitimin diğer basamakları ile karşılaştırıldığında ayırt edici kimi özelliklerinin olduğunu belirtmektedir. Okulöncesi eğitim programlarının temel özelliklerinden biri, içerikten çok süreç üzerinde durmasıdır. Okulöncesi eğitim programlarında dersler yerine etkinliklere yer verilmektedir. Öğretim süreci, programın odak noktasını oluşturan etkinlikler yoluyla sürdürülmektedir. Okulöncesi eğitim programlarının bir diğer özelliği, öğrenci merkezli bir yaklaşımla, etkin öğrenme temeline dayalı yürütülmesidir. Oyun, etkinliklerin sürdürülmesinde temel oluştururken, etkinliklerin çocuklar tarafından başlatılması ve sürdürülmesine önem verilmektedir.

Okulöncesi eğitim programlarının üçüncü özelliği de aile katılımını gerektirmesidir. Okulöncesi eğitimde başarı, anne ve babaların çocuğun gelişim ve eğitimine destek olmalarıyla olanaklıdır. Program uygulamaları, çocukla anne ve babanın etkileşimini de içerdiğinden, anne-babaların çocuk gelişimi konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin (MEB, 2002, s.10) 40. Maddesinde de bu gereklilik “veliler, istekli olmaları durumunda okul yönetiminin

hazırlayacağı bir program doğrultusunda eğitim etkinliklerine katılabilirler. Aile eğitimi ile ilgili etkinlik ve toplantılara, velilerin etkin olarak katılımı sağlanır” biçiminde açıklanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan Okulöncesi Eğitim Programı 3 farklı yaş grubunu temel alarak hazırlanmıştır. Bunlar;

1. 0-36 ay (0-3 yaş) Kreş programı
2. 37-60 ay (4-5 yaş) Anaokulu programı
3. 61-72 ay (6 yaş) Anasınıfı programıdır (MEB, 1994a, s.13).

1.1.3.2.1. Kreş Programı

Program, 0-36 aylık çocukların bilişsel, dil, sosyal, duygusal, özbakım ve fiziksel gelişim alanlarına ait özellikler dikkate alınarak 0-12 ay, 13-24 ay ve 25-36 ay biçiminde 3 ayrı gelişim evresine göre düzenlenmiştir. Program, çocukla yetişkinin evde ya da kurumda sevgi ve güven ortamı içinde mutlu beraberliğini hedeflemektedir. Programın genel amacı ise, 0-36 ay grubundaki çocukların sağlıklı bakım, beslenme, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmaktır (MEB, 1994a, s.31).

Kreş programının, bakım ağırlıklı olduğu kadar eğitimsel gelişmeyi de gerçekleştirmeye çalıştığı söylenebilir (Gültekin, 2000, s.73). Programın içeriği 0-3 yaş grubundaki çocukların sağlıklı bakım, beslenme ve çeşitli gelişim alanları ile ilgili eğitimini kapsamaktadır. Programda bu yaş grubunun gelişim özellikleri, amaç ve davranışsal amaçlarla bu amaçları gerçekleştirecek etkinlik örnekleri yer almaktadır. Ayrıca programda çocuğu desteklemek için yetişkinin özellikle dikkat etmesi gereken, çocuk ile doğru iletişim kurma, çevre düzenlemesi, sağlık, güvenlik ve beslenme, duyu eğitimi, beden gelişimi, tuvalet ve temizlik eğitimi ile anne-baba eğitimi gibi bölümlere yer verilmiş ve gerekli açıklamalar yapılmıştır (MEB, 1994b, s.31-126; Gültekin, 2000, s.74).

1.1.3.2.2. Anaokulu Programı

Program, 37-60 aylık çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemek, hızlandırmak ve 61-72 aylık çocukların eğitimini hedef alan anasınıfı programına temel oluşturmak üzere düzenlenmiştir. Öğretmene rehberlik edici, çerçeve program niteliğindedir (Anaokulu Programı, 1997, s.15). Anaokulu programının amacı, 37-60 aylık çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış olan amaç ve davranışsal amaçların bu yaş grubundaki çocuklara kazandırılmasıdır. Program içerisinde yer alan konular amaçlara ulaşmada kullanılacak birer araç olarak verilmiştir.

1.1.3.2.3. Anasınıfı Programı

Program, 61-72 aylık çocukların tüm gelişimlerine yardımcı olmak, hızlandırmak ve ilköğretim programlarına temel oluşturmak üzere hazırlanmış, öğretmene rehberlik edici çerçeve program niteliğindedir. Programda yer alan amaç ve davranışsal amaçlar, 61-72 aylık çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca, programda amaç ve davranışsal amaçları kazandırmada bir araç olarak ele alınması gereken konulara da yer verilmiştir (MEB, 1994a, s.179; Gültekin, 2000, s.74).

Gerek anaokulu programı gerek anasınıfı programı içerisinde verilen örnek konular ve eğitim durumları öğretmenlere rehberlik edecek özellik taşımaktadır. Çocuğu merkeze alan etkinliklere ağırlık verilmesi, uygulamalarda bireysel farklılıklara dikkat edilmesi, çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak veren drama, deney, çevre gezileri gibi etkinliklere yer verilmesi programların uygulanması sırasında dikkat edilmesi gereken noktalardan bir kaçıdır. Çocukların başarı duygusunu tatmaları sağlanarak olumlu davranışlarının pekiştirilmesi, davranışsal amaçların kazanılıp kazanılmadığının gözlenmesi ve okulöncesi eğitim kurumlarının, çocuğu araştırmaya ve yaratıcılığa yönelten zevkli ve eğlenceli bir ortam durumuna getirilmesi programlar uygulanırken dikkat edilmesi gereken diğer noktalardır.

Ayrıca, programların uygulanması sırasında, istenen başarıyı elde edebilmek için iyi bir okul-aile işbirliği kurulması, anne-babaların eğitim ortamına katkı ve katılımlarının sağlanması ve bu etkileşimler yoluyla anne-baba eğitiminin de gerçekleştirilmesi her iki programda da öngörülmektedir (MEB, 1994a, s.129-235; Gültekin, 2000, s.74).

1.1.3.2.4. Günlük Etkinlik Programı

Anaokulları ve anasınıflarında bir günde yapılacak etkinlikler ile bu etkinliklerin günün hangi saatinde, ne kadar süre ile yapılabileceğini gösteren programa günlük etkinlik programı adı verilmektedir (Gültekin, 2000, s.75). Günlük etkinlik programında belirtilen etkinliklerin, uygulanması gereken saatler ile süreleri sabit olmayıp esnek bir yapıya sahiptir. Günlük etkinlik programları çocukların ilgi ve gereksinimleri ile öğretmenin planları doğrultusunda değiştirilip geliştirilebilir.

Okulöncesi eğitim kurumlarında bir günde yapılabilecek pek çok etkinlik söz konusudur. Bu etkinlikleri 3 ana grupta toplamak olanaklıdır:

1. Rutin Etkinlikler : Her gün aynı biçimde tekrarlanan ve günlük etkinlik programının temelini oluşturan, okula geliş, toplanma, temizlik, tuvalet, kahvaltı, uyku, dinlenme gibi etkinliklerdir. Rutin etkinlikler, çocuklara, düzenli olma, zamanında iş görme, temizlik kurallarına uyma, sağlıklı beslenme, görgü kurallarını benimseme, uyku ve dinlenme gereksinimini karşılama gibi davranışların kazandırılmasını amaçlamaktadır (Gültekin, 2000, s.75; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.135).

2. Serbest Zaman Etkinlikleri : Bu etkinlikler, genelde programın ilk etkinliği olarak uygulanmakta ve günlük etkinlik programı içerisinde en uzun zaman dilimini kaplamaktadır. Çocukların yaratıcılıklarını geliştirme, kendilerini ifade etmelerini sağlama, yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, başladığı işi sonuçlandırma konusunda kararlı olma, sorumluluk alma ve aldığı sorumluluğu yerine getirme, problem çözme, olaylar arasında

neden-sonuç bağlantıları kurma ve psiko-motor becerilerini geliştirme açısından önemlidir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.91).

Serbet zaman etkinlikleri ilgi köşelerinde oyun ile resim ve elişî çalışmalarından oluşmaktadır. Bu etkinlikler çocuklara ilgi ve istekleri doğrultusunda bireysel çalışma olanağı sağlayan etkinliklerdir.

Okulöncesi eğitim kurumlarının oyun odalarında yer alan ilgi köşeleri, çocukların hayal güçleri ve yaratıcılıklarının gelişmesi, deneme yanılma ile geleceğe hazırlanmaları açısından önem taşımaktadır. Çocuklar için değişik uyaran kaynakları konumundaki ilgi köşeleri, olabildiğince eğitici oyuncaklarla zenginleştirilmiş ve çocukların ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmiş olmalıdır.

Bir oyun odasında bulunabilecek başlıca ilgi köşeleri; evcilik köşesi, blok köşesi, müzik köşesi, sanat köşesi, fen doğa ve matematik köşesi, kitaplık köşesi, masa oyuncakları köşesi, kukla köşesi, bilgisayar köşesi, eğitici oyuncak köşesi, Atatürk köşesi, geçici ilgi köşeleri vb'dir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.93-102; Gültekin, 2000, s.75; Turan, 2000, s.65-66; Cantekinler, 2000, s.76-77; Poyraz ve Dere, 2001, s.79-85; Oğuzkan, Tezcan, Tür ve Demiral, 2001, s.11-22).

Resim ve elişî çalışmaları, serbest zaman etkinlikleri içerisinde yer alan bir başka etkinlik grubudur. Bu çalışmalar, temelde çocuklarda yaratıcılığı ve estetik duyarlılığı geliştirmeyi hedefleyen etkinliklerdir. Bu çalışmalarda önemli olan elde edilen sonuç değil, kullanılan yöntemdir. Resim ve elişî çalışmaları sırasında çocuklara yeterli zaman, rahat çalışabilecekleri uygun bir alan, yaş, gelişim düzeyi ve bireysel farklılıklarına uygun araç gereçler verilerek yaratıcılıklarını ortaya koymaları sağlanır.

Resim ve elişî etkinlikleri çocukların, çevrelerine karşı duyarlı olmalarına, hayal güçlerini kullanabilmelerine, yaratıcılıklarını geliştirebilmelerine, yeni durumlara daha kolay uyum sağlayabilmelerine, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları durumları fark

edebilmelerine olanak tanımaktadır. Ayrıca bu etkinlikler yoluyla çocuklar, kendini ifade edebilmeyi öğrenmekte, esnek bir kişilik geliştirmekte, bağımsızlıklarını geliştirerek kendilerine olan güvenlerini artırmaktadırlar (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.104). Resim ve elişî çalışmaları tüm bunların yanında çocukta iyi çalışma alışkanlıkları ile sorumluluk duygusunun gelişmesinde de önemli bir yere sahiptir (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 1999, s.85-87).

Yoğurma maddeleri ile çalışma, kağıt işleri, boya çalışmaları, artık materyallerle proje ve kolaj çalışmaları biçiminde yapılan resim ve elişî etkinlikleri, tek tek ya da gruplarla çalışmalar biçiminde yürütülmektedir (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.149-165; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.105-112; Gültekin, 2000, s.75; Poyraz ve Dere, 2001, s.86-91).

3. Grup Etkinlikleri : Öğretmenin önderliğinde, grup halinde yapılan etkinliklerdir. Anadili etkinlikleri, müzik etkinlikleri, oyun, fen ve doğa etkinlikleri ile okuma yazma eğitime hazırlık etkinlikleri grup etkinlikleri kapsamına girmektedir (Gültekin, 2000, s.75).

Anadili etkinlikleri; çocukların tüm gelişimleri açısından çok önemli olan, özellikle, onların duygu ve düşüncelerini uygun yollarla ifade etmelerine, sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine ve kitap sevgisi kazanmalarına yardım eden etkinliklerdir. Anadili çalışmaları; öykü öncesi, öykü anlatma ve öykü sonrası etkinlikler olmak üzere 3 aşamada gerçekleştirilmektedir. Öykü öncesinde, bilmeceler, parmak oyunları, şiirler, tekerlemeler ve çocuklarla söyleşi etkinliklerine yer verilmektedir. Bu etkinlikler yoluyla öykü dinlemeye hazır hale gelen çocuklara, resimli öykü kitabı, öykü kartı, slayt, film şeridi, televizyon şeridi, kukla, pazen tahta kartı ya da figürü, tepegöz gibi çeşitli araç gereçlerle öykü anlatılmaktadır. Öykü sonrası etkinlikler ise, öykü tamamlama ya da öykü oluşturma, pandomim, rol oynama, doğaçlama, yaratıcı drama biçiminde yapılmaktadır (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.133-148; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.113-119; Gültekin, 2000, s.75; Poyraz ve Dere, 2001, s.91-92; Oğuzkan, Tezcan, Tür ve Demiral, 2001, s.90-99).

Oyun etkinlikleri; çocuklara içinde yaşadığı çevreyi ve insanları tanıma ve anlama olanakları sunduğu için çocukların gelişimleri üzerinde önemli bir yere sahiptir. Çocuk oyun yoluyla paylaşmayı, arkadaşlarının isteklerini kabul etmeyi, kendi isteklerini kabul ettirmeyi, düşünmeyi, karşılaştığı problemleri çözmeyi öğrenir. Oyun, çocuğun keşfetme, öğrenme ve kendini ifade etme aracıdır. Bu nedenle, özellikle okulöncesi eğitimde oyun ve eğitim bir bütün olarak düşünülmektedir. Eğitim programlarının çocuk açısından daha yararlı olabilmesi için oyun önemli bir araç olarak kullanılmalıdır (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.119). Okulöncesi eğitim kurumlarında oyun etkinlikleri genelde, hayali oyunlar, sınırlı ve kurallı grup oyunları, açık havada ve oyun saatinde öğretmen tarafından planlanan hareketli, şarkılı, sakın oyunlar vb. biçimlerde uygulanmaktadır (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.185-191; Gültekin, 2000, s.76; Poyraz ve Dere, 2001, s.92).

Müzik etkinlikleri; günlük etkinlik programında bulunan tüm etkinliklerin içerisinde kullanılabilen bir etkinliktir. Okulöncesi dönemde müzik etkinlikleri, çocukların dil gelişimleri üzerinde etkilidir ve ritme karşı duyarlılık geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, çocukların kendilerini ifade etmelerine yardım ederek sosyal uyum kazanmalarında önemli rol oynar, onlara güven ve başarı duygusu kazandırır (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.122). Müzik etkinlikleri aynı zamanda, çocukların duygu ve düşüncelerini müzikli drama ve dans yoluyla ifade etmelerine, paylaşma ve bir gruba ait olma duygusu kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Müzik etkinliklerinde, müzik dinleme, şarkı söyleme, basit şarkılar yaratma, ses ayırt etme ve ritm çalışmaları, müzikli öyküler, müzikli canlandırma, yaratıcı hareket ve dans gibi etkinliklere yer verilmektedir (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.177-184; Artan, 1993, s.236; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.122-125; Gültekin, 2000, s.75; Poyraz ve Dere, 2001, s.92-93).

Fen ve doğa çalışmaları; çocukları gözlem yapmaya, araştırma, inceleme ve keşfetmeye yönelten etkinliklerdir. Bu etkinlikler çocukların, bilimsel düşüncelerini, yaparak yaşayarak öğrenmelerini, gözlem ve deney yeteneklerini geliştirmelerini, çevrelerine karşı duyarlı olmalarını, neden-sonuç ilişkileri kurma ve problem çözme becerilerini, kavram ve dil gelişimlerini, akıl yürütme becerilerini geliştirmelerini sağlar.

Fen ve doğa çalışmaları bunun yanında, çocukların yeni fikirler üretebilmelerinde, yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesi ve kendilerine güven duymalarında, kendi bedenleri ile günlük yaşamlarında kullandıkları araç gereçleri tanımalarında ve gelecekteki eğitimlerinde gerekli olan temel fen bilgisi kavramlarını geliştirmelerinde etkilidir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.126; Şahin, 2000, s.7-8).

Okulöncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilmeye çalışılan fen ve doğa etkinliklerinden başarılı sonuçların alınmasında, öğrencilerin fene yönelik ilgi, tutum vb. duyuşsal özelliklerinin bilinmesi önem taşımaktadır (Yaşar, 1993, s.141). Bu nedenle, okulöncesi öğretmenlerinin, çocukların fene yönelik ilgi ve meraklarını canlı tutabilmek ve onlarda fene ilişkin olumlu tutumlar geliştirmek için çocukları araştırmaya yönlendirmeleri, araştırma ve keşfetmeleri için uygun bir çevre hazırlamaları (Gürdal, Çağlar, Şahin, Ökçün ve Macaroğlu, 1993, s.164) ve farklı tekniklerle, farklı çalışmaları denemeleri gerekmektedir.

Okulöncesi eğitim kurumlarında genelde yapılan fen ve doğa çalışmaları, bitki yetiştirme, hayvan besleme, deney, inceleme gezileri ve gözlem yapma, sınıfa konuk çağırma, eğitici oyuncaklarla çalışma gibi etkinliklerden oluşmaktadır (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.192-213; Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.125-133; Gültekin, 2000, s.76). Bu etkinliklere kimi zaman ölçü, uzay, sayı, şekil ve zaman kavramlarından oluşan matematik çalışmaları da eklenebilmektedir (Poyraz ve Dere, 2001, s.93-98).

Okuma yazma eğitime hazırlık etkinlikleri; özellikle anasınıfı programında biraz daha yoğun olarak gerçekleştirilen ve çocukların ilköğretime hazırlanmasında yardımcı olan etkinliklerden biridir (Gültekin, 2000, s.76). Okuma yazma eğitime hazırlık çalışmaları, okulöncesi eğitim programının bir parçasıdır ve pek çok etkinliği kapsayacak biçimde planlanmalıdır. Ancak, okulöncesi eğitimin hedefinin öğretim değil eğitim olduğu ve okulöncesi eğitim kurumlarının amaçları arasında okuma yazma öğretiminin olmadığı unutulmamalıdır (Albayrak, 2000, s.47-48).

Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan okuma yazma eğitimine hazırlık çalışmalarının, basitten karmaşığa doğru sıralanması önemlidir. Bu etkinliklere önce, çocuklar parmaklarını kendi bedenleri üzerinde, havada ve farklı zeminler üzerinde değişik şekiller oluşturacak biçimde hareket ettirerek başlanmalıdır. Daha sonra üç boyutlu çalışmalardan, tek boyutlu çalışmalar olan kağıt üzerinde kalem yerine pastel ya da mum boya kullanılarak yapılan tanıma, eşleştirme, farklılıkları ayırt etme, parça-bütün, olay sıralaması ve sınıflandırma gibi çalışmaları içeren etkinliklere geçilmelidir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s.133-134).

Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlarda yer alan bu etkinliklerin başarıyla gerçekleştirilmesinde anne-babaların bu etkinliklerden haberdar olmalarının yanında onların bu etkinliklere katılmaları büyük önem taşımaktadır. Anne-babaların etkinlikleri tanımaları ve katılmaları bu etkinliklerin daha nitelikli bir biçimde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Ayrıca, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar ile programlarda yer alan etkinliklerin beklenen yararı sağlamasında en önemli görev kuşkusuz öğretmenlere düşmektedir. Okulöncesi eğitim hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde fiziksel ortam, araç-gereç ve program ne denli yeterli olursa olsun, okulöncesi eğitim hizmetlerinden beklenen yararın sağlanması, bu programları uygulayacak öğretmenlerin gerek nicelik gerekse nitelik yönünden yeterli olmalarına bağlıdır. Uygun bir fiziksel ortam içinde, yeterli araç-gereç ve iyi düzenlenmiş bir eğitim programı, ancak hem istenen davranış özelliklerine sahip, hem de istenilen davranışları çocuklara kazandırabilecek niteliklere sahip okulöncesi öğretmenleri ile anlam kazanır ve amacına ulaşır (Sözer, 2000, s.122).

1.1.4. Ailenin Çocuğun Gelişimi ve Eğitimi Üzerindeki Etkileri

Aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük birimi ve temel taşlarından biridir. Çocuk, anne ve babasından aldığı kalıtsal özellikler ile dünyaya gelir ve toplum yaşamına uyum sağlamasında yardımcı olacak ilk temel davranış özelliklerini

ailede kazanır. Bu açıdan aile, yaşamın ilk yıllarında çocuğun bakımı ve eğitiminden sorumlu başlıca kurumdur. Daha sonraları okul ve diğer sosyal kurumların katkıları, ailenin bu konudaki sorumluluğunu yerine getirmesine yardımcı olsa da, onun önemi ve sorumluluğunu azaltmaz (Oktay, 1999, s.147).

Çocuğun gelişiminde ailenin yardımları şöyle sıralanabilir:

- Aile, çocuğa, grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için güven duygusu aşılar.
- Çocuğun sosyal onay görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar.
- Çocuğun sosyalleşmeyi öğrenebilmesi için onay görmüş, uygun davranış biçimlerini içeren birer model oluşturur.
- Sosyal açıdan onay görmüş davranış biçimlerinin gelişimi için rehberlik eder.
- Çocuğun yaşam ortamına uyum sağlarken karşılaştığı sorunlarına çözüm getirir.
- Uyum için gerekli olan davranışla ilgili, sözlü ve toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur.
- Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmesi için, çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir.
- Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun arzuların gelişimine yardım eder (Yavuzer, 1999a, s.138-139).

Çocuğun kendi kendini yöneten, yüksek benlik saygısına sahip, doyumlu bir birey olarak gelişmesi, büyük ölçüde ona sağlanan fırsatlara ve anne-babanın tutumuna bağlıdır. Anne-babaların çocuk eğitiminde izledikleri farklı yaklaşımlar ve tutumlardan söz etmek olasıdır. Bunlardan biri *otoriter ve baskıcı tutumdur*. Otoriter tutum, denetimin yüksek, tepkiselliğin ya da duyarlılığın düşük olduğu bir tutumdur. Çocuk sürekli bir denetim ve baskı altındadır. Ceza ön plandadır ve anne-baba çocuktan kurallara sıkı sıkıya uymasını bekler (Arı, Bayhan ve Artan, 1997, s.24; Yavuzer, 1998, s.28; Altinköprü, 2000, s.114).

Otoriter anne-babalar, çocuklarına değişmez standartlar koyarlar ve çocuklarını bu standartlara göre biçimlendirmek, denetlemek ve değerlendirmek isterler. Anne-baba ile çocuk arasındaki sözel iletişime önem verilmez, çocuğun özerk bir kişilik geliştirmesi,

bireyselleşmesi desteklenmez (Dönmezer, 2001, s.54). Bu tutumu benimseyen anne ve babalar çocuklarından yaşının üzerinde olgunluk bekler, çocukluk özelliklerini yaşamasına izin vermezler (Yörükoğlu, 1998, s.200).

Otoriter tutumla yetişen çocuklar, içe kapanık, çekingen, korkak, sosyal ilişkileri zayıf, özgüven duygularından yoksun ve bağımlı ya da saldırgan ve son derece uyumsuz bir kişilik geliştirebilirler. Dönmezer'in (2001, s.62-63) Coopersmith'in yaptığı araştırmaya dayanarak belirttiğine göre, otoriter ailelerin erkek çocuklarında benlik saygısı düşük bulunmuştur. Ayrıca, otoriter tutum sonucu çocuklarda iç denetimden daha çok, dış denetimin geliştiği de ortaya konmuştur.

Anne-babaların çocuk eğitiminde izledikleri tutumlardan bir başkası da *izin verici, gevşek tutum*, bir başka deyişle *serbest tutumdur*. Denetimin düşük, tepkiselliğin yüksek olduğu bir tutumdur. Çocuğun her türlü davranışı hoşgörü ile karşılanır. İzin verici, gevşek tutumu benimseyen anne ve babalar, çocuğun her türlü isteğini hiçbir denetleme ve sınırlama olmadan kabul ederler. Çocuğa sayısız haklar tanınır ve davranışları sınırlandırılmaz. Verilen cezalar çocuk tarafından ciddiye alınmaz ve yetersiz kalır. Aile üyeleri çocuğun tüm isteklerini koşulsuz yerine getirirler (Yörükoğlu, 1998, s.200; Yavuzer, 1998, s.29; Altınköprü, 2000, s.115).

İzin verici serbest tutum içinde büyüyen çocuklar, özdenetimden yoksun, doyumsuz, kurallara uymada güçlük çeken, hep almaya alışmış, paylaşma ve işbirliği yönünden yetersiz çocuklardır. Günü ve eğilimlerini denetlemede yetersiz kalmakta, kendi kendilerine yetememektedirler (Dönmezer, 2001, s.63-64).

Anne-babaların çocuk eğitiminde kullandıkları bir başka tutum da *koruyucu tutumdur*. Bu tür ailelerde anne-babalar çocuğa gereğinden çok özen gösterirler ve onu denetim altında tutarlar. Çocuk gereksinimlerini karşılayabilecek bir düzeye gelmesine karşın, küçük bir çocukmuş gibi onun her türlü gereksinimi ailesi, özellikle de annesi

tarafından karşılanır. Ekşi'nin (1990, s.50), Rutter'a dayanarak belirttiğine göre anneleri koruyucu bir tutuma iten nedenler şöyle sıralanabilir:

- İlk çocuğun ölmesi, uzun süre çocuk sahibi olamama, çok zor bir doğum ya da güç bir gebelik sonrası annenin çocuk sahibi olması,
- Annenin kendi çocukluğunda sevgi ve şefkatten yoksun bir ailede büyümesi ve yoksun olduğu sevgiyi kendi çocuğuna vermek istemesi,
- Annenin eşi ile ilişkilerinde sorun yaşaması ve tüm ilgi ve dikkatini çocuğuna yönelterek bozuk olan ilişkilerini ödünleme yoluna gitmesi,
- Annenin bilinçdışı olarak çocuklarından birine karşı olumsuz bir duygu beslemesi ve bu duyguyu bastırmaya, çocuğunu ne kadar çok sevdiğini kendisine kanıtlamaya çalışması,
- Annenin ruhsal yönden dengesiz olması ve aşırı koruyucu bir tutum içine girmesi.

Koruyucu bir aile ortamında büyütülen çocuklar, bağımlı, özgüven duygularından yoksun ve zayıf bir kişilik geliştirirler. Kendi başlarına karar verme ve hareket etmede güçlük çekerler. Sosyal ilişkileri zayıf olur. Sorumluluk almak istemezler, kendilerini kanıtlamaları çok güçtür ve sorunlarla başa çıkamazlar (Yavuzer, 1998, s.31; Dönmezer, 2001, s.64; Çağdaş, 2002, s.147).

Anne ve baba tutumlarından bir başkası *dengesiz ve kararsız tutumdur*. Bu tutum, anne ve baba arasındaki görüş ayrılığından ileri gelebileceği gibi, anne ya da babanın kendi içinde gösterdiği değişken tutumdan da ileri gelebilir. Çocuğun belli bir davranışı anne ya da babadan biri tarafından cezalandırılırken diğeri tarafından normal karşılanabilir. Kendi içinde çelişkili bir tutum izleyen anne ya da baba çocuğun herhangi bir davranışı karşısında bir gün özendirici bir tutum izlerken, başka bir gün cezalandırıcı olabilir (Yörükoğlu, 1998, s.201; Yavuzer, 1998, s.31; Dönmezer, 2001, s.58).

Kararsız ve dengesiz bir tutumla büyüyen çocuk nasıl davranacağını bilemez ve davranışlarının doğru ya da yanlışlığı konusunda bir yargıya varamaz. Davranışının hangi

sınıfta yer alacağı ana-babanın ruhsal durumuna bağlıdır. Bu da çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkiler. Çocukta iç çatışmaların, huzursuzlukların, dengesiz ve tutarsız bir kişiliğin oluşmasına yol açabilir (Dönmezer, 2001, s.65).

Anne ve baba tutumlarından bir diğeri olan *ilgisiz tutumda*, çocuğa karşı hem denetim hem de ilgi ve gereksinimlerine karşı gösterilen tepki çok düşüktür. İlgisiz anne ve babalar çocuklarına yeteri kadar zaman ayırmazlar, onlar için gerekli çabayı göstermezler ve çocuğu işleri için bir engel olarak görürler. Dönmezer'in (2001, s.59) Block'a dayanarak belirttiğine göre, bu tür anneler ev işlerinden hoşlanmayan, çocuğun eğitimine önem vermeyen, annelik görevlerini benimsemeyen, çocuğuna karşı ilgisiz kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu tür babalar da, çocuğa ve ev yaşamına ilgi duymayan, başka çocuk istemeyen kişiler olarak nitelendirilmektedir.

Demokratik tutumda ise, ailenin tutumu, sevgi ve bağımsızlık temelleri üzerine oturmuştur. Anne-baba çocuğa söz hakkı tanır, kararlarına saygı duyar, onunla işbirliği yapar. Çocuğun yaşı ne olursa olsun, onun ayrı bir kişilik olduğunun bilincindedir. Çocuğuna doğruları öğretirken, otoritesini sevgi ile ortaya koyar (Arı, Bayhan ve Artan, 1997, s.24).

Demokratik ailelerde, çocukların kendi kendilerini denetlemelerine önem verilir. Bu amaçla kuralların ve beklentilerin çocuğun yaşına, kişilik yapısına ve özel durumlara uygun olmasına özen gösterilir. Çocuğa öğüt verme yerine, yapması istenilen davranışlar açıkça belirtilir ve iyi bir model olunarak öğretilmeye çalışılır. Kuralların uygulanmasında çocuğa etkin bir rol ve sorumluluk verilir. Kurallara uydukça, sorumluluklar yerine getirildikçe çocuk takdir edilerek davranışları pekiştirilir (Navaro, 1987, s.58).

Dönmezer'in (2001, s.65) Mızrakçı'dan aktardığına göre, Baumrind yaptığı araştırmalarda, demokratik aile ortamında büyüyen çocukların daha başarılı olduklarını, okula başlama dönemlerinde kızların daha bağımsız, hem kız hem erkeklerin sorumluluklarının bilincinde olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, Hoffman ve

Saltzstein'in yaptıkları araştırmalarda demokratik tutum sergileyen ailelerin çocuklarında ahlaki gelişimin de yüksek olduğu görülmüştür. Demokratik aile ortamında büyüyen çocuklarda, özgüven duygusunun ve yüksek benlik saygısının, iç denetim ve vicdan mekanizmasının, özerk, bağımsız fakat sorumlu, dengeli ve uyumlu bir kişiliğin oluştuğu ve geliştiği ileri sürülebilir.

Sonuç olarak, çocuğa belli sınırlar içinde özgürlük tanıyan, fiziksel ve ruhsal gereksinimlerini gerçekçi biçimde karşılayan, amaçlarına ulaşmasında ona yardımcı olan, sorunlarına çözüm yolları bulması için çocuğu cesaretlendiren, güven ve destek sağlayan, sevgi ve şefkat gösteren demokratik bir tutumla çocuğa yaklaşıması gerekmektedir (Çağdaş, 2002, s.153).

Ancak, ailelerin, çocuklarının eğitimini olumlu yönde gerçekleştirmeleri ve çocuklarına karşı yaklaşımlarında kimi etkenler rol oynamaktadır. Bu etkenlerden biri anne ve babanın, sahip olduğu çocuğun, zihinlerinde oluşturdukları ve beklentilerine uygun çocuk olup olmadığı ile ilgilidir. Çocuklarını yetiştirme konusunda anne ve babaların yaklaşım ve tutumlarını etkileyen bir diğer etken toplumun kültürel etmenleridir. Anne-babalar kendi kişisel eğilimleri dışında, ister istemez içinde yaşadıkları toplumun örf ve adetlerinin etkisinde kalırlar (Jersild, 1983, s.269).

Üstlendikleri rolden haz duyan ve görevlerini gereğince yaptıklarına inanan anne ve babaların çocuklarına karşı tavır ve tutumları, çocuklarını nasıl yetiştireceklerini bilemeyen güvensiz ve kendilerini yetersiz hisseden anne ve babaya oranla, daha başarılı ve olumludur. Anne ve babaların çocuk yetiştirme konusundaki yaklaşım, tavır ve tutumlarını etkileyen bir başka etken de, çocuklarının sayı, cinsiyet ve kişilik özelliklerinden memnun olma ya da olmama ile ilgilidir (Yavuzer, 1999a, s.140).

Tüm bunların dışında, anne ve babanın kendi çocukluk yıllarındaki deneyimleri, çocuklarına karşı geliştirdikleri tavır ve tutumlarında etkili olabilmektedir. Savran ve Kuşin'in (1991, s. 193) yaptıkları araştırmaya göre, anne-babaların çocuk yetiştirmeye

yönelik tutumları ile kendi anne-babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarını algılamaları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anne-babalar çocukluk dönemlerinde kendi anne-babaları ile özdeşleşerek, onların çocuk yetiştirme özelliklerini kendilerine model olarak almışlar ve kendileri anne-baba olduklarında da onların çocuk yetiştirme özelliklerine uygun olarak çocuklarını yetiştirmeye başlamışlardır.

Yine aile içinde eşler arasındaki ilişki, çocuklara karşı takınılan tavrı etkileyen bir başka etmendir. Eşyle sorunlar yaşayan aile bireyi, tüm sevgisini çocuğuna vererek, onunla aşırı derecede bütünleşebildiği gibi, tam tersine saldırgan bir tutuma da bürünebilmektedir (Yavuzer, 1999a, s.140).

Öte yandan, ailelerin çocuk eğitimi konusunda istenilen tutumları geliştirmeleri, bu konuda kendilerine verilecek eğitim ile olanaklı olabilmektedir. Savran ve Kuşin (1997, s.192-194), anne-babalar ile onların anne-babaları arasındaki çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ilişkilerini incelemeye yönelik yaptıkları araştırmada, çocuk eğitimi konusunda özel bir eğitimden geçen anne ve babaların böyle bir eğitimden geçmeyenlere göre çocuk yetiştirme tutumlarında farklılıklar gösterdiklerini bulmuşlardır. Elde edilen sonuçlara göre, demokratik davranma özelliği açısından eğitimden geçen ailelerin lehine anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Aşırı koruyuculuk ve baskı, disiplin özellikleri açısından ise eğitimden geçmeyenler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu doğrultuda çocuk eğitimi konusunda eğitim alan grubun, demokratik tutum ve davranışlara diğerlerinden daha çok sahip oldukları anlaşılmıştır. Bu sonuç tutumların, eğitim yoluyla sistematik olarak değiştirilebileceğini doğrulamaktadır.

1.1.5. Okulöncesi Eğitimde Okul–Aile İşbirliği ve Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımı

Ülkemizde sanayileşme süreci ile aile yapıları daralmış; aile sadece anne-baba ve çocuklardan oluşan bir birim durumuna gelmiştir. Bu nedenle, aile işlevlerinin bir kısmını başka kurumlara devretmiştir. Ancak aile, sevmek ve sevilmeyi kapsayan sevgi işlevi,

üremeyi kapsayan biyolojik işlevi ve çocuğun eğitilmesini kapsayan toplumsallaştırma işlevi bakımından önemini korumaktadır. Bunun yanında okulların işlevleri de giderek arttığı için aile ile işbirliği gereği ortaya çıkmaktadır (Tezcan, 1988, s.177). Okullar, toplumsal açık sistemlerdir. Okullara bu özelliği veren en önemli öge, okulun girdisini, içinde yaşadığı ve amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurulduğu toplumdan alması ve bu girdiyi işledikten sonra topluma çıktı olarak sunmasıdır (Pehlivan, 1997, s.4). Aile çocuğun informal eğitiminin gerçekleştirildiği, okullar ise formal eğitimin verildiği kurumlardır. Toplumsal amaçlara ulaşmada bu iki eğitim sürecinin birbiri ile bütünleşmesi ve tutarlılık göstermesi büyük önem taşımaktadır.

Günümüz toplumlarında okul, yalnızca bilgi aktaran bir kurum değildir. Okul bir yönden çocuk ve gençlerin yaşama hazırlanmaları ve sosyalleşmeleri sürecinde rol oynarken, diğer yandan da anne ve babaların eğitimine de yardımcı olmak zorundadır (Zembat ve Unutkan, 2001, s.43). Okulun belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için ailenin de okulda verilen formal eğitim sürecine katılması ve destek vermesi gerekmektedir. Ailelerin okul etkinliklerine katılmalarına ilişkin yapılan araştırmalar, okul-aile işbirliğinin, öğrencilerin başarılarını artırdığını, katılım, güdülenme ve kendine güven duygusunun gelişmesini sağladığını ve onların okul ile öğretmenlere yönelik olumlu tutumlar geliştirdiklerini göstermektedir (Pehlivan, 1997, s.4).

Okulöncesi dönemde de okul-aile işbirliği özel bir öneme sahiptir. Çocuk, ailesi ile bir bütündür. Okulöncesi eğitimin hedefleri belirlenirken, çocuk tek başına düşünülmemeli, başarılı bir okulöncesi eğitim için okul-aile işbirliği sağlanarak anne-baba da eğitim kapsamına alınmalıdır. Bu bağlamda Cavkaytar'a (2000, s.136) göre okul-aile işbirliği, çocukların sağlıklı gelişmelerini sürdürebilmesi ve okula hazırlanması amacıyla düzenlenen eğitim etkinliklerini gerçekleştirmek için, okul personeli ve aile bireylerinin birlikte çaba göstermesidir.

Çocuğun kalıtsal olarak getirdiği özelliklerin gelişme düzeyi ve bu özelliklerin nasıl biçimleneceği ve onun gelecek yaşamını nasıl etkileyeceği pek çok değişkene bağlıdır. Bu

değişkenlerden kimileri; ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel niteliği, çocuklarına sağladığı uyaranlar, aile bireylerinin birbirleri ve çocukları ile olan ilişkileri, çocuk yetiştirme tutumları, sözel iletişim biçimleri, nasıl bir model oldukları, sağlık, beslenme, gelişim ve eğitim konularındaki bilgileri vb'dir.

Tüm bu nedenlerle çocukların bilinçli bir ortamda gelişmeleri ve eğitilmeleri büyük önem taşımaktadır. Çocuğun gelişiminde ve eğitiminde bu denli etkileri olan aile üyelerinin, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri, bir program dahilinde eğitilmeleri ya da en azından çocukları ile ilgili eğitim yaşantılarına katılarak etkileşimde bulunmaları sağlanmalıdır (Üstünoğlu, 1991, s.121).

Aile katılımı, ailelerin kendilerine ve çocuklarına yararlı olacak biçimde yeteneklerini ortaya koyma sürecidir. Bir başka deyişle, aile katılımı, aileleri destekleme, onlara eğitim verme ve eğitime katılımlarını sağlamada sistematik bir yaklaşım olup, çocukların deneyimlerini, ev ve okul arasında artan sürekli iletişim yoluyla artırmaya yarayan bilgi paylaşma ve ilişki kurma işlemidir (Zembat ve Unutkan, 1999, s.151).

Zembat ve Unutkan'ın (2001, s.42) Morrison'dan aktardıklarına göre aile katılımının üç boyutu bulunmaktadır. Bunlar; görev yönelimi, süreç yönelimi ve gelişimci yönelimdir. Görev yönelimi, aile katılımını sağlamada en ortak ve geleneksel yoldur. Bu boyutta öğretmenler ve okul yönetimi; ailelerin, öğretmen, yardımcı, sayman, gezi sorumlusu vb. olarak etkinliklere katılımlarını sağlamaya çalışırlar. Aile katılımında en çok kullanılan yöntemdir.

Aile katılımının bir başka boyutu olan süreç yöneliminde, aile okulun çalışmasında önemli olan eğitim programının düzenlenmesi, kitap seçimi ve incelenmesi, öğretmen seçimi vb. etkinliklere katılmaya yönlendirilir. Gelişimci yönelim ise; ailelerin kendileri, okul, çocuklar ve diğer ailelere yarar sağlayacak biçimde geliştirilmeye çalışılmasıdır.

1.1.5.1. Okulöncesi Eğitimde Okul–Aile İşbirliğinde Kullanılabilecek Yöntemler

Okulöncesi eğitimde sağlıklı bir okul-aile işbirliğinin sağlanmasında, okulun özellikle öğretmen ve ailenin bu konuda istekli olması ve çaba göstermesi gerekmektedir. Ailelerin okula ilgilerinin çekilmesi ve ailelerle iletişimde kullanılabilecek kimi öneriler Decker ve Decker (1988, s.133-134) tarafından şöyle sıralanmaktadır:

- Okulöncesi eğitim kurumlarında aile kabul mekanları oluşturulabilir.
- Aileler için ilkbahar ya da sonbaharda uyum toplantıları düzenlenebilir.
- Ailenin okulu ilk bireysel ziyareti çok iyi değerlendirilebilir.
- Aileler için bir el kitabı hazırlanabilir.
- Ailelerle küçük ve geniş grup görüşmeleri yapılabilir.
- Ailelerle planlı ve planlanmamış bireysel görüşmeler yapılabilir.
- Eğitimciler ailelerin evlerine ev ziyaretleri düzenleyebilir.
- Ailelerin kurumu ziyaret etmeleri sağlanabilir.
- Eğitimci ve aile telefon görüşmeleri yapılabilir.

Okulöncesi eğitim kurumlarında, öğretmenlerle ailelerin ya da ailelerle diğer ailelerin kendi aralarında rahatlıkla iletişim kurabilecekleri biçimde gözlem odalarının yakınında aile kabul mekanları oluşturulabilir. Bu alanlarda çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili olarak ailelere yardım için seçilmiş kılavuzlar, oyuncaklar, eğitim programı ve okul personelinin tanıtıcı bilgileri, bülten panoları, ailelerin rahatlıkla oturabilecekleri, yazı yazabilecekleri sandalye ve masalar vb. materyaller ile araç-gereçler bulundurulabilir. Bu alanlarda ayrıca, çocukların program içerisinde gerçekleştirdikleri etkinlikleri içeren fotoğraflar ile diğer çalışmaları sergilenabilir (Decker ve Decker, 1988, s.133-134).

Öte yandan aileler için ilkbahar ya da sonbaharda uyum toplantıları, bunun yanında geniş ya da küçük grup görüşmeleri, planlı ya da planlanmamış bireysel görüşmeler düzenlenebilir. Bu toplantıların genel amacı, ailelerin okulöncesi eğitim programı ile ilgili gereksinimlerini karşılamak, bu konudaki görevlerine ilişkin bilgilendirmek, ailelerin çocukları ile yaşadıkları sorunlarda onlara rehber olmaktır. Aileler ilk toplantılara

çocukları ile birlikte davet edilerek, farklı bir ortamda çocuklara etkinlikler tanıtılıp, onların okula karşı ilgi ve istek duymaları sağlanabilir. Ayrıca, ailelerin çocuklarıyla ilgili sorun yaşadıkları konular belirlenip bunlar küçük grup görüşmelerinde tartışılabilir, onların ilgisini çeken konularda bir uzman kuruma davet edilebilir. Ailenin okula ilk bireysel ziyareti çok iyi değerlendirilmelidir. Bu ilk ziyaret öğretmen için çocuğu doğrudan tanıma zamanıdır. Ailelerle eğitimciler arasında en iyi iletişim, çocukları alırken ya da bırakırken geçiş zamanlarında yaşanmaktadır. Bu nedenle, çocukların alınış ve bırakılış zamanları da iyi değerlendirilmesi gereken zamanlardır (Decker ve Decker, 1988, s.139-145; İşmen ve Yıldız, 1996, s.32; Seçkin ve Koç, 1997, s.7).

Ailelere yardımcı olması amacıyla bir el kitabı hazırlanabilir. El kitabının temel amacı, ailenin programa uyum sağlamasına yardım etmek ve çocuğun ilk yılı süresince başvuru kaynağı olarak hizmet etmektir. Aileler için el kitabı hazırlarken dikkat edilmesi gereken kimi noktalar şöyle sıralanabilir:

1. Okulun programı ve temel felsefesi ile ilgili olarak ailelere bilgi verilmelidir.
2. Okuldaki eğitim programının uygulanışı, saatleri, ücreti, çocukların yapacakları kutlamalar, okula kayıt sırasında gerekli olacak bilgi ve belgeler, toplantı tarihlerinin yanısıra, çocukların gelişimsel özellikleri ile ilgili bilgiler de yer almalıdır.
3. El kitabı içerisinde yer alan bilgiler mantıklı bir biçimde düzenlenmeli; içindekiler bölümü ve özel bilgilerin yer aldığı her bölüm farklı renkte basılmalıdır.
4. El kitabındaki bilgiler olabildiğince kısa ve öz olmalıdır.
5. Kitabın dil ve anlatımı, ailelerin anlama düzeyleri düşünülerek düzenlenmeli; ailelerin seviyelerinin üzerinde bir dil kullanılmamalıdır. (Decker ve Decker, 1988, s.136-139).

Öğretmenler okul-aile iletişimini sağlayabilmek için zaman zaman ailelerin evlerine ziyaretler düzenleyebilirler. Bu ziyaretler öğretmene; çocuğun ev yaşamı, ilgi ve yetenekleri, ailenin çocuğa yaklaşım biçimi gibi konularda ipuçları verir. Ayrıca,

öğretmenler de ailelere çocuklarını nasıl eğitebilecekleri konusunda bilgiler verebilirler. Aynı zamanda, ailelerin kurumu ziyaret etmeleri de sağlanabilir. Bu sayede aileler, okulda uygulanan programı gözleme ve çocuklarının etkinliklerini görme şansını elde edebilirler. Bir çok aile çocuğunun bir sorunu olmadıkça bu tür ziyaretlere gereksinim duymamaktadır. Bu nedenle ailelerin ilgisini çekmek ve okula davet etmek için özel davetiyeler kullanılabilir (Decker ve Decker, 1988, s.144-146; İşmen ve Yıldız, 1996, s.32; Seçkin ve Koç, 1997, s.7).

Ayrıca, Seçkin ve Koç'un (1997, s.8), Temel ve Ömeroğlu'na dayanarak belirttikleri gibi, aileler sınıfta öğretmenlerle birlikte değişik etkinliklerde de çalışabilirler. Evde ya da sınıfta kullanılacak program materyalleri geliştirmek, şarkı söyleme, oyun oynama, öykü okuma gibi etkinliklerde öğretmen rolünü üstlenmek, kahvaltı, oyun ve yemekte çocuklara rehberlik etmek ve model olmak, kayıtların tutulmasında görev almak, inceleme gezileri vb etkinliklerde öğretmene yardımcı olmak bu etkinliklere birkaç örnektir. Ayrıca, ailelerin, yönetim ve kurumun amaçları, politikası ve etkinlikleri konusunda da karar verilirken katılımının sağlanması gerekmektedir.

Okul aile iletişimini sağlamada, diğer bir yol da öğretmen ve aile arasında telefon görüşmeleri yapmaktır. Kimi aileler yüz yüze konuşmak yerine telefonla görüşmeyi tercih etmekte; bu durumda kendilerini daha rahat hissetmektedirler. Bu nedenle, eğitimciler, telefon iletişimini olumlu bir bağlantı aracı olarak kullanmalıdırlar. Telefon iletişimi ile ailelere çocuklarının ilgileri, gelişimleri ya da başarıları konusunda anında bilgi verilebilir (Decker ve Decker, 1988, s.146; İşmen ve Yıldız, 1996, s.32).

Ailelerin okula ilgilerinin çekilmesi ve ailelerle iletişimde kullanılabilecek diğer yöntemler ise, aile-eğitimci işbirliğine dayanmaktadır. Okulda herkesin görebileceği bir yere duyurular ya da çocukların etkinlik örneklerinin bulunduğu panolar asmak, çocuğun çabasını öven kısa bir notu aileye göndermek, düzenli ya da arada sırada haber mektupları göndermek bu yöntemler arasında sayılabilir (Eryorulmaz, 1993, s.92; Seçkin ve Koç,

1997, s.7; Aksoy, 1998, s.98). Haber mektupları, aileler ile eğitimciler ve çocuklar ile aileleri arasındaki bağlantı ve iletişimin gelişmesine yardım eder.

Program hakkında duyurular, günlük programdaki özel etkinlikler, evde öğrenme etkinlikleri için öneriler ve öğrenmeye yardım eden yöntemler, yeni danışma kitapları, oyun araç-gereçleri, çocuklar için televizyon programları, ailelere yardımcı makaleler, toplumsal olaylar hakkındaki duyurular vb. ailelere gönderilebilecek haber mektuplarına örnektir. Bunların dışında, sosyal toplantılar, tüm ailelerin katılabileceği piknikler, akşam toplantıları düzenlenebilir. Çocuğun doğum gününde, hastalığında ya da aile bireylerinden birinin hastalığında eğitimcilerin ilgisini gösteren kart ya da notlar gönderilebilir (Decker ve Decker, 1988, s.146-148; Üstün, 1993, s.88; İşmen ve Yıldız, 1996, s.32). Ayrıca, ailelerin isteklerini, eleştirileri ve önerilerini yazarak bırakabilecekleri bir dilek kutusu oluşturulabilir (Aksoy ve Turla, 1999, s.46).

1.1.5.2. Ailelerin Okulöncesi Eğitim Sürecine Katılımının Amaçları ve Yararları

Anne-babanın okulöncesi eğitim programına etkin katılımındaki ilk hedef, anne-baba eğitimidir. Bu eğitimin temel amacı ise, anne-babanın çocuklarının zihinsel gelişimini destekleyici davranışlarını geliştirmek ve çocuğa en iyi biçimde yardımcı olabilecek tutum geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Anne-baba katılımını içeren programların ikinci amacı; anne-babanın belirli bir davranış kontrolü kazanması ve çocuklarını etkileyebilecek iletişim yöntemlerini öğrenmesidir. Üçüncü amaç ise, ev ve okul arasında ilişki kurup bunun sürekliliğini sağlayabilmektir (Mağden, 1993, s.173). Diğer bir anlatımla, aile katılımının amaçları ;

- anne-babaya eğitim vererek ve ailenin okulöncesi eğitime destek olmasını sağlayarak, çocukların büyüme ve gelişmelerine yardımcı olmak ve bu yolla onların daha sonraki dönemlerde okul başarısını olumsuz etkileyebilecek etkenleri azaltmak,
- öğretimi daha etkili hale getirmek,
- okulun yabancılığını gidermek,

- katılımcı öğrenim için aileyi teşvik etmek,
- aile içinde ve okul yapısında değişiklikler yapmak,
- çocuğun tüm gelişimlerine katkıda bulunmak ve bu konuda aileyi desteklemek.
- çocuğun ailedeki öğrenme ortamına katkıda bulunmak,
- çocukta olumlu değişikliklerin sürekliliğini sağlamak,
- sorunları önlemek ve seçenekli disiplin yöntemleri sunmak,
- aileye, çocuğun ev ortamında kazanabileceği deneyimler hakkında bilgi vermek ve çocuklarının yaşamlarındaki rollerini göstermek biçiminde özetlenebilir (Eryorulmaz, 1993, s.91; Zembat ve Unutkan, 1999, s.151).

Ailelerin okulöncesi yıllardan başlayarak, çocukları ile ilgili eğitim programlarına etkin olarak katılmaları, çocukların çeşitli öğrenmeleri üzerinde çok olumlu ve kalıcı etkiler yaratmaktadır (Kuşin, 1991, s.74). Ailenin bu programlara katılımıyla:

- Anne ve babanın kuruma ve öğretmene olan güveni artmaktadır.
- Anne ve babanın çocuğuyla birlikte etkinlikte bulunmaktan zevk almasına ve çocuğunun öğrenme gereksinimlerinin farkına varmasına neden olmaktadır.
- Çocuğun gelişimine yönelik doğrudan ve ayrıntılı bilgi alınabildiği için öğretmen yaptığı çalışmalarda kendini güvenli hissetmektedir.
- Sosyal değişimlerden etkilenen anne-babalara destek sağlamakta ve aileler arası bilgi paylaşımına yardımcı olmaktadır (Zembat ve Unutkan, 1999, s.153).

Ayrıca, Comer, Haynes ve Reynolds'un yaptıkları araştırmalara göre çocukların etkili öğrenmelerinde de aile katılımının önemli katkısı olduğu, ev ve okul ortamlarındaki becerilerin tutarlı gelişmesi yönünde yarar sağladığı görülmüştür. Bunun yanında, Griffith'in yaptığı araştırma ile, ailelerin kaynaşması, anne-babaların çocuklarını ve gelişimlerini gözlemesi açısından da aile katılım programlarının etkili olduğu kanısına varılmıştır (Akkök, Ögetürk ve Kökdemir, 1997-1998, s.15).

ABD’de yapılan, okulöncesi eğitim programlarına ilişkin değerlendirmelerde, çocuk ve aileyi bütün olarak ele alan programların, sadece çocuğa yönelik programlardan daha olumlu sonuçlar verdiği görülmüştür. Ayrıca, çocuğun bilişsel gelişim alanlarında, ilköğretim yılları ve sonrasına kadar ilerlemeler görülmüştür. Bu programdaki çocukların özel eğitime gereksinim duymaları ya da sınıf tekrarı olasılıkları, çocuk merkezli programlara göre daha düşük olmuştur. Programın tamamlanmasından sonra, anne ve babaların, kendi yaşamlarını daha iyi kontrol altına alabilme, çocuklarına karşı daha esnek tutumlar geliştirme ve onlara sözel ya da sözel olmayan davranışlarla destek olma becerilerinde olumlu değişiklikler görülmüştür. Çocuk ve aileyi birlikte içeren programlara devam eden çocukların kardeşlerinde de zeka puanı artışları olduğu belirlenmiştir (Yıldırım, 1983, s.82-83).

Öte yandan, ailelerin okulöncesi eğitim uygulamalarına katılımını engelleyen kimi noktaların varlığı da göz ardı edilmemelidir. Ensari ve Zembat’ın (1999, s.202) yaptıkları araştırmaya göre aile katılımı engellerinin başında ailelere göre “yöneticilerin olumsuz tutumları”, yöneticilere göre ise “ailelerin işbirliğine karşı ilgisizlikleri” gelmektedir. Bunun dışında, zaman yetersizliği, ekonomik koşullar ve iletişim bozukluğu aile katılımı engelleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, Pehlivan’ın (1997, s.5-6) Finders ve Lewis’den aktardığına göre, anne-babaların kendi okul yaşantılarının olumsuzluğu, ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması, ekonomik sorunları, okula ayırabilecekleri zamanın kısıtlı olması, öğretmenlerin olumsuz tutumları ile ev ve okul kültürünün farklılığı da diğer aile katılımı engelleridir.

1.1.5.3. Aile Katılım Programı Örnekleri

Ailelerin okulöncesi eğitim programlarına katılımlarını içeren program örnekleri bulunmaktadır. Bunlardan kimileri şunlardır:

Bloomington Aile Katılım Programı .- Zembat ve Unutkan’ın (2001, s.45) Auerbach ve Roche’ye dayanarak belirttikleri gibi bu programda aileler, okula, programın

uygun bir biçimde yürütülmesine yardımcı olmak ve çocuk eğitimini öğrenmek amacıyla gelmektedirler. Programın amacı, ailelerin programın her aşamasına etkin katılımını sağlamaktır. Programa başlamadan önce ailelere kurum tarafından sorumluluklarının açıklandığı bir el kitabı dağıtılmış, düzenli yapılan toplantılarla personel ve anne-babalar eğitilmişlerdir.

Program süresince her grupta 1 ya da 2 anne-baba, bütün gün öğretmene yardımcı olmuş, kurumun diğer işlerinde görev almıştır. Anne-babaların program için gerekli materyalleri hazırlamaları ya da birbirleriyle iletişim kurmaları için kurumda onlara ayrı bir oda hazırlanmıştır. Programda ailelerin sınıfta bulunmaları 3 temel nedene dayandırılmıştır. Bunlar:

- Sınıftaki eğitimin yürütülmesi için öğretmenlere yardım etme,
- Programın ailelerin sınıfta bulunmalarını zorunlu kılması,
- Anne-babaların sınıfta bulunarak çocuğunun büyüme ve gelişimi konusunda bilgi sahibi olmasıdır.

Ayrıca, programda anne-babaların sınıfta bulunmasının, öğretmenlerle çocuklar arasındaki bağın kuvvetlenmesi ve çocukların kendini güvende hissetmesi açısından da önemli olduğu düşünülmüştür. Ailelere, öğretmenlerin sınıfta gerçekleştirdikleri etkinlikleri nasıl yaptıklarını açıkladıkları toplantılar program boyunca düzenlenmiş ve bu toplantılarda, ailelerin yaşadıkları zorlukları anlatmaları, merak ettiklerini sormaları için ortam yaratılmıştır.

Bloomingdale aile katılım programı, çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemiş ve önceleri kurumda karışıklığa neden olan katılım, süreç içinde ailelerin ve öğretmenlerin sınırlılıklarını öğrenmeleriyle düzelmiştir (Zembat ve Unutkan, 2001, s.45-46).

Fospa Aile Katılım Programı .- Zembat ve Unutkan'ın (2001, s.46), Fospa'ya dayanarak belirttiklerine göre, program Minnesota'da 4 yaş için gerçekleştirilmiş bir aile katılım programıdır. Programın felsefesi, ailenin de desteğini alarak çocuğun sahip olduğu

kapasitenin sonuna kadar kullanılmasını sağlamak düşüncesine dayandırılmıştır. Programın amaçları şöyle belirlenmiştir:

- Çocuğun etkin bir öğrenme programı içerisinde olmasını sağlamak,
- Ailelere uygun öğretme yöntemleri ve materyalleri sunmak,
- Aileleri çocuklarının gelişimleri hakkında bilgilendirmek,
- Ailelere evde uygulayabilecekleri etkinlik ve materyalleri sunmak ve zengin bir öğrenme ortamı oluşturmaları için bilgilendirmek,
- Aileleri, çocuk gelişimi, aile ilişkileri, iletişim becerileri vb. konularda bilgilendirmek,
- Ailelerin eğitimcilerle işbirliği içerisinde bulunarak, çocuk eğitimi konusundaki kuşku ve korkularının üstesinden gelmelerini sağlamak,
- Toplumdaki okulöncesi eğitim kurumlarını, ailelerin çocuklarının gelişimine nasıl katkıda bulunacakları konusunda bilgilendirmek,
- Aileleri gerekli olan durumlarda okulöncesi eğitim kurumlarından nasıl yararlanacakları konusunda bilgilendirmek,
- 4 yaş çocuklarına olumlu bir okul deneyimi yaşatmaktır.

Programda, ne yapılacağını açıklayan ve öğretmen, anne-baba, program ve anne-babalara eğitim veren kişiler için geliştirilmiş olan 4 el kitabı, etkinlik paketleri ve video kasetleri hazırlanmıştır. Bu programda ilk olarak ailelere programın felsefesi, çerçevesi, işleyişi ve öğeleri konusunda bilgi verilmiştir. Daha sonra, ailelerin 25 hafta süresince, her hafta 2 saat çocuklarla birlikte programa katılımı sağlanmıştır. Bu katılım sırasında, öğretmenler çocukları ile birlikte nasıl davranmaları gerektiği konusunda anne-babalara model olmaya çalışmışlardır. Anne-babaların sınıfta çocuklarıyla beraber ilgi köşelerinde oyun oynamaları sağlanmıştır. Bunun yanında 2 saatlik süre içerisinde ailelerin diğer ailelerle bir araya gelmeleri iletişimde bulunmaları ve çocukların da diğer çocuklarla etkileşimde bulunmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Programda ayrıca, ailelerin anne-baba eğitimcisi ile bir araya gelerek çocuk eğitimi konusunda bilgilendirilmeleri ve etkinlik paketlerini alarak eve dönmeleri biçiminde uygulamalara yer verilmiştir. Aileler herhangi

bir nedenden dolayı programa devam edemediğinde öğretmen ya da özel koordinatör eve giderek eğitimi sürdürmüştür (Zembat ve Unutkan 2001, s.46-48).

Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı .- Programın temel amacı, 5-6 yaş çocuklarının sosyal gelişimlerini okul ve ailenin işbirliğini sağlayarak desteklemek biçiminde belirlenmiştir. Programın içeriğini sosyalleşme başlığına ait 5 alt boyutla ilgili programlar oluşturmuştur. Bu programlar şunlardır(Zembat ve Unutkan 2001, s.48):

- Saldırganlık,
- Paylaşma-yardımlaşma-işbirliği,
- Görgü kuralları,
- Sırasını bekleme-başladığı işi bitirme,
- Karar verme-sorumluluk alma oluşturmuştur.

Her bir alt boyutla ilgili program, öğretmen tarafından okulda gerçekleştirilen programa paralel olarak ailenin de evde 5 günlük süre içinde gerçekleştireceği etkinlikleri içerecek biçimde hazırlanmıştır. Aile Katılımlı Sosyalleşme Programında yer alan 5 değişik programın her birinde;

- kurumda öğretmen tarafından her gün yapılacak çalışmaların ve her bir etkinliğin nasıl uygulanacağını gün gün ve aşama aşama açıklanması,
- evde aile tarafından her gün yapılacak çalışmaların ve her bir etkinliğin nasıl uygulanacağını gün gün ve aşama aşama açıklanması,
- her bir konunun sonunda öğretmenlere ve ailelere önerilerin sunulmasını içeren etkinlik paketleri bulunmaktadır.

Programın uygulanması sonucu yapılan değerlendirmede, çocukların sosyalleşmesinde, okulda uygulanan programın yanısıra evde gerçekleştirilen etkinliklerin başarıyı artırdığı görülmüştür (Zembat ve Unutkan 2001, s.48-50).

1.1.6. Ailelerin Eğitim Gereksinimi ve Aile Eğitimi

Çocuk ailesi ile bir bütündür. Okulöncesi eğitimin amaçları belirlenirken, çocuk tek başına düşünülmemeli; başarılı bir okulöncesi eğitim için okul–aile işbirliği yoluyla anne-baba da eğitim kapsamına alınmalıdır.

Çocuğun kalıtsal olarak getirdiği özelliklerin gelişme düzeyi ve bu özelliklerin nasıl biçimleneceği, gelecek yaşamını nasıl etkileyeceği, ailenin sosyo–ekonomik ve sosyo–kültürel niteliği, çocuklarına sağladığı uyaranlar, aile bireylerinin birbirleri ve çocukları ile olan ilişkileri, çocuk yetiştirme tutumları, sözel iletişim biçimleri nasıl bir model oldukları, sağlık, beslenme, gelişim ve eğitim konularındaki bilgileri gibi aile ortamı ile ilgili pek çok değişkene bağlıdır. Tüm bu nedenlerle çocukların bilinçli bir ortamda gelişmeleri ve eğitilmeleri büyük önem taşımaktadır. Çocuğun gelişiminde ve eğitiminde bu denli etkileri olan aile üyelerinin, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri, bir program dahilinde eğitilmeleri ya da en azından çocukları ile ilgili eğitim yaşantılarına katılarak etkileşimde bulunmaları sağlanmalıdır (Üstünoğlu, 1991, s.121).

Anne-baba eğitimi, Öztop ve Telsiz'in (1996, s.4), Mary'e dayanarak belirttiklerine göre, anne-babaların, çocuklarının fiziksel, ruhsal, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerinin her aşamasında gerekli olan yetenek ve anlayışı kazanmalarına yardımcı olmalarını sağlayan bir eğitimidir. Bu eğitimin amacı, anne-babaların kendilerine güvenlerini kazandırmak, çocuklarının gelişiminde gereksinim duydukları bilgi ve becerilerini artırmak ve özellikle babayı da etkin olarak eğitim programının içine katmaktır (Çağdaş, 1997, s.120). Ayrıca, anne-babaları, anne-babalığın değişik yönleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak, onları hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek de anne-baba eğitimi programlarının amaçlarındandır (Cavkaytar, 2000, s.139).

Anne-baba eğitimi programları kapsamında, yaygın olarak, anne-babayı anne-baba olarak eğitmeyi, anne-babayı gönüllüler ya da destekleyiciler olarak eğitmeyi ve anne-babayı çocuğuna öğretici olarak yetiştirmeyi amaçlayan programlardan söz edilmektedir (Cavkaytar, 2000, s.140). Bunun yanında, temel amaçları aynı olmasına karşın, uygulamada farklı yöntemlerin kullanıldığı anne-baba eğitimi programları görmek de olasıdır. Bunlardan biri *evde aile eğitimi yaklaşımıdır*. Bu yaklaşımın en önemli özelliği, çocuğun gelişimi ve eğitiminde, evi ve aileyi temel olarak alması ve anneye çocuğuyla birlikte, evlerinde hizmet götürmesidir (Üstünoğlu, 1991,s.126). Kağıtçıbaşı, Sunar ve Bekman'ın 1982-1986 yıllarında gerçekleştirdikleri anne eğitimi programı ile, Ülküer, Ömeroğlu ve Temel tarafından yine aynı yıl başlatılan anne eğitimi programı evde aile eğitimi yaklaşımına birer örnek olabilir.

Anne-baba eğitimi programlarında kullanılan yöntemlerden bir başkası da *eğitim merkezlerinde aile eğitimi yaklaşımıdır*. Belli bir merkezde yapılan aile eğitimi yaklaşımı da, kendi içinde 2 farklı uygulamayı kapsamaktadır. Bunlardan birinde, yalnız anne-baba grupları eğitilmekte; diğesinde ise, anne-babalar çocuklarıyla birlikte aile eğitimi merkezine gelmekte ve kimi zaman çocuklarıyla birlikte onların sınıflarına girmekte; kimi zaman da yalnız kendileri anne-baba eğitimi oturumlarına katılmaktadırlar (Üstünoğlu, 1991,s.127-128). Bu tür eğitim yaklaşımına da 1994 yılında İstanbul'da Milli Eğitim Bakanlığı, UNICEF, Küçükçekmece Belediyesi ve Marmara Üniversitesi işbirliği ile açılan Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi örnek verilebilir (Oktay, 1999, s.94).

Anne-baba eğitimi programlarında kullanılan yöntemlerden bir diğeri *uzaktan öğretim yoluyla aile eğitimi yaklaşımıdır*. Bu yaklaşımda anne-baba eğitimi, uzaktan öğretim süreçlerinden yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. Bunlar; mektupla öğretim, görsel-işitsel programlar, kaynak araç-gereçler, danışman öğretmenlerin kullanıldığı çok amaçlı öğretim, radyo ve televizyon aracılığıyla öğretim ve televizyon programlarının evlere yapılan gezici eğitim sınıfı uygulamalarıyla birlikte yapıldığı öğretimdir (Üstünoğlu, 1991,s.130-132).

Anne-baba eğitimi programlarında kullanılan yöntemlerden sonuncusu ise, *kurumsal okulöncesi eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi yaklaşımıdır*. Bu yaklaşımın özelliği, okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anne ve babalarına, aynı kurumda ve evlerinde eğitim verilmesidir. Amaç, çocukların eğitim programı ile aile eğitim programının bütünleştirilmesidir. Çocuklara uygulanan eğitim programının yanı sıra, haftada bir kez de, kurumda anne-babaların katılımı toplantılar yapılmaktadır. Toplantılar, öğretmenin rehberlik ettiği ve çocuk gelişimi, beslenme gibi konularda seminerlerin düzenlendiği, eğitici filmlerin gösterildiği ve ailelerin çocuklarının gelişimleri üzerinde tartıştıkları bir oturum biçiminde olmaktadır. Ayrıca, ailelerden ayda 2 gün sınıftaki çalışmalara da katılmaları istenmektedir. Bunun yanında haftada bir gün öğretmenin eve ziyaret yapması ve bu ziyaretlerde çocuğu ve anneyi eğitmesi gerekmektedir (Üstünoğlu, 1991,s.129-130).

1.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, alan yazın taraması sonucunda, araştırma konusu ile ilgili ulaşılabilen araştırmalar, yapıldıkları tarihlere göre özetlenmeye çalışılmıştır.

Colbert (Yıldıran, 1983, s.82; Seçkin ve Koç, 1997, s.5) Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1979 yılında okulöncesi eğitim programlarını uzun süreli izleme yöntemiyle değerlendiren bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda çocuk ve aileyi bir bütün olarak ele alan programların, yalnızca çocuğu ele alan programlardan daha etkili oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, aile ile çocuğu birlikte içeren programlarda eğitim alan çocukların bilişsel gelişim alanlarında ilköğretim yıllarına kadar devam eden ilerlemeler olduğu görülmüştür. Bu alandaki ilerlemeler sürekliliklerini, programın tamamlanmasından 5-10 yıl sonrasına kadar korumuştur. Aile ile çocuğu birlikte ele alan programlara katılan çocukların özel eğitim gereksinimleri ya da bir sınıfı tekrar etme olasılıkları, yalnızca çocuğu ele alan programlara oranla daha düşük olmuştur. Okulöncesi eğitimi ile ev ziyaretlerini içeren, anne-babayı eğitmeye yönelik ve anne-babanın öğretim etkinliklerini denetleyen programlara katılan çocuklar, katılmayanlara oranla daha kazançlı olmuşlardır.

Programın tamamlanmasından sonra, ailelerin kendi yaşamlarını daha iyi kontrol altına alabilme, çocuklarına karşı daha esnek tutumlar geliştirebilme ve onlara sözel ve sözel olmayan davranışlarla destek olma becerilerinde olumlu değişiklikler görülmüştür. Ayrıca, programa devam eden çocukların kardeşlerinde de zeka puanı artışları olduğu gözlenmiştir.

Kağıtçıbaşı, Sunar ve Bekman (Kağıtçıbaşı, 1989, s.205) 1982-1986 yılları arasında, İstanbul'da, anne yoluyla çocuğun gelişimini çok yönlü desteklemeyi amaçlayan aileye yönelik uygulamalı bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, annesi eğitilmiş çocuklarla eğitilmemiş çocuklar arasında bilişsel ölçümlerde, özellikle zeka puanlarında, başarı testlerinde, akademik not ortalamalarında ve genel akademik not ortalamasında önemli oranda farklılıklar görülmüştür.

Programın anneler üzerinde de olumlu etkileri olmuştur. Eğitim almış annelerin çocuklarıyla daha fazla sözlü iletişim kurdukları (eğitilmiş: %73.6, eğitilmemiş: %58.1), çocuklarıyla daha sık beraber oynayıp konuştukları (eğitilmiş: %26.6, eğitilmemiş: %9.6), daha sık kitap okudukları (eğitilmiş: %87.7, eğitilmemiş: %62.6), ceza yöntemini daha az uyguladıkları (eğitilmiş: %17.6, eğitilmemiş: %36.8), daha fazla ilgi ve iletişim içinde oldukları (eğitilmiş: %34.7, eğitilmemiş: %18.6) ortaya çıkmıştır. Ayrıca, eğitim almış annelerin çocuklarının bağımsız davranışlarına daha fazla değer verdikleri (eğitilmiş: %11, eğitilmemiş: %2.6) bulunmuştur. Eğitim almış anneler, diğerlerine oranla eşleriyle daha farklı bir iletişim içinde olduklarını da belirtmişlerdir.

Çalışmanın kısa dönemdeki olumlu etkileri belirlendikten sonra, uzun dönemdeki etkilerini de incelemek amacıyla 1991-1992 yıllarında bir izleme araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada da daha önce yapılan çalışmanın kalıcı etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır (Sucuka, Özkök ve Vardar, 1997, s.51).

Morrison ve Haas (Çağdaş, 1997, s.133), 1984 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada, anne ve babaların çocuk eğitimi konusundaki ilgileri ve yardım arama kaynaklarını incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, anne ve babaların çocuk

davranışı, gelişimi ve büyüme sürecinin önemli noktalarına ilişkin temel bilgilere sahip olma istek ve arayışı içinde oldukları ve bunun için de çoğunlukla doktora başvurdukları belirlenmiştir.

Ülküer ve arkadaşları (Turan, Aksoy, Turla, 1997, s.84) tarafından 1988 yılında “0-4 Yaş Erken Çocukluk Eğitimi Projesi” adı altında yeni doğan bebekler ve anneleri için bir çalışma başlatılmıştır. Sosyo-ekonomik yönden şansız çocuklara erken yaşlarda evde verilecek eğitimin çocukların gelişim düzeylerine katkısını ortaya koymayı amaçlayan araştırmanın örneklemini aynı gün doğan 60 bebek oluşturmuştur. Çalışmada gönüllü anneler, deney ve kontrol gruplarına ayrılmış, deney grubundaki annelere her hafta ev ziyaretleri yapılarak anne eğitimi programı uygulanmıştır. Araştırmanın ilk 3 yılına ilişkin (1989-1991) bulgularında, anne eğitiminin ev ortamını, anne çocuk ilişkilerini ve iletişimini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Metin, Arı, Güneysu, Dikmen, Atik, Aydın, Üstün ve Uysal (1993, s.97), 1990 yılında, ailelerin anaokulu seçerken göz önünde bulundurdıkları özellikler ile anaokulundan beklentilerini belirlemek amacıyla 90 anne ve baba üzerinde anket yoluyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin %36.7’si ile babaların %35.6’sının anaokulu seçerken öncelikle, eğitimin niteliği ve eğitimcilerin özelliklerini göz önünde bulundurdıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçları %35.6 oranı ile sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması izlemiştir. Anaokulunun fiziksel özellikleri ise, annelerde %8.9, babalarda %6.7 oranı ile üçüncü sırada yer almıştır. Anne-babaların anaokulundan beklentileri ele alındığında, annelerde %35.6, babalarda %41.1 oranlarıyla sosyal davranışları öğrenme beklentisinin birinci sırayı aldığı görülmektedir. Bunu annelerde %21.1 ve babalarda %17.8 oranlarıyla, eğitim olanaklarından daha fazla yararlanma beklentisi izlemektedir. Daha fazla oyun, oyuncak ve oyun arkadaşı bulma beklentisi ise annelerde %3.3, babalarda %4.4 oranı ile en son sırayı almaktadır.

Anne ve babaların anaokulundaki eğitimcilerle görüşme sıklıkları ile ilgili araştırma bulgularında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Eğitimcilerle sadece problem durumunda

görüşme annelerde %50, babalarda %33.3; problem durumu olsa da olmasa da her gün görüşme annelerde %31.1, babalarda ise %16.7 oranındadır. Eğitimcilerle çok seyrek görüştüğünü belirten anne ve babalar arasında ise, babaların oranı %50, annelerin ise %18.9'dur. Anne ve babaların anaokulundaki eğitimcilerle iletişimde buldukları konulara ait bulgulara göre, annelerin %50'si ve babaların %37.8'i çocuğun okuldaki uyumu ile ilgili konularda eğitimcilerle görüşmektedirler. Bunu annelerde %35.6 ve babalarda %37.8 oranlarıyla çocuğun evdeki durumu ile ilgili konular izlemektedir. Sağlık ve bakımla ilgili konular, annelerde %10, babalarda %14.4 oranlarında iken, akademik konularda iletişimde bulunma, annelerde %4.4, babalarda ise %10 oranlarında gözlenmiştir.

Araştırmada anne ve babalara son olarak yöneltilen “çocuğun evde tüm eğitim ve bakım işleri sağlansa bile yine anaokuluna gönderir misiniz?” sorusuna anneler %85.6, babalar %84.4 oranında evet yanıtını vermişlerdir. Aynı soruya hayır yanıtını veren annelerin oranı %14.4, babaların oranı ise %15.6'dır.

Pherson ve Robinson (Çağdaş, 2002, s.162), 1990 yılında, 10 haftalık bir anne-baba eğitim kursuna katılan 36 ve katılmayan 38 anne-baba üzerinde yaptıkları araştırmada, kursa katılmanın, ebeveynlerin kendine güven, çocukların davranışlarının nedenlerini görebilme, bağışlama, anlayış vb. davranışlarına bir etkisinin olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, anne-baba eğitim kursuna katılanların kendine güven ve çocuklarının davranışlarının nedenlerini görebilme konularında belirgin bir ilerleme kaydettiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca, kursa katılan anne ve babaların kendilerini ideal ebeveyn tipine daha yakın hissettikleri bulunmuştur.

Kuşin (1991, s.75) İstanbul'da gerçekleştirdiği pilot çalışmada anaokulu eğitimcileri ile anne ve babaların aile ve okul arasındaki işbirliğine bakış açılarını belirlemeye çalışmıştır. Bu amaçla 50 eğitimci ile 50 anne-babaya uygulanan anket sonuçlarına göre, eğitimcilerin %96'sı ailenin okuldaki eğitim konusunda bilgilendirilmesini çok önemli, geri kalanı ise önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu bilgilendirmenin eğitimci tarafından farklı biçimlerde gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bilgilendirmede, aylık, 3 aylık ya da yıllık

toplantılar %70, ailenin okula davet edilmesi %64, telefonla bilgilendirme %30, kısa karşılaşmalar %29, eve gönderilen raporlar %22, eğitici konferanslar %14, ev ziyaretleri %4 kullanılan yöntemlerdir. Bilgilendirmede ele alınan konularda ise okuldaki program ve uygulamalar hakkında bilgi %50 birinci sırayı almaktadır.

Araştırmada anne ve babalar, okul-aile işbirliğini %78 oranında çok önemli, %11 oranında da önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Ailenin okulöncesi eğitim kurumuna herhangi bir biçimde yardımcı olma ve katılma konusunda anne-babaların tümü evet yanıtını vererek, eğitimcilerin bu konuya %90 oranındaki olumlu yaklaşımlarına tümüyle katılmışlardır. Anne-babaların okulöncesi eğitim kurumlarına yardımcı olma konusundaki düşünceleri, farklı zamanlarda okula gelip eğitici etkinliklere katılma %32, okulun kimi gereksinimlerinin karşılanmasında bireysel olanakları kullanma %30, okul-aile birliğine maddi destek sağlama %26, emeği ile kimi etkinliklere katılma, yardımcı olma %10 biçiminde sıralanmıştır.

Büyükkaragöz (1993, s.72) yaptığı araştırmada, anne-babalarla öğretmenlerin okulöncesi eğitim programı konusundaki görüşlerini anket yoluyla belirlemeye çalışmıştır. Bu amaçla anne-babaların okulöncesi eğitim kavramına yaklaşımlarını belirlemeye çalışan araştırmacı, ebeveynlerin okulöncesi eğitim kurumlarında yapılan çalışmalar konusunda öğretmenle ilişki kurup bilgi alma yoluna gitmediğini, çocuğunun anlattıkları ile bilgi sahibi olduklarını belirlemiştir. Ayrıca araştırmada okulöncesi eğitim kurumlarının çocuğun duygu ve düşüncelerini rahatça ifade etmesine ve kelime haznelerinin gelişmesine neden olduğu, el becerilerini geliştirdiği ve ilköğretime hazırladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yaşar, (1997, s.346), 1994-1995 öğretim yılında gerçekleştirdiği araştırmada, kurallara uyma, işbirliği yapma, alınan kararlara katılma, paylaşma, hoşgörülü olma, kendini özgür hissetme, sorumluluk üstlenme ve herkese eşit davranma gibi demokratik tutum ve davranışların gelişmesinde okulöncesi eğitim kurumlarının etkisini anne-baba görüşlerine dayanarak, anket yoluyla belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre,

okulöncesi eğitim kurumlarının, demokratik tutum ve davranışlarla ilgili belirlenen değerlerin gelişmesinde önemli rol oynadığı bulunmuştur.

Aktaş (1997, s.238), 1995 yılında kamu kesiminde çalışan ve çocuğu olan annelerin, çocuk bakımı konusunda karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla 163 denek üzerinde anket yoluyla gerçekleştirilen bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, araştırma kapsamına alınan annelerin doğumdan sonra karşılaştıkları sorunlar arasında, çocuk eğitimi ve gelişimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmama kaygısı ve eş ile çocuk yetiştirme konusunda anlaşamama yer almaktadır.

Annelerin, büyükanne tarafından bakılan çocuklarda karşılaştıkları sorunlar ise, çocuğu çok fazla şımartması ve her istediğini yapması (%27.36), çocuk eğitimi ve disiplini konusunda aynı görüşe sahip olmama (%27.36), çocuğun çok enerjik olması nedeniyle çocuğa yetememesi (%16.04), zamanının çoğunu çocuğun bakımına ayırdığı için kendi isteklerini yapamadığını söyleyip, sürekli sorun yaratması (%13.21) biçiminde sıralanmaktadır. Bunu, yaşı nedeni ile çocuğun yaratıcılığını olumsuz etkilemesi (%6.60), çocuğun kimi olumsuz davranışlar edinmesine neden olması (%2.83), çocuğu sahiplenmesi (%0.94) izlemektedir. Annelerin %5.66'sı da bu konuda hiçbir sorunu olmadığını, belirtmiştir. Annelerin çocuklarını okulöncesi eğitim kurumlarına gönderirken karşılaştıkları sorunlar arasında ise, çocuğun kuruma gitmek istememesi ve her gün sorun çıkarması (%14.06) yer almaktadır.

Turan, Şahin, Turla ve Can (1997, s.316) Ankara'da, gecekondu semtlerinde yaşayan 228 anne ve onların 0-48 aylık çocukları ile deneysel bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada deney grubundaki annelere eğitim verilmiştir. Araştırma sonucunda, deney grubundaki annelerin gözlenen davranışları bu gruba verilen eğitimin etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Özer ve Beler'in (1997, s.276), okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 0-6 yaş çocuklarının eğitim olanaklarını araştırmak amacıyla anket yoluyla yaptıkları araştırmada

elde edilen sonuçlara göre, özel yuvalar çocukları tiyatro salonuna götürmede %95.23, ve okul içindeki tiyatro etkinliklerinde %23.8 ile ilk sırayı almaktadır. Özel yuvalar başta olmak üzere (%90.47), kamuya bağlı okulöncesi eğitim kurumları (%20) ile uygulama anaokullarında (%66.7) geziler yaygın olarak yapılmaktadır.

Aynı araştırma sonuçlarına göre, bale ve modern dans, özel yuvaların %4.76 oranında tercih ettikleri, diğer okulöncesi eğitim kurumlarında ise ilgi görmeyen bir etkinliktir. Sportif etkinlikler ise yine en çok özel okulların %42.8 oranla ilgi gösterdikleri bir alandır. Bunu %16.66 ile uygulama anaokulları, %5.41 ile MEB'na bağlı anasınıfları izlemektedir. Folklor ise, %47.61 ile özel yuvalarda, %14.86 ile MEB'na bağlı anasınıflarında ilgi gören bir etkinliktir. Yabancı dil, özellikle İngilizce eğitimi %57.14 ile özel yuvalarda, %6.76 ile MEB'na bağlı anasınıflarında verilen bir eğitimidir. Araştırma bulgularına göre, yıl sonu gösterileri ise özel yuvalarda %100, MEB'na bağlı anasınıflarında %71.62, uygulama anaokullarında %50, kamuya bağlı okulöncesi eğitim kurumlarında %40 ile gelenekselleşmiş etkinliklerdir.

Unutkan (1998, s.105) yaptığı çalışmada, kendisi tarafından hazırlanan 5-6 Yaş Grubu Aile Katılımlı Sosyalleşme Programının, çocukların sosyal gelişimi üzerindeki etkilerini deneysel bir çalışmayla belirlemeye çalışmıştır. Programın içeriği, sosyalleşme başlığına ait 5 alt boyutla ilgili saldırganlık, paylaşma-yardımlaşma-işbirliği, nezaket kuralları, sırasını bekleme-başladığı işi bitirme ve karar verme-sorumluluk programlardan oluşmaktadır. Araştırma deney ve kontrol gruplarından oluşan 30 çocuk ve aileleri üzerinde 5 haftalık bir uygulama ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, uygulanan programın, alt boyutlar ve bütünsel etkisi açısından çocukların sosyalleşmelerinde etkili olduğu ve okulda uygulanan programın çocuğun sosyalleşmesinde tek başına yeterli olmadığı belirlenmiştir.

Koç, Taylan ve Bekman (2001, s.1) tarafından, 2001 yılında AÇEV ve Boğaziçi Üniversitesi işbirliği ile gerçekleştirdikleri "Türkiye'de Okulöncesi Çocuk Eğitimi: İhtiyaç Değerlendirme Araştırması ve Dil Yetisi Düzeyi Değerlendirmesi" araştırma projesinin bir

bölümü olan “Okulöncesi Eğitim Sisteminin Öğretmenler ve Anneler Tarafından Değerlendirmesi” çerçevesinde anneler ve öğretmenler ile görüşmeler yapılmıştır. Van, Diyarbakır ve İstanbul illerinde yürütülen araştırmaya 6 yaşında çocuğu olan 228 anne katılmıştır. Bu annelerin 117’sinin çocuğu anasınıfına giden, 111’ininki ise anasınıfına gitmeyen çocuklardır. Araştırmada çocukları anasınıfına giden annelere neden anasınıfına gönderdikleri sorulduğunda, anasınıfının çocuklarının bilişsel (%49.6) ve sosyal gelişimine (%48.7) katkıda bulunacağını düşündükleri için gönderdiklerini belirtmişlerdir. Çocuklarını anasınıfına göndermeyen annelerin %50’si çocuklarını anasınıfına göndermemelerinin en önemli nedeninin kurumların pahalı olması ve maddi olanaklarının yeterli olmaması olarak belirtmişlerdir. Annelere okulöncesi dönemdeki çocukları için nasıl bir eğitim modeli tercih ettikleri sorulduğunda, annelerin %53.3’ü çocuklarının bir okulöncesi eğitim kurumuna gitmelerini, kendilerinin de anne eğitimi almalarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada, öğretmenlere okul-aile işbirliği konusunda sorular yöneltilmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu 1-2 (%41.7) ya da 3-4 defa (%30.6) velilerle toplantı yaptıklarını belirtmişlerdir. Toplantılar dışında, öğretmenler anne-babalar ya da kendileri istedikçe (%66.6) ya da anne ve babalar okula geldikçe (%33.3) görüştüklerini belirtmişlerdir. Anne ve babalarla toplantılarda genelde öğretmenlerin çoğunluğu malzeme temini (%69.4), çocuğun eğitimi ve okuldaki davranışı ile ilgili bilgi vermek (%41.7) ve anne ve babalardan evdeki olanlar ile ilgili bilgi almak (%41.7) konularında işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında anasınıfı öğretmenlerine yörelerine en uygun okulöncesi eğitim modelinin hangisi olduğu sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin %81.1’i kurum merkezli modelin en uygun model olduğunu belirtmişlerdir. Aile eğitim modelini öğretmenlerin %45.9’u çok uygun, %46’sı orta derecede uygun olarak değerlendirmiştir. İlköğretim birinci sınıf öğretmenleri ise anasınıfı öğretmenlerinin aksine anne eğitimi %54.1 ve çocukların okulöncesi eğitim kurumuna gitmelerini %51.4 en uygun okulöncesi eğitim modelleri olarak değerlendirmişlerdir.

İlgili araştırma sonuçlarında da ortaya konulduğu gibi, okulöncesi eğitimde ailelere yönelik eğitim programları ile ailelerin eğitim programına katılımları etkili sonuçlar doğurmaktadır. Çağdaş'ın (1997, s.123) Ülküer'den aktardığına göre, anne-baba eğitimi, ancak etkin bir okulöncesi eğitim programı ile pekiştirildiğinde anlam kazanmaktadır. Ülkemizde okulöncesi eğitim kurumlarının programları incelendiği zaman, çocuk merkezli olduğu görülmektedir. Oysa, çocuğun bu eğitimden gereği gibi yararlanabilmesi ve okulöncesi eğitim kurumlarının işlevselliğini artırmak için yalnızca çocuğu merkeze alan programlar yerine, çocuğa olduğu kadar anne-babaya da hizmet götürecek ve onların programa etkin katılımını sağlayacak şekilde çocuk ve aileyi merkeze alan okulöncesi eğitim programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

1.3. Amaç

Bu araştırma ile ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitimine katkısı konusunda anne ve baba görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ailelerin okulöncesi eğitim kurumları ile ilişkileri ve iletişimleri konusundaki düşünceleri nelerdir?
2. Ailelerin, programlarda yer alan etkinliklere katılma ve program içerisinde etkin olarak rol alma konusundaki düşünceleri nelerdir ?
3. Ailelerin, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara katılımının kendileri, çocukları ve diğer aile üyeleri üzerinde etkileri olmuş mudur ?
4. Okulöncesi eğitim kurumlarında aile eğitimine yönelik etkinlikler düzenlenmekte midir ve ailelerin böyle bir eğitim alma konusunda düşünceleri nelerdir ?
5. Okulöncesi eğitim kurumlarında aile eğitimine yönelik düzenlenen etkinliklerin aileler, çocukları ve diğer aile üyeleri üzerinde etkileri olmuş mudur ?

1.4. Önem

Çocuğun ilk ve en önemli eğitim kurumu ailesidir ve çocuk ailesi ile bir bütündür. Ailenin sosyo-kültürel düzeyi, çocuk eğitimine bakış açısı ve çocuk yetiştirmedeki tutumlarının çocuğun gelecek yaşamında önemli etkilere neden olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda eğitim yaşantısı geçirmeleri, çocukların daha iyi yetişmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara katılımları aile, çocuk ve öğretmeni açısından olumlu sonuçlar doğurmakta, ailelerin çocuklarının gelişimleri ve eğitimleri konusunda doğrudan eğitilmelerine ve çocuklarının gereksinimleri konusunda bilgilенmelerine neden olmaktadır. Çocuk ve aileyi merkeze alan programların uygulanması ve ailelerin çocuklarının okulöncesi eğitim yaşantılarına tanık olması, onların eğitimi adına da iyi birer fırsat olarak görünmektedir. Bu nedenle, ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ilgi ve katılımları ile ailelerin eğitiminde okulöncesi eğitim kurumlarının katkısı araştırılması gereken bir konudur.

Bu araştırma, ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitime katkısı konusunda anne ve baba görüşlerini alarak var olan durumu ortaya koymak, elde edilen bulguların değerlendirmesini yaparak ailelerin eğitim gereksinimleri doğrultusunda okulöncesi eğitim kurumlarının işlevselliğini artırmak ve ailelerin etkin katılımını sağlayan okulöncesi eğitim programlarının geliştirilmesi çabalarına destek ve ilgililere dönüt sağlamak açısından önemlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2000 – 2001 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde bulunan ve araştırmaya katılan 6 okulöncesi eğitim kurumu ile,

2. görüşmeye gönüllü katılan 24 anne-babayla yapılan görüşme sonucu elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okulöncesi Eğitim : Doğumdan ilköğretimin başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin-uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.2).

Okulöncesi Eğitim Kurumları : 0-6 yaş çocuklarının tüm gelişimlerini hedef alan, düzenli fiziksel koşullar içinde, toplumun kültürel özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren, onlarda sağlam bir kişiliğin, sosyal duyarlılığın, yaratıcı bir zekanın temellerini atan, uzman eğitim kadrosuna sahip sosyal kuruluşlardır (Oğuzkan ve Oral, 1987, s.3).

Aile Katılımı: Ailenin, okulun akademik ve sosyal amaçlarını gerçekleştirmek için günlük etkinliklere, okuldaki planlamaya, yönetime etkin olarak katılmasını içerir (Cavkaytar, 2000, s.137).

Aile Eğitimi : Aile kurumunun devamını, bireylerin sağlıklı gelişimini, toplumun uyumlu, sorumlu üyesi olmalarını sağlamak amacıyla yapılan her tür ve düzeydeki eğitim sürecidir (Cavkaytar, 2000, s.139).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın yapıldığı okullar ile katılımcıların özellikleri, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusundaki görüşlerini almayı amaçlayan bu araştırma, tarama modelinde olup nitel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1998, s.77). Araştırma kapsamında anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusundaki görüşleri olduğu gibi betimlenmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla araştırmanın verileri, nitel araştırma veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmış, çözümünde ise betimsel analiz yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Okullar

Araştırma konusunun “ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne baba görüşleri” olmasına karar verildikten sonra araştırmanın yapılacağı okulların belirlenmesine çalışılmıştır.

Türnüklü'nün (2000, s.548), Patton'a dayanarak belirttiği gibi, görüşme gibi nitel araştırma tekniklerinin kullanıldığı bilimsel çalışmalarda örneklem belirlemede çok sıkı kurallar bulunmamaktadır. Örneklemin sayısı, ne öğrenilmek istendiğine, çalışmanın amacına, neyin daha fazla kullanışlı ve güvenilir olduğuna ve son olarak sahip olunan olanaklar içinde nelerin yapılabileceğine bağlı olarak değişebilmektedir.

Araştırmanın yapılacağı okullar ile araştırmaya katılacak anne ve babaların belirlenmesinde bu özellikler göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca araştırmacı veri çeşitlemesinin araştırmada daha sağlıklı sonuçlara götüreceğini düşündüğü için farklı nitelikte okulöncesi eğitim kurumlarını araştırma kapsamına almaya karar vermiştir. Türnüklü (2001, s.10), Hammersely ve Atkinson'a dayanarak veri çeşitlemesini, aynı sosyal olguya ait farklı koşullarda elde edilmiş verilerin karşılaştırılması olarak ifade etmektedir. Verilerin elde edildiği koşulların ya da kaynakların çeşitlemesi, farklı kişi, ortam ve zaman dilimlerinden veri toplama anlamına gelmektedir.

Türnüklü (2001, s.10), Patton'a dayanarak, farklı mesleki formasyona ve statüye sahip kişilerin (memur, öğretmen, işçi vb.) görüşlerinin birbirleriyle karşılaştırılmasını verilerin birbirleriyle karşılaştırılması sürecinin bir basamağı olduğunu ifade etmektedir. Farklı veri kaynakları araştırmaya farklı bir yönelim getirmekte, aynı zamanda araştırmacının önüne farklı özellikler çıkarmaktadır.

Araştırmada veri çeşitlemesini sağlayabilmek amacıyla, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olanlar yanında, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olmayan okulöncesi eğitim kurumlarına çocukları devam eden anne ve babaların görüşlerinin alınmasının uygun olacağına karar verilmiştir. Bu nedenle, farklı nitelikteki okulöncesi eğitim kurumlarına ve bu kurumlarda farklı mesleki formasyon ve statüye sahip anne babalara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu amaçla, ilk aşama olarak Eskişehir ili belediye sınırları içerisinde yer alan ve Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı toplam 3 bağımsız anaokulunun okul müdürleri ile önceden randevu alınarak görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sırasında araştırmacı

kendisini tanıtmış, çalışmanın amaçlarını ve çalışma yöntemini kısaca açıklamış ve bu konuda okul müdürünün sözel onay ve desteğini almıştır.

Daha sonra, diğer okulöncesi eğitim kurumlarını belirleme çalışmalarına başlanmıştır. Bu amaçla özel bir kişi tarafından, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak açılmış bulunan ve anne babaların istedikleri zaman çocuklarını etkinlikleri sırasında gözleyebilecekleri bir kapalı devre kamera sisteminin bulunması ile de araştırmacının ilgisini çeken çocuk yuvasının müdürü ile görüşmeye karar verilmiştir. Yuva müdüründen görüşme için randevu alınmıştır. Müdür ile görüşme sırasında araştırmacı kendisini tanıtmış, çalışmanın amaçlarını ve çalışma yöntemini açıklamış ve bu konuda yuva müdürünün onay ve desteğini istemiştir.

Daha sonra araştırmacı, anne babalara yönelik kimi çalışmaları olduğu yolunda bilgi sahibi olduğu bir başka özel kişi tarafından işletilen ve Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan özel bir anaokulunun müdürü ile araştırma konusunda görüşmeye karar vermiş ve görüşme için telefonla randevu almıştır. Randevu için belirlenen gün ve saatte araştırmacı özel anaokuluna giderek müdürü ile görüşmüş, görüşme sırasında kendisini tanıtmış, çalışmanın amaçlarını ve çalışma yöntemini açıklamış ve bu konuda anaokulu müdürünün onay ve desteğini istemiştir.

Son olarak, farklı bir yapıya sahip olması nedeniyle bir üniversite bünyesinde ve çalışanlarının çocuklarına hizmet vermek amacıyla açılmış çocuk yuvasının araştırma kapsamına alınmasına karar verilmiş ve bu amaçla yuva müdüründen görüşme için randevu alınmıştır. Randevu için belirlenen gün ve saatte araştırmacı, yuva müdürü ile görüşmüş, görüşme sırasında kendisini tanıtmış, çalışmanın amaçlarını ve çalışma yöntemini açıklamış ve bu konuda yuva müdürünün onay ve desteğini istemiştir. Çocuk yuvası, özel anaokulu ve yuvanın müdürleri böyle bir çalışmada yer alabileceklerini ve araştırmacıya gerekli desteği vereceklerini belirtmişlerdir.

Araştırmacı, araştırma kapsamına alınan okulları yöneticilerinin sözel onayları ile belirledikten sonra, bu okullara çocukları devam eden anne ve babaların konuyla ilgili görüş ve önerilerini almak üzere, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Eskişehir

Valiliği'nden, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ve Üniversite Rektörlüğü'nden araştırmasını gerçekleştirebilmek için gerekli izin belgesini almış ve araştırmasını desenlemiştir. Araştırma kapsamına alınan okulların listesi Ek 1'de, izin belgeleri ise Ek 2, Ek 3 ve Ek 4'de verilmiştir.

2.3. Araştırmaya Katılan Anne ve Babaların Özellikleri

Araştırma kapsamına alınacak okulların belirlenmesi ve gerekli izinlerin alınmasından sonra, araştırmacı bir kez daha okulöncesi eğitim kurumlarına giderek okul müdürleri ile görüşme yapılacak anne babaların nasıl belirleneceği konusunda görüşmüştür. Okul müdürlerinden, anne ve babalara, araştırma konusu ve amacından söz etmeleri ve araştırmaya katılmaya gönüllü olabilecek 4 aile belirlemeleri istenmiştir. Ailelerin olabildiğince farklı eğitim, meslek yaşantılarına sahip olması, farklı cinsiyette çocuklarının bulunmasının istenen özellikler olabileceği; ancak, önemli olanın ailelerin bu araştırmaya gönüllü katılmaları olduğu okul müdürlerine belirtilmiştir.

Okul müdürlerinden, aileler ile ön görüşmelerinden sonra, araştırmaya katılmak isteyen gönüllü 24 anne ve babanın telefon numaraları alınmış ve kendilerine tek tek telefon edilerek görüşülmüştür. Telefon görüşmeleri sırasında anne ve babalara araştırmacının amacı ve nasıl yürütüleceği açıklanmıştır. Ayrıca, araştırmacı görüşmeler sırasında verilerin toplanmasında kolaylık sağlaması nedeniyle ses kayıt cihazı ile kayıt edeceğini, ancak bu kayıtları araştırmacı dışında kimsenin dinlemeyeceğini, analizlerini uygulama güvenilirliği yapacak olan bir uzman dışında hiç kimsenin okumayacağını belirtmiştir. Araştırmacı anne ve babalara, kendilerinin araştırmaya katılımlarının gönüllülük temeline dayalı olduğunu belirterek, istedikleri herhangi bir zamanda araştırmaya katılmaktan vazgeçebileceklerini söylemiştir. Tüm bu açıklamalardan sonra araştırmada yer almak isteyen anne ve babalardan görüşme için uygun oldukları saat ve yer konusunda randevu alınmıştır.

Araştırmaya katılan anne ve babaların kişisel özellikleri Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1
Araştırmaya Katılan Anne ve Babaların Kişisel Özellikleri

Özellik	Grup	f	
		Anne	Baba
Yaş	25 – 30 yaş arası	8	1
	31 – 35 yaş arası	10	3
	36 – 40 yaş arası	-	1
	41 yaşın üstünde	-	1
Öğrenim Durumu	Ortaöğretim	7	-
	Yükseköğretim	11	6
	Lisans	7	3
	Yüksek lisans	3	2
	Doktora	1	1
Meslek	Öğretim Üyesi	1	-
	Öğretim Görevlisi	1	2
	Araştırma Görevlisi	-	1
	Okutman	1	-
	Doktor	1	1
	Öğretmen	6	1
	Memur	1	1
	Serbest Meslek	2	-
Ev Hanımı	5	-	
N=24			

Çizelge 1’de de görüldüğü gibi, görüşmeye katılan annelerden 8’i 25 – 30 yaş, 10’u ise 31–35 yaş arasındadır. Babalardan ise 1’i 25–30 yaş, 3’ü 31–35 yaş, 1’i 36–40 yaş arasında, 1’i ise 41 yaşın üzerindedir.

Araştırma kapsamında kendisi ile görüşme yapılan annelerden 7’si ortaöğretim, 11’i yükseköğretim mezunudur. Yükseköğretim mezunu annelerin 7’si lisans, 3’ü yüksek lisans, 1’i ise doktora düzeyinde eğitim almıştır. Görüşmeye katılan babaların tümü (6 kişi) yükseköğretim mezunudur. Babaların 3’ü lisans, 2’si yüksek lisans, 1’i doktora eğitimini bitirmiştir.

Çizelge 1’de, görüşmeye katılan annelerin mesleklerine bakıldığında 1’inin üniversitede öğretim üyesi, 1’inin öğretim görevlisi, 1’inin ise okutman olduğu görülmektedir. Yine annelerden 1’i doktor, 6’sı öğretmen, 1’i memur, 2’si serbest meslek sahibi, 5’i ise ev hanımıdır. Görüşmeye katılan babaların ise, 2’si üniversitede öğretim görevlisi, 1’i araştırma görevlisi, 1’i doktor, 1’i öğretmen, 1’i memurdur.

Araştırmaya 18 anne, 6 baba olmak üzere toplam 24 kişi katılmıştır. Annelerden biri görüşmeye eşinin de katılmak istediğini belirtmiş ve görüşme her ikisi ile birlikte yapılmıştır. Ancak, görüşmede ağırlıklı olarak anne görüş ve önerilerini belirtip baba daha çok desteklediği için kişisel bilgilerde ve verilerde anneye ait olanlara yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan anne ve babaların, okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının kişisel özellikleri de Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2

Araştırmaya Katılan Anne ve Babaların Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocuklarının Kişisel Özellikleri

Özellik	Grup	f
Cinsiyet	Kız	13
	Erkek	12
Yaş	3 yaşında	3
	4 yaşında	5
	5 yaşında	8
	6 yaşında	9
Kardeş Sayısı	Tek çocuk olanlar	18
	2 Kardeş olanlar	7
Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Süreleri	İlk yılı	15
	2 yıl	8
	3 yıl	2
N=25		

Çizelge 2 incelendiğinde de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının 13’ü kız, 12’si erkektir. Çocukların 3’ü 3 yaşında, 5’i 4 yaşında, 8’i 5 yaşında, 9’u da 6 yaşındadır.

Araştırmaya katılan anne ve babaların, okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının 18’i ailelerinin tek çocuğudur. 7’si ise 2 kardeştir. Çocukların 15’inin okulöncesi eğitim kurumunda ilk yılları olmakla birlikte 8 çocuk 2 yıl, 2 çocuk ise 3 yıldır okulöncesi eğitim kurumuna devam etmektedir. Araştırmaya katılan babalardan

1'inin aynı okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 2 çocuğu olduğu için, araştırma konusu olan okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların toplam sayısı 25'tir.

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'in (2000, s.92), Stewart ve Cash'a dayanarak yaptıkları tanımlamaya göre görüşme; önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı, karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir. Eğitimbilim alanında yapılan çalışmalarda genelde üç tür görüşme tekniği kullanılmaktadır. Türnüklü'nün (2000, s.546), Patton, Robson, Wragg, Gall, Borg ve Gall, Holstein ve Gubrium' dan aktardığı gibi bunlar;

- yapılandırılmamış görüşme
- yapılandırılmış görüşme
- yarı yapılandırılmış görüşmedir.

Yapılandırılmamış görüşme, diğer bir kişiyle yapılan sözel etkileşimin doğal akışı içerisinde herhangi bir görüşme kılavuzuna bağlı kalmaksızın kendiliğinden gerçekleşen bir iletişim biçimidir. Araştırmacı, görüşme yapılan kişinin yanıtlarına bağlı olarak kendini sürekli yeniden yapılandırmak ve her verilen yanıtta koşut yeni soruları o anda hazırlamak ve sormak durumundadır.

Yapılandırılmış görüşme, araştırmaya katılan her bir kişiye aynı soruların, aynı biçimde ve aynı sözcüklerle sorulduğu ve kapalı uçlu yanıtların alındığı görüşme türüdür. Görüşmede kişi kendisine sunulan olası seçeneklerden birini seçerek yanıtını vermek durumundadır. Batu'nun (2000, s.38) Babbie, Berg, Gorden, Nieswiadomy'ye dayanarak belirttiği gibi, bu teknikle yapılan görüşmelerde, görüşülen bireylere sorulan sorularda sürekli aynı uyaranlar verilmeye çalışılır ve bu yolla görüşülen kişilerin yanıtlarının birbirleriyle karşılaştırılabilir olması hedeflenir. Bu görüşmelerin analizi diğerlerine kıyasla daha kolay olur.

Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeye göre biraz daha esnek bir tekniktir. Araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme kılavuzunu hazırlar. Ancak, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir. Görüşme sırasında belli soruların yanıtları başka sorular içerisinde verilmişse bu soruları sormayabilir. Bu tür görüşme tekniği, sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir (Türnüklü, 2000, s.547). Aynı zamanda bu tip görüşmelerde karşılaştırmalı veriler de toplanabilir. Ancak, yapılandırılmamış görüşmelerden farklı olarak kimi önceden hazırlanmış soruların devreye girmesi nedeniyle bireylerin kendi yapılandırmalarını görme şansı yitirilebilir (Uzuner, 1999, s.180).

2.4.1. Görüşme Formu

Araştırma verilerinin toplanması yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiş, bu amaçla araştırmacı tarafından bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşmeden istenen verimin alınabilmesi için öncelikle planlanması gerekmektedir. Planlamada, verilerin kimlerden toplanacağı, ne gibi bilgilere gereksinim olduğu, görüşme yeri ve zamanı, görüşmeyi kimlerin yapacağı, nasıl bir görüşme biçimi izleneceği ve görüşme sonuçları güvenilirliğinin nasıl irdeleneceğinin belirlenmesi gerekmektedir (Kaptan, 1989, s.181).

Görüşme formu geliştirmek için, araştırmanın amacına yönelik sorular ana başlıklar halinde oluşturulmuştur. Soruların belirlenmesi ve taslak görüşme formunun hazırlanması sırasında, Yıldırım ve Şimşek'in (2000, s.101) Bogdan ve Biklen ile Patton'a dayanarak belirttikleri ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Bu ilkeler; kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu soru sormaktan kaçınma, seçenekli sorular ve sondalar hazırlama, farklı türden sorular yazma, soruları mantıklı bir biçimde düzenlemedir.

Yukarıda sayılan ilkeler göz önünde bulundurularak hazırlanan taslak form, alandan farklı uzmanlara dağıtılarak soruların anlaşılabilirliği, yeterliliği ve amaca hizmet etme özelliği açısından değerlendirilmiştir. Türnüklü'nün (2000, s.550) Silvermen'dan aktardığı gibi görüşme tekniğinin kullanıldığı çalışmalarda gerçek çalışmaya başlamadan önce görüşme formunun ve görüşmecinin pilot çalışmaya tabi tutulması gerekmektedir. Bu amaçla uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda taslak formda gerekli düzeltme ve eklemeler yapıldıktan sonra bir ön görüşme gerçekleştirilmiştir.

Ön görüşme için, 6 yaşında oğlu okulöncesi eğitim kurumuna devam eden ve bu çalışma için gönüllü olan bir babadan randevu alınmıştır. Randevu alınan gün ve saatte babanın işyerine gidilerek, araştırmacı tarafından kendisine, araştırmanın amacı ve nasıl yürütüleceği açıklanmış, görüşmenin ses kayıt cihazı ile kaydedilebilmesi için gerekli izin alınmıştır. 30 dakika süren ön görüşme, araştırmacı ve baba arasında bireysel olarak gerçekleştirilip kayıt edilmiştir. Görüşme tamamlandıktan sonra babaya, görüşme sorularının yeterince anlaşılır olup olmadığı sorulmuş ve "anlaşılır ve açık" olduğu yanıtı alınmıştır.

Görüşmenin hemen ardından babanın, görüşme sorularına verdiği yanıtlar dinlenerek dökümü yapılmıştır. Görüşme formunun içerik geçerliliğini saptamak amacıyla, ön görüşmenin dökümleri ve görüşme soruları alan uzmanları tarafından incelenmiştir. Sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda, yeterince anlaşılmayan, istenen bilgilere ulaşılmasına izin vermeyecek ya da anne babalarda olumsuz tepkiler oluşmasına neden olabilecek sorular olmadığı görülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda, soru maddelerinin geçerliliği saptanmış ve görüşme formunun üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan kullanılmasına karar verilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda sırasıyla verilmiştir:

Görüşme Soruları

1. Çocuğunuzu okula getirip götürürken herhangi bir güçlükle karşılaşıyor musunuz ?
2. Çocuğunuzu okulöncesi eğitim kurumuna hangi amaçla gönderiyorsunuz ?
3. Çocuğunuzun öğretmeni ile hangi sıklıkta görüşüyorsunuz ?

i. Genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz ?

ii. **(Görüşmüyorum yanıtını verirse)** Neden?

4. Şimdiye kadar, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda sizi bilgilendirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapıldı ?

i. Okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. dışında hangi konularda bilgilendirilmek isterdiniz ?

Eğer böyle bir çalışma yapılmadıysa;

ii. Sizi bilgilendirmeye yönelik bir çalışma yapılmasını ister miydiniz ve sizce bu çalışmalar hangi konularda olmalıdır ?

5. Okulda gün boyu çocuğunuzla yapılan etkinlikler konusunda bir bilginiz var mı ?

Bu etkinlikleri sıralayabilir misiniz ?

i. Bu etkinlikleri nasıl öğrendiniz ?

Aile bu konuda bilgi sahibi değilse;

ii. Bu konuda bilgilendirilmek ister miydiniz ? Nasıl bilgilendirilmek isterdiniz ?

(Hangi yolla)

6. Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve okulda uygulanan eğitim programında etkin olarak rol alıyor musunuz ?

i. Hangilerinde ? Nasıl rol alıyorsunuz, neler yapıyorsunuz ?

Aile programda etkin rol almıyorsa;

ii. Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve okulda uygulanan eğitim programında etkin olarak rol almak ister miydiniz ?

iii. Hangi etkinliklerde ve nasıl bir rol almak isterdiniz ?

7. **(Aile eğitim programı ve etkinliklere katılıyorsa)** Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın aileniz ve sizin düşünceleriniz üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz ?

(Aile eğitim programı ve etkinliklere katılmıyorsa) Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın aileniz ve sizin düşünceleriniz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz ?

8. **(Aile eğitim programı ve etkinliklere katılıyorsa)** Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

(Aile eğitim programı ve etkinliklere katılmıyorsa) Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?

9. Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor mu ?

i. **(Yapılıyorsa)** Bunlar ne tür çalışmalar ?

ii. **(Yapılıyorsa)** Çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda yapılan çalışmalar sizce yeterli mi ?

iii. **(Yapılmıyorsa)** Bu tür çalışmalar yapılmasını ister miydiniz ? Sizce içeriğinde neler olmalıdır ?

10. Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne baba eğitimi programı düzenleniyor mu ?

i. **(Düzenleniyorsa)** Anne babaların eğitimine yönelik hazırlanan program bu konudaki gereksinimlerinizi karşılıyor mu ?

i.1. (i seçeneğinde “hayır” yanıtını verenler için) Bundan farklı neler düzenlenmesini isterdiniz ?

ii. **(Düzenleniyorsa)** Anne babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerindeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz ?

Anne baba eğitimi programı düzenlenmiyorsa:

iii. Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz ?

iii.1 Programın içeriğinde hangi konuların yer almasını isterdiniz?

iii.2. Programın uygulanış zamanı ve süresi sizce nasıl düzenlenmelidir, örnek verebilir misiniz?

iii.3. Anne babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerinde nasıl bir etkisi olabileceğini düşünüyorsunuz?

11. Bu konuda belirtmek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı ?

2.4.2. Görüşme Kılavuzu

Görüşme formuna son şekli verildikten sonra, görüşme ile ilgili açıklamaların yer aldığı görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Görüşme kılavuzu, görüşmecinin görüşeceği kişi ile karşılaştığı anda başlayan ve ayrıldığında sona eren görevlerini içeren bir belgedir. Görüşme kılavuzunda, görüşmecinin kendisini nasıl tanıtacağı, görüşülen kişiden beklentilerinin ve kendi amacının ne olduğu, görüşme kaydının nasıl olacağına ilişkin açıklamalar yer almaktadır (Karasar, 1998, s.169).

Araştırmacı, görüşme kılavuzunda kendisini tanıtarak, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Eğitim Ana Bilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak çalıştığını açıklamıştır. Ayrıca, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı olarak Okulöncesi Öğretmenliği Programında Yüksek Lisans öğrencisi olduğunu ve bu araştırmadan elde edilecek verilerin Yüksek Lisans tezinin verilerini oluşturacağını da belirtmiştir.

Araştırmacı, görüşülen anne ve babaların tümüne araştırmanın amacının kendilerinin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitimine katkısı konusunda görüşlerini almak olduğunu ifade etmiştir.

Ayrıca, anne ve babalara, görüşme sırasında tüm söylediklerinin gizli tutulacağı, bu araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacağı, araştırma sonuçlarını yazarken gerçek isimlerinin kesinlikle rapora yansıtılmayacağı, bu nedenle de kendilerine birer kod isim seçmeleri gerektiği belirtilmiştir. Araştırmacı, soruların kendisi tarafından sorulacağını da belirterek, istenirse sorunun tekrarlanabileceğini, sorular yeterince açık değilse açıklama yapılmasını istemekten çekinilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca görüşme sırasında, anne ve babalardan bir sohbet ortamında olduğu gibi rahat davranmasını rica etmiştir.

Araştırmacı, anne ve babalara, görüşmenin yaklaşık 30 dakika süreceğini söylemiş ve araştırmanın herhangi bir sürecinde isterlerse çalışmaya katılmaktan

Son olarak görüşmeler sırasında, soruların olabildiğince konuşma tarzında sorulmasına, araştırmacının teşvik edici, yansız ve empatik olmaya özen göstermesine dikkat edilmiştir.

2.4.4. Görüşmelerin Yapılması

Görüşmeler, anne ve babalardan alınan randevular doğrultusunda, 16 Mayıs 2001 - 9 Temmuz 2001 tarihleri arasında ve onlar için uygun olan ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşme takvimi Ek 6'da verilmiştir.

Görüşmeler sırasında anne ve babaların her biri için birer tane Görüşme formu, Görüşme kılavuzu, ses kayıt cihazı, ses kayıt bandı (bir yüzü 30 dakika olan 60'lık kaset), kayıt cihazına uygun pil ya da adaptör kullanılmıştır.

Görüşmelerden 13'ü anne ve babaların işyerlerinde ve kendi belirttikleri saatlerde, 11'i ise okulöncesi eğitim kurumlarında yapılmıştır. Okulöncesi eğitim kurumlarında yapılan görüşmelerin 5'i öğretmenler odası, 4'ü okulun konferans salonu, 2'si ise görüşme için ayrılan salonda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, araştırmacı ve görüşülen kişi ortamda yalnızken yapılmıştır. Ancak görüşme yapılan yere, herhangi bir kişi girmişse ya da telefon çalması gibi görüşmeyi kesecek olaylar gerçekleşmişse, ses kayıt cihazı kapatılarak görüşmeye ara verilmiştir. Sorun giderildikten sonra görüşmeye kalınan yerden devam edilmiştir.

Araştırmacı gerçekleştirdiği her görüşme öncesinde, görüşeceği anne ya da babaya görüşme kılavuzunda yer alan açıklamaları yapmış ya da okumaları için görüşmecilere vermiştir. Ayrıca, anne ve babalara, görüş ve önerilerini açık, anlaşılır bir biçimde, çekinmeden ve hiçbir kuşkuya kapılmadan belirtmelerinin araştırmacının niteliği ve araştırmacı için çok önemli olduğu açıklanmıştır.

Anne ve babalara, verilerin, zamanı etkili bir biçimde kullanmak ve görüşmenin akışını bozmamak için kasete kayıt edileceği, bu kayıtların ve dökümlerin araştırmacı dışında hiç kimse tarafından dinlenmeyeceği bir kez daha ifade edilmiştir. Görüşmeye

başlamadan önce her bir anne ya da babanın kendisi için bir kod isim belirlemesi istenmiş ve araştırma sonuçlanıncaya kadar anne ya da babanın bu kod isimle anılacağı, kendi isminin kesinlikle kullanılmayacağı belirtilmiştir.

Görüşmeler sırasında, anne ve babalara 11 ana soru ile verdikleri yanıtlara göre yönelen diğer alt sorular sorulmuştur. Ancak, anne ve babalar daha önceki sorulara verdikleri yanıtlarla birlikte bir başka sorunun yanıtını da veriyse, yanıtlanmış olan soru sorulmayarak bir sonraki soruya geçilmiştir. Görüşmeler ortalama 30–60 dakika arasında sürmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmış, bulgular niceliksel olarak sunulmuştur. Bilimsel araştırmalarda, hem nitel hem de nicel ortak çalışmalar yapılabileceği gibi, betimsel istatistik ve nitel bulgular genel olarak birlikte sunulabilmektedir (Bogdan ve Biklen, 1998, s.37). Ayrıca, nitel veriler, güvenilirliği artırmak, yanlılığı azaltmak vb. amaçlarla nicelleştirilebilmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.178). Bu araştırmada da önce veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiş, daha sonra nicelleştirilerek frekanslarla ifade edilmiştir.

Araştırmacı, görüşmeler tamamlandıktan sonra her bir görüşmenin, önceden hazırlanmış olan görüşme kılavuzuna uygun olarak dökümünü yapmıştır. Bunun için görüşmeler, ses kayıt cihazından tek tek dinlenerek görüşme formlarına yazılmıştır. Görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından gerçekleştirilen ses kaydının, her bir anne ve baba için, hiçbir değişiklik yapılmadan aynen görüşme formuna dökümü yapılmıştır. Görüşme formları okulöncesi eğitim kurumlarının isimlerini taşıyan ayrı ayrı dosyalara yerleştirilmiştir.

Betimsel analiz genelde dört aşamada gerçekleştirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.159):

1. Araştırma soruları, araştırmanın kavramsal çerçevesi, görüşme ya da gözlem boyutlarından yola çıkılarak **veri analizi çerçevesi** oluşturulur. Bu çerçevede verilerin hangi betimlemeler altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenir.
2. Oluşturulan çerçeveye göre **veriler işlenir**. Verilerin işlenmesi, okunup düzenlenmesi demektir. Veriler tanımlama amacıyla seçilmeli, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmelidir. Çerçeveye göre kimi veriler önemsiz görülüp dışarıda bırakılabilir. Bu aşamada sonuçlarda kullanılacak olan alıntılar da seçilmelidir.
3. Veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir. Bu aşamada verilerin kolay anlaşılabilir bir biçimde **tanımlanması** ve gereksiz tekrarlardan kaçınılması gerekmektedir.
4. Son aşama olan **bulguların yorumlanmasında**, bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması gerçekleştirilir. Bulgular arasında neden sonuç ilişkilerinin incelenmesi, karşılaştırma yapılması yapılan yorumun daha nitelikli olmasını sağlar.

Görüşme verilerinin dökümünden sonra, veri analiz çerçevesi olarak görüşme sorularının kullanılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla yazılı hale getirilen görüşmelerin tamamı tek tek okunarak değerlendirilmiştir. Yapılan bu değerlendirme sonucunda, her bir görüşme sorusuna ait anne ve babaların tümünün yanıtları aynen çıkarılmıştır. Çıkarılan yanıtlar birkaç kez incelenip okunduktan sonra, her bir soru maddesinin altında soru ile ilgili yanıt seçeneklerinin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur.

Görüşme kodlama anahtarında araştırmanın sorularına ve bu soruların yanıtlarını kapsayacak biçimde oluşturulan seçeneklere yer verilmiştir. Seçeneklerin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla, görüşmelerin dökümünün yapıldığı görüşme formları arasından 6 tanesi yansız atama yoluyla seçilmiştir. Bu seçimde, araştırmaya katılan her okulöncesi eğitim kurumuna ait dosyadan birer görüşme formunun yer almasına dikkat edilmiştir. Seçilen 6 görüşme için boş birer görüşme kodlama anahtarı çoğaltılarak alandan bir uzmana verilmiştir. Seçilen 6 görüşme formu, araştırmacının kendisi ve uzman tarafından, birbirlerinden bağımsız olarak görüşme kodlama anahtarına göre

değerlendirilmiştir. Değerlendirme, her bir soru için, görüşülen anne ve babaların görüşlerine uygun bulunan seçeneğin görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi biçiminde yapılmıştır.

İki araştırmacının yaptığı işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek amacıyla, görüşme kodlama anahtarları her bir sorunun yanıtı tek tek ele alınarak karşılaştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda hiçbir yanıt seçeneğinde değişiklik yapılması gerekmemiş ve görüşme kodlama anahtarında tutarlılık sağlanmıştır. Görüşme kodlama anahtarına böylece son şekli verilmiştir (Ek 7).

Görüşme kodlama anahtarına son şeklinin verilmesinden sonra, betimsel analizin ikinci aşaması olan verilerin işlenmesi aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada, araştırmacı ve alandan bir başka uzman birbirlerinden bağımsız olarak çalışmışlardır. Uzmanlar kendileri ile görüşülen 24 anne ve babaya ait görüşme formlarını okuyarak, her bir görüşme için ayrı ayrı çoğaltılan görüşme kodlama anahtarı üzerindeki ilgili sorunun ilgili seçeneğini kodlamışlardır. Kodlamalar sırasında, anne ya da babanın soruya verdiği yanıtla ilgili seçenek işaretlenirken yorum yapılmamış, yanıtı doğrudan içeren seçenek işaretlenmiştir.

Görüşme tekniği ile yapılan araştırmaların güvenilirliğinde, görüşmeden sonra elde edilen kasetlerin çözümlenmesinde ortaya çıkabilecek yanlışların azaltılması için bu süreçte çözümlene tutarlılığına bakılması gerekmektedir. Bu amaçla alanyazında, kasetlerde kayıtlı konuşmaların iki farklı zamanda çözümlenerek her iki çözümlene sürecindeki tutarlılığı, (Türnüklü, 2000, s.551) ya da çözümlenmelerin alandan farklı iki uzman tarafından yapılarak (Acar, 2000, s.40) her ikisi arasındaki tutarlılığı bakılması önerilmektedir.

Araştırma kapsamında alandan farklı 2 uzmanın yaptığı çözümlenmeler arasındaki tutarlılığı bakılmıştır. Bu amaçla anne ve babaların her biri ile ilgili birer görüşme kodlama anahtarı doldurulduktan sonra, araştırmacı ve uzmanın doldurduğu görüşme kodlama anahtarlarının tutarlılığı karşılaştırılmış ve uyuşum yüzdeleri bulunmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Türnüklü'nün Croll, Robson, Bakeman ve

Gottman'dan aktardığı “uyuşum yüzdesi formülü (Agreement percentage)” kullanılmıştır. Formülün simgesel görünümü aşağıdaki gibidir:

$$P = \frac{Na \times 100}{Na + Nd}$$

P : Uyuşum yüzdesi,

Na : Uyuşum miktarı,

Nd : Uyuşmazlık miktarı

Karşılaştırmalar sırasında, araştırmacı ve uzmanın işaretlediği her bir soru maddesini içeren yanıt seçeneği kontrol edilerek uzmanlar arası “Görüş Birliği (uyuşum)” ya da “Görüş Ayrılığı (uyuşmazlık)” şeklinde işaretlemeler yapılmıştır. Araştırmacı ve uzman sorunun aynı yanıt seçeneğini işaretlemişlerse, bu uzmanlar arası **görüş birliği** (uyuşum) olarak kabul edilmiştir. Ancak soruya araştırmacı ile uzman farklı yanıt işaretlemişlerse, araştırmacının yaptığı analiz referans olarak kabul edilerek sadece 1 **görüş ayrılığı** (uyuşmazlık) kabul edilmiştir. Yapılan kodlamalar sırasında, araştırmacı ve uzman tarafından soruyla ilgili yanıt seçeneklerinde hiçbir işaretleme yapılmamışsa, yine uzmanlar arası **görüş birliği** (uyuşum) olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 3'te soruların uyuşum yüzdeleri, güvenilirliği en yüksek olan sorudan en düşük olana doğru sıralanarak verilmiştir. Çizelgede görüldüğü gibi, uyuşum yüzdesinin en düşük 10 (iii. 1) ve 10 (iii.3) sorularda %98, en yüksek 5, 7, 10 (iii. 1) ve 10 (iii.3) sorular dışında kalan sorularda %100 olduğu belirlenmiştir. Güvenirlik hesaplamasının her bir soru için ayrı ayrı yapıldığı araştırmanın güvenilirlik ortalaması da %99.76 olarak bulunmuştur.

Çizelge 3

Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdeleri

Sorular	Uyuşum Yüzdeleri %
Soru 1	100
Soru 2	100
Soru 3 (i)	100
Soru 4 (i) (ii)	100
Soru 5 (i)	100
Soru 6 (ii) (iii)	100
Soru 8	100
Soru 9 (i) (ii) (iii)	100
Soru 10 (i) (i1) (ii) (iii) (iii.2)	100
Soru 11	100
Soru 5	99
Soru 7	99
Soru 10 (iii.1)	98
Soru 10 (iii.3)	98

Araştırmada elde edilen ve güvenirliliği hesaplanan veriler, betimsel analizin üçüncü aşamasına uygun olarak tanımlanmış; çizelgeler ve zaman zaman doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırma bulgularında yer alan doğrudan alıntılar görüşme formlarındaki sayfa numaraları belirtilerek verilmiştir. Betimsel analizin son aşaması olan bulguların yorumlanmasında ise, araştırma bulguları açıklanmış ve alanyazın ile karşılaştırmalar yapılarak yorumlanmıştır.

Araştırma raporunun bulgular kısmında sonuç ya da özet çalışması ve öneriler ile kimi yorumlar da yer alabilmektedir (Merriam, 1998, s.225). Miles ve Huberman'a (1994, s.298) göre nitel araştırmalarda genelde veri analizinin belirtilmesinden sonra sonucun yazılması ve tartışmanın açılması basamakları yer almaktadır. Bu nedenle, verilerin analizinden sonra, bulguların ışığında yorum yapılırken alanyazınla karşılaştırmalar yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma sürecinde görüşme yolu ile toplanan verilerin betimsel analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulguların sunulmasında, görüşme formunda yer alan soruların sıralaması temel alınmıştır.

3.1. Anne-Babaların “Çocuğunuzu Okula Getirip Götürürken Herhangi Bir Güçlkle Karşılaşıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne-babalara görüşmeler sırasında ilk olarak “Çocuğunuzu okula getirip götürürken herhangi bir güçlkle karşılaşıyor musunuz?” sorusu yöneltmiş ve yanıtları alınmıştır. Anne-babaların bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 4’te görülmektedir.

Çizelge 4’te görüldüğü gibi, anne ve babalardan 3’ü (Zeynep, Mustafa, Elif) bu soruya “Evet” yanıtını verirken 21’i “Hayır” yanıtını vermişlerdir. “Evet” yanıtını verenlerden Mustafa “*Biraz ulaşım problemi olmuştu*” (s.1), Elif “*Şimdi, servis kışın özellikle, çok hasta olduğu için benim kızım, ilk defa kalabalık okul ortamında bulunduğu için, serviste yarım saat yolda zaman kaybettiği için servisi bıraktık. Ben getirip götürmeye başladım*” (s.1) biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Elif “*Her sabah, ben okula gitmeyeceğim, sürekli... Hiçbir zorlama, etki altında kalmadan okula başlamamıza rağmen daha sonra birden okula gitmeyeceğim olayı başladı. Ama gidene kadar, ondan sonra hiçbir uyumsuzluk tariflemeyi öğretmeni. Fakat gidene kadar o sıkıntıyı ben çok yaşadım*” (s.1) biçiminde bu konudaki sorununu dile getirmiştir. Zeynep ise “*Sabahçı olduğum için, sabah bizim anaokuluna göre daha erken başlıyor. O yüzden okul bize yardımcı oldu, bir görevlisini görevlendirdi. Okulu erken açıyor, ilk önce ben getiriyorum çocuğumu*” (s.1) ifadelerini kullanmıştır.

Çizelge 4

Anne-Babaların “Çocuğunuzu Okula Getirip Götürürken Herhangi Bir Güçlülle Karşılaşıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Çocuğunuzu okula getirip götürürken herhangi bir güçlülle karşılaşıyor musunuz?	f
a. Evet	3
a.1. Ulaşım sorunumuz oldu.	2
a.2. Çocuğum sürekli okula gitmek istemiyor.	1
a.3. Sabahları okulun açılış saatinden önce işe başlamak zorunda olduğum için sorun yaşıyordum.	1
b. Hayır	21
Görüşler Toplamı	28

Çizelge 4’teki verilerden anne ve babaların çocuklarını okula getirip götürürken çok fazla güçlülle karşılaşmadıkları söylenebilir. Aktaş’ın (1997, s.245) yaptığı araştırmada da anneler çocuğunun kuruma gitmek istememesi ve hergün sorun çıkarması biçiminde karşılaştıkları sorunları dile getirmişlerdir. Aynı araştırmada annelerin kimileri de hiçbir sorunları olmadığını, çok memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi her iki araştırmanın sonuçları bu konuda paralellik göstermektedir.

3.2. Anne-Babaların “Çocuğunuzu Okulöncesi Eğitim Kurumuna Hangi Amaçla Gönderiyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne-babaların “Çocuğunuzu okulöncesi eğitim kurumuna hangi amaçla gönderiyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 5’te görülmektedir.

Çizelge 5’te görüldüğü gibi, kendisi ile görüşme yapılan anne ve babaların çocuklarını okulöncesi eğitim kurumuna göndermede birden çok amaçları olduğu belirlenmiştir. Anne ve babalardan 20’si (Burçin, Remzi, Caner ve Yalçın dışında kalan

diğer anne ve babalar) çocuğunu “*Sosyalleşmesi*” için okulöncesi eğitim kurumuna gönderdiklerini belirtmişlerdir. Anne ve babaların sosyalleşme ana teması altında dile getirdikleri arasında çocuklarının; paylaşmayı öğrenmesi, insanlarla ilişkisinin daha iyi olması, toplum yaşamına alışması, oyun ve arkadaş gereksiniminin karşılanması vb. düşünceler yer almıştır.

Çizelge 5
Anne-Babaların “Çocuğunuzu Okulöncesi Eğitim Kurumuna Hangi Amaçla Gönderiyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Çocuğunuzu okulöncesi eğitim kurumuna hangi amaçla gönderiyorsunuz?	f
a. Sosyalleşmesi için	20
b. Okulöncesi eğitim alması için	11
c. Çalıştığımız, çocuğa yeterli zaman ayıramadığımız ve enerjisine yanıt veremediğimiz için	9
d. Daha önceki bakıcının (büyükannenin) yetersiz kaldığını düşündüğüm için	8
e. Okul kurallarına alışması ve ilköğretime hazırlanması için	3
f. Çocuğum istediği için	3
g. Dil gelişiminin desteklenmesi için	2
Görüşler Toplamı	56

Anne-babalardan 11’i (Kemal, Burçin, Özlem, Yalçın, Caner, Remzi, Öznur, Ebru, Füsün, Ayşe, Hatice) çocuklarını “*Okulöncesi eğitim alması için*”, 9’u (Burçin, Meral, Özlem, Yalçın, Ahu, Ali, Ayşe, İpek, Banu) “*Çalıştığım, çocuğuma yeterli zaman ayıramadığım ve enerjisine yanıt veremediğim için*”, 8’i (Burçin, Zeynep, Meral, İpek, Remzi, Gül, Banu, Öznur) “*Daha önceki bakıcı ya da büyükannenin yetersiz kaldığını düşündüğüm için*” ifadeleri ile okulöncesi eğitim kurumuna gönderme amaçlarını belirtmişlerdir.

Kendisi ile görüşme yapılan anne-babalardan Duygu, Caner ve Mustafa çocuklarını “*okul kurallarına alışması ve ilköğretime hazırlanması için*” (s.1), (s.1), (s.1), Kemal ve İpek’de “*Dil gelişiminin desteklenmesi için*” (s.1-2), (s.2) bir okulöncesi eğitim kurumuna göndermeye karar verdiklerini dile getirmişlerdir.

Caner çocuğunu okulöncesi eğitim kurumuna göndermedeki amaçlarını açıklarken “...okulöncesinde çocukların çoğunlukla öğrenebildikleri, hatta %50'nin üzerinde öğrenebilecekleri şeyleri öğrendikleri; bu nedenle, okulöncesinin yararlı olduğu üzerine bilgiler edindik. Bu da tabii okulöncesi eğitim için bizi zorladı diyebiliriz” (s.1) ifadelerini kullanmıştır. Hatice ise “Kendisi çok istiyor zaten...ikincisi 6 yaş eğitimine ben çok önem veriyorum...evde bu tür faaliyetleri ben ona, çünkü bunun eğitimini almadım, çok gösteremem...” (s.1-2) biçiminde görüşlerini iletmiştir. Elif de bu konuda “benim en büyük amacım yaşlılarıyla bir arada olmasıydı. Çünkü evde anneanneyle büyüdüğü için...bakıcı da olsa farkedilen bir şey olmayacaktı...kendi yaşlıları ile bir arada olup nasıl davranması, kendi yaşının gereğini yapmasıydı benim beklentim...” (s.1) sözleriyle çocuğunu okulöncesi eğitim kurumuna göndermedeki amaçlarını açıklamıştır.

Burçin bu konudaki düşüncelerini “...daha önce oğlum 5 yaşına kadar büyükanne baktı, benim anneannem baktı. Yani hem avantajlı hem dezavantajlı oldu. Çünkü son yıllarda çok yaşlandı ve oğluma yetmemeye başladı ve biz oğlumda bayağı eksiklikler gördük... o yüzden okulu tercih ettik” (s.1) biçiminde ifade etmiştir. İpek ise “...bakıcımız vardı daha önce. Bakıcımızın dil kullanımı ya da görgü gibi şeyleri çok fazla veremeyeceğine inandık. Çünkü şivesi çok farklıydı ve de o yaşlarda kızımız çok çabuk alıyor, herşeyi taklit ediyordu...” (s.1) sözleri ile düşüncelerini dile getirmiştir.

Çizelge 5'teki verilerden anne ve babaların çocuklarını okulöncesi eğitim kurumuna sosyalleşmesi, okulöncesi eğitim alması, çalışma nedeniyle çocuğa yeterince zaman ayıramaması, bakıcının yetersiz kalması, okul kurallarına alışması, çocuğunun istemesi ve dil gelişiminin desteklenmesi nedeniyle gönderdikleri anlaşılmaktadır. Görüldüğü gibi, anne ve babaların çocuklarını okulöncesi eğitim kurumlarına göndermedeki amaçları ile beklentileri paralellik göstermektedir. Bu amaç ve beklentilere dayanarak anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumları ve işlevleri konusunda bilinçli oldukları, ayrıca okulöncesi eğitim kurumlarını birer eğitim kurumu olarak gördükleri söylenebilir.

Koç, Taylan ve Bekman (2001, s.1) Van, Diyarbakır ve İstanbul'da yaptıkları araştırmada, annelere çocuklarını anasınıfına gönderme nedenlerini sormuşlardır. Anneler soruya verdikleri yanıtlarda, çocuklarının bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunacağını düşündükleri için anasınıfına gönderdiklerini belirtmişlerdir.

Metin ve diğerleri (1993, s.99) yaptıkları araştırmada anne babaların anaokullarından beklentilerini ele almışlar ve anne ve babalarda sosyal davranışları öğrenme beklentisinin birinci sırayı aldığını görmüşlerdir. Bunu eğitim olanaklarından daha fazla yararlanma, çocuğun kendi işlerini yapmayı öğrenmesi ve günlük yaşamının düzene girmesi, anaokulunda daha iyi bakılması ve güvenli bir ortam sağlanması ve ilköğretime hazırlanması beklentileri izlemektedir. Daha fazla oyun, oyuncak ve oyun arkadaşı bulma beklentisi ise en son sırayı almaktadır.

Aktaş'ın (1997, s.243) yaptığı çalışmada ise anneler, çocuklarına büyükanne tarafından bakıldığında karşılaştıkları sorunları, çocuğu çok fazla şımartması ve her istediğini yapması, çocuk eğitimi ve disiplini konusunda farklı görüşe sahip olması, çocuğun çok enerjik olması nedeniyle çocuğa yetmemesi biçiminde sıralamışlardır. Annelerin sıraladıkları diğer sorunlar ise, büyükannelelerin yaşı nedeniyle çocuğun yaratıcılığını olumsuz etkilemesi, çocuğun kimi olumsuz davranışlar edinmesine neden olması, zamanının çoğunu çocuğun bakımına ayırdığı için kendi isteklerini yapamadığını söyleyip, sürekli sorun yaratması, çocuğu sahiplenmesidir.

Yaşar'ın (1997, s.346-349), yaptığı çalışmada da anne babalar, okulöncesi eğitim kurumlarının, çocuklarda uyum, işbirliği yapma, grup içinde alınan kararlara katılma, paylaşma, hoşgörülü olma, açık olma, kendini özgür hissetme, sorumluluk üstlenme ve herkese eşit davranma gibi değerlerin gelişmesinde önemli rol oynadığını belirtmişlerdir.

3.3. Anne-Babaların “Çocuğunuzun Öğretmeni İle Hangi Sıklıkta Görüşüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Görüşmeler sırasında 3. olarak anne-babalara “Çocuğunuzun öğretmeni ile hangi sıklıkta görüşüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Çizelge 6 bu soruya verilen yanıtları ve frekans dağılımlarını göstermektedir.

Çizelge 6
Anne-Babaların “Çocuğunuzun Öğretmeni İle Hangi Sıklıkta Görüşüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Çocuğunuzun öğretmeni ile hangi sıklıkta görüşüyorsunuz?	f
a. Hemen hemen her gün	15
b. Sorunlar oldukça	7
c. Haftada bir kere	2
d. Oldukça sık	2
e. Zamanım oldukça, telefonla	2
f. Ancak biz istediğimizde	1
g. Ayda 1 ya da 2 kez	1
Görüşler Toplamı	30

Kendileriyle görüşülen anne-babalardan 15'i (Zeynep, Meral, Özlem, Yalçın, Ahu, Caner, Mustafa, Duygu, Gül, Melisa, Ali, Banu, Ebru, Füsun, Ecem) soruya, “*Hemen hemen her gün*”, 7'si (Ayşe, Özlem, İpek, Ahu, Melisa, Ebru, Ecem) “*Sorunlar oldukça*”, 2'si (Kemal ve Öznur) “*Haftada bir kere*”, 2'si (Burçin ve Çiğdem) “*Oldukça sık*”, diğer 2'si (Mustafa ve Remzi) ise “*Zamanım oldukça, telefonla*” yanıtını vermişlerdir. İpek soruya “*Ancak biz istediğimizde*” yanıtını verirken, Elif “*Ayda 1 ya da 2 kez*” yanıtını vermişlerdir.

Çizelge 6'daki veriler, anne babaların büyük çoğunluğunun çocuğunun öğretmeni ile çok sık görüştüğünü göstermektedir. Anne babalardan çok azı sık görüşmediğini belirtmektedir. Bu verilerden, araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarının öğretmeni ile oldukça sık görüştikleri söylenebilir. Anne ve babaların

büyük çoğunluğunun, çocuğunun öğretmeni ile sık sık görüşmesi okul-aile iletişimi ve işbirliği açısından sevindirici bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Metin ve diğerlerinin (1993, s.101) yaptıkları çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Araştırmaya göre, özellikle anneler, çocuklarının devam ettiği okuldaki eğitimcilerle, problem durumunda görüşme yaparlarken, babalar çok daha seyrek eğitimcilerle görüşmektedir. Ayrıca anne ve babaların kimileri de çocuklarının okula gittiği hergün eğitimcilerle görüştiklerini belirtmişlerdir.

Görüşmelerde, yine 3. soru kapsamında anne ve babalara çocuklarının öğretmeni ile “Genellikle hangi konularda görüştükları” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya anne-babaların verdikleri yanıtlara ve frekans dağılımlarına da Çizelge 7’de yer verilmiştir.

Çizelge 7
Anne-Babaların “Çocuğunuzun Öğretmeni İle Genellikle Hangi Konularda Görüşüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz?	f
a. Çocuğumun sorunları	16
b. Çocuğumun günlük ve genel durumu	9
c. Öğretmeni ile görüş alışverişinde bulunma, işbirliği yapma, sohbet etme	8
d. Çocuğumun arkadaş ilişkileri	6
e. Çocuğumun sağlığı, beslenme ve uyuma alışkanlıkları	5
f. Çocuğumun ev ve okuldaki davranışları	5
g. Yaptıkları etkinlikler, bu konuda anne-babaların yapabilecekleri	5
h. Okulun sorunları ve gereksinimleri	3
i. Çocuğumun yetenekleri, el becerileri ve geliştirmek için yapabileceklerimiz	2
Görüşler Toplamı	59

Çizelge 7 incelendiğinde anne ve babaların “Çocuğunuzun öğretmeni ile genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz?” sorusuna birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Anne ve babalardan 16’sı (Kemal, Zeynep, Özlem, İpek, Ahu, Caner, Mustafa, Melisa, Elif, Ali, Banu, Çiğdem, Ebru, Füsün, Hatice, Remzi) bu soruya “*Çocuğumun sorunları*”, 9’u (Burçin, Zeynep, Meral, Yalçın, İpek, Gül, Elif,

Öznur, Duygu) “*Çocuğumun günlük ve genel durumu*” yanıtını verirken, 8’i (Kemal, Zeynep, Ahu, Duygu, Gül, Banu, Çiğdem, Ebru) “*Öğretmeni ile görüş alışverişinde bulunup, işbirliği yapıyoruz ve sohbet ediyoruz*” biçiminde düşüncelerini belirtmişlerdir.

“Genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz?” sorusuna kendileri ile görüşülen anne ve babalardan 6’sı (Kemal, Zeynep, Caner, Çiğdem, Öznur, Hatice) “*Çocuğunun arkadaş ilişkileri*”, 5’i (Kemal, Caner, Mustafa, Ecem, Hatice) “*Çocuğunun sağlığı, beslenme ve uyuma alışkanlıkları*”, 5’i (Özlem, Caner, Duygu, Ebru, Ayşe) “*Çocuğunun ev ve okuldaki arkadaşları*” biçimindeki ifadeleriyle görüşme konularını açıklamışlardır.

Anne ve babalardan 5’i (Kemal, Burçin, Caner, Ecem, Öznur) “*Okulda yapılan etkinlikler ve bu konuda yapabileceklerimiz*”, 3’ü (Burçin, Füsün, Duygu) “*Okulun sorunları ve gereksinimleri*”, Zeynep ve Melisa da “*Çocuğumun yetenekleri, el becerileri ve geliştirmek için yapabileceklerim*” konularında çocuklarının öğretmeni ile görüştiklerini belirtmişlerdir.

Görüşmeler sırasında “Genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz?” sorusuna yanıt veren Melisa bu konuda “*...Ben onun biraz daha kendini ezdirmeyen, daha aktif bir çocuk olmasını istiyordum. O konularda yani ve yeteneği hangi yönde, hangi yönde geliştirebiliriz onun araştırılmasını istedim*” (s.1) biçiminde görüş belirtirken, Ecem “*...Benim çocuğum çok hasta oluyor. İşte onu kontrol edebilir misiniz diye, faaliyetleri ile ilgili görüşüyoruz*” (s.2) diyerek düşüncelerini açıklamıştır. Aynı konuda Duygu “*Genellikle günlük yaptığı işleri konusunda, bugün nasıldı ne yaptı, işte tavırlar nasıldı... Derslerle ilgili yapmamız gereken bir şey olup olmadığını sorarım sürekli*” (s.1), Ebru da “*...En ufak bir problemimiz olsa hemen geliyoruz, öğretmenim bu problemimiz var bizim, ne yapabiliriz, okulda da mı böyle? Her konuda birbirimize söylüyoruz, soruyoruz*” (s.3) biçiminde öğretmenle iletişim kurma nedenlerini açıklamışlardır.

Çizelge 7’deki veriler, anne-babaların öncelikle çocuklarının sorunları başta olmak üzere, çocuklarının genel durumu, arkadaş ilişkileri, sağlığı, beslenme ve uyuma

alışkanlıkları, ev ve okuldaki davranışları, yaptıkları etkinlikler, okulun gereksinimleri ve çocuklarının yetenek ve el becerileri ile ilgili görüşme yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca, öğretmen ile görüş alışverişinde bulunma, işbirliği yapma da anne-babaların görüşme nedenleri arasındadır.

Metin ve diğerlerinin (1993, s.101) yaptıkları çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Araştırmaya göre anne ve babaların, çocuklarının devam ettikleri kurumdaki eğitimcilerle iletişimde buldukları konular arasında, çocuğun okuldaki uyumu, çocuğun evdeki durumu, sağlık ve bakımla ilgili konular ve akademik konular yer almaktadır.

Bu araştırmada, anne ve babaların “çocuğunuzu okulöncesi eğitim kurumuna hangi amaçla gönderiyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular ile “çocuğunuzun öğretmeni ile genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular birbirini desteklemektedir. Anne ve babalar, çocuklarını okulöncesi eğitim kurumuna göndermedeki amaçlarını ifade ederlerken, en çok, çocuklarının, paylaşmayı öğrenme, toplum yaşamına alışma, insanlarla iyi ilişkiler kurma, arkadaş gereksinimini karşılama biçiminde ifade ettikleri sosyalleşmesi ve okulöncesi eğitim alması amaçları üzerinde durmuşlardır. Çocuklarının öğretmenleri ile görüşme konularında ise, yine çoğunlukla üzerinde durulan, çocuklarının sorunları, günlük ve genel durumu, arkadaş ilişkileri, ev ve okuldaki davranışları olmuştur. Bu sonuçların, anne ve babaların, okulöncesi eğitim kurumlarına, çocuklarının sosyalleşmesi ve genel gelişimlerinde önemli bir sorumluluk yükledikleri görülmektedir. Ayrıca, anne ve babaların her zaman ve çocukları ile ilgili gereksinim duydukları her konuda okulöncesi eğitim kurumları ile iletişim kurdukları söylenebilir.

3.4. Anne-Babaların “Şimdiye Kadar, Okulda Uygulanan Eğitim Programı, Okulun İşleyişi vb. Konularda Sizi Bilgilendirmeye Yönelik Ne Tür Çalışmalar Yapıldı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne ve babalara görüşmeler sırasında 4. olarak “Şimdiye kadar, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda sizi bilgilendirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapıldı?” sorusu yöneltilmiştir. Çizelge 8’de bu soruya ilişkin yanıtlar ile frekans dağılımlarına yer verilmiştir.

Çizelge 8

Anne-Babaların “Şimdiye Kadar, Okulda Uygulanan Eğitim Programı, Okulun İşleyişi vb. Konularda Sizi Bilgilendirmeye Yönelik Ne Tür Çalışmalar Yapıldı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Şimdiye kadar, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda sizi bilgilendirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapıldı?	f
a. Veli ve okul koruma derneği toplantıları yapılıyor.	11
b. Öğretmenler bilgi veriyorlar (sordukça söylüyorlar).	8
c. Eve çocukların yaptıkları etkinlikleri ve işlenen üniteleri tanıtıcı program gönderiliyor.	7
d. Etkinlikler için gerekli araç gereç, geziler ya da tiyatrolarla ilgili bilgi veriliyor.	5
e. Eve yazı gönderiliyor (mektup ya da notlar).	4
f. Veli toplantıları yapılıyor ancak amaçları farklı ya da amacına ulaşmıyor.	4
g. Yemek listeleri gönderiliyor.	3
h. Böyle bir çalışma yapılmadı.	3
i. Kayıt döneminde okulda yapılacak etkinlikler açıklanmıştı.	2
j. Okulda yaptıkları etkinlikleri sergiliyorlar.	1
k. Okul girişinde haftalık etkinlik programı asılı.	1
l. Ara sıra ilanları oluyor.	1
m. Kendim araştırınca bilgi alabiliyorum.	1
Görüşler Toplamı	51

Çizelge 8 incelendiğinde, anne ve babalardan 11’inin (Zeynep, Meral, Caner, Mustafa, Duygu, Remzi, Gül, Füsun, Ayşe, Ecem, Hatice) “*Veli ve Okul koruma derneği toplantıları yapılıyor*”, 8’inin (Zeynep, Meral, Özlem, Ahu, Mustafa, Çiğdem, Ayşe, Ecem) “*Öğretmenler bilgi veriyorlar, sordukça söylüyorlar*”, 7’sinin (Özlem,

İpek, Ahu, Banu, Çiğdem, Öznur, Ebru) “Eve yapılan etkinlikleri ve işlenen üniteleri tanıtıcı program gönderiliyor”, 5’inin ise (Burçin, Zeynep, Özlem, Mustafa, Banu) “Etkinlikler için gerekli araç gereç, geziler ya da tiyatrolarla ilgili bilgi veriliyor” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Anne-babaların 4’ü (Burçin, Meral, Duygu, Elif) aynı soruya, “Eve mektup ya da notlar biçiminde yazı gönderiliyor” yanıtını verirken, 4 anne-baba da (Kemal, Burçin, Melisa, Elif) “Veli toplantıları yapılıyor; ancak amaçları farklı ya da amacına ulaşmıyor” biçiminde düşüncelerini dile getirmişlerdir. Anne-babalardan 3’ü (İpek, Banu, Öznur) “Yemek listeleri gönderiliyor”, 3’ü (Kemal, Melisa, Elif) “Böyle bir çalışma yapılmadı” İpek ve Ali de “Kayıt döneminde okulda yapılacak etkinlikler açıklanmıştı” ifadeleri ile görüşlerini belirtmişlerdir. Burçin “Okulda yaptıkları etkinlikleri sergiliyorlar”, Remzi “Okul girişinde haftalık etkinlik programı asılı”, Duygu “Ara sıra ilanları oluyor”, ve İpek “Kendim araştırınca bilgi alabiliyorum” yanıtlarını vermişlerdir.

Bu konuda Duygu “...Toplantılar yapıldı, ilanlar ara ara oldu. İşte gerekli olduğu zamanlarda çocuğumun defterine ya da not defterine notlar gönderildi” (s.1), Çiğdem “Okulun bir eğitim programı var, o hazırlanarak velilere gönderiliyor. İşte öğrendikleri şarkılar, konular veya inceleme gezileri. İşte o şekilde bilgi sahibi oluyoruz. Her ayın başında o aileye veriliyor” (s.1) biçiminde yapılan çalışmalarını açıklamışlardır. İpek yapılan çalışmalar için “Kayıt anında bize bu konuda bilgi verdiler, onun dışında hani öyle çok fazla bir bilgi almadık ama dediğim gibi bu tür şeyler kendimiz gidip araştırınca ortaya çıktı” (s.3) ifadelerini kullanırken; Melisa diğerlerinden farklı olarak “Size açıkça söyleyeyim mi? Sadece bize maddi konularda elimize bir kağıt tutuşturuldu, diğer konularda öyle bir bilgilendirme falan olmadı... Veli toplantısı falan oluyordu ama çok fazla amacına uygun geçmiyordu o veli toplantıları da...” (s.2) biçiminde olumsuz görüşlerini belirtmiştir.

Çizelge 8’deki veriler, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda anne babaları bilgilendirmeye yönelik çalışmaların başında veli ve okul koruma derneği toplantılarının geldiğini göstermektedir. Bunu sırasıyla öğretmenlerin

bilgi vermeleri, eve etkinlik programı gönderilmesi, etkinlikler için gerekli araç gereç ve geziler, tiyatrolar ile ilgili bilgi verilmesi, eve yazı gönderilmesi ve amacına ulaşmayan veli toplantıları izlemektedir. Buradan okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda anne babaları bilgilendirmeye yönelik değişik çalışmaların yapıldığı söylenebilir.

Öte yandan, eve yapılan etkinlikleri ve işlenen üniteleri tanıtıcı eğitim programı gönderildiğini söyleyen anne ve babalara dikkat edildiğinde, hepsinin çocukları Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden anne ve babalar oldukları görülmektedir. Bu tür bilgilendirme çalışmalarının özel kurumlar dışında kalan okulöncesi eğitim kurumlarınca da yapılması gerekmektedir.

Koç, Taylan ve Bekman'ın (2001, s.3) yaptıkları araştırmada da okulöncesi öğretmenlerine okul-aile işbirliğinin nasıl sağlandığı ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu 1-2 ya da 3-4 kez velilerle toplantı yaptıklarını, toplantıların dışında veli ya da kendileri istedikçe, veliler okula geldikçe görüşme yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu, toplantılarda velilerle malzeme gereksiniminin karşılanması, çocuğun eğitimi ve okuldaki davranışları ile ilgili bilgi vermek ve velilerden evde olanlar ile ilgili bilgi almak konularında işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir.

Görüşmeler sırasında, “Şimdiye kadar, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda sizi bilgilendirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapıldı?” sorusuna “Böyle bir çalışma yapılamadı” yanıtını veren 3 kişi dışında kalan anne ve babalara “Bunlar dışında hangi konularda bilgilendirilmek isterdiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Çizelge 9’da bu soruya ait yanıtlar ile frekans dağılımlarına yer verilmiştir.

Çizelge 9’da görüldüğü gibi anne-babalardan 9’u (Zeynep, Yalçın, Duygu, Mustafa, Remzi, Ali, Gül, Ebru, Ayşe) bu soruya “*Gereksinim duymadım, bence yeterli*” yanıtını verirken, 6’sı (Meral, Ahu, İpek, Çiğdem, Banu, Hatice) “*Çocuğumun okuldaki durumu, öğretmeni ve arkadaşları ile ilişkileri*” yanıtını vererek görüşlerini ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan anne-babalardan 5’i (Burçin, Meral, İpek, Banu,

Hatice) aynı soruda “Çocuğumun gelişimi ve desteklenmesi gerekli yönleri” yanıtını verirken Meral ve Ecem “Çocuğumu okul ortamında kendim gözlemleyebilmeliyim” biçiminde isteklerini dile getirmişlerdir.

Çizelge 9

Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Eğitim Programı, Okulun İşleyişi vb. Dışında Hangi Konularda Bilgilendirilmek İsterdiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Bunlar dışında hangi konularda bilgilendirilmek isterdiniz?	f
a. Gereklinim duymadım, bence yeterli	9
b. Çocuğumun okuldaki durumu, öğretmeni ve arkadaşları ile ilişkileri	6
c. Çocuğumun gelişimi ve desteklenmesi gerekli yönleri	5
d. Çocuğumu okul ortamında kendim gözlemleyebilmeliyim	2
e. Okulöncesi çocuklarının gelişimleri, eğitimleri konusunda ailelere rehber olunmalı	1
f. Okulun eğitim programı ile ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmeli	1
g. Çocuğumun sınıf öğretmeni dışındaki öğretmenleriyle de (İngilizce, folklor vb.) tanıştırılmayım	1
h. Yabancı dil eğitiminde çocuklara öğretilenler konusunda aileler bilgilendirilmeli	1
i. Bilgilendirme dışında ailelerden çeşitli konularda bilgi alınmalı	1
Görüşler Toplamı	28

Caner, aynı soruda görüşlerini “Okulöncesi çocuklarının gelişimleri, eğitimleri konusunda ailelere rehber olunmalı” (s.2), Burçin “Okulun eğitim programı ile ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmeli” (s.3), Özlem “Çocuğumun sınıf öğretmeni dışındaki öğretmenleriyle de (İngilizce, folklor vb.) tanıştırılmayım” (s.3) ifadeleri ile dile getirmişlerdir. Öznur “Yabancı dil eğitiminde çocuklara öğretilenler konusunda aileler bilgilendirilmeli” (s.3), Füsun “Bilgilendirme dışında ailelerden çeşitli konularda bilgi alınmalı” (s.3) biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Meral bu konudaki düşüncelerini “...dışarıdaki arkadaşları ve öğretmeniyle nasıl diye ben çok merak ediyorum ve hala aklımda soru işareti var. Şöyle dışardan bir şey olsa da şöyle seyretsem dışarıda nasıl?...” (s.2) ifadeleri ile dile getirmiştir.

Çizelge 9'daki veriler, anne ve babalardan kimilerinin okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. dışında bilgilendirmeye gereksinim duymadıklarını göstermektedir. Kimi anne-babalar ise çocuğunun okuldaki durumu, öğretmeni ve arkadaşları ile ilişkileri ya da çocuğunun gelişimi ve desteklenmesi gerekli yönleri ile ilgili bilgiler almak istemektedirler. Bu veriler, anne-babaların okulöncesi eğitim kurumları tarafından çocuklarının gelişimleri ve okuldaki durumları ile ilgili verilen bilgileri yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

Görüşmeler sırasında, “Şimdiye kadar, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda sizi bilgilendirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapıldı?” sorusuna “Böyle bir çalışma yapılmadı” yanıtını veren 3 anne ve babaya “Sizi bilgilendirmeye yönelik bir çalışma yapılmasını ister miydiniz ve sizce bu çalışmalar hangi konularda olmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Anne-babaların bu soruya verdikleri yanıtlar ile frekans dağılımlarına da Çizelge 10'da yer verilmiştir.

Çizelge 10

Anne-Babaların “Sizi Bilgilendirmeye Yönelik Bir Çalışma Yapılmasını İster miydiniz ve Sizce Bu Çalışmalar Hangi Konularda Olmalıdır?” Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Böyle bir çalışma yapılmasını ister miydiniz?	f
Evet isterdim.	3
Sizce bu çalışmalar hangi konularda olmalıdır?	
a. Kurumun amaçları, okulda bir günün nasıl geçtiği ve nasıl planlandığı	1
b. Çocuğumun gelişiminde kaydettiği aşama	1
c. Çocuğumun gereksinimleri, geliştirilmesi gerekli alanları ve öğretmeni ile daha rahat görüşebilme olanağı	1
Görüşler Toplamı	3

Anne-babaların 3'ü (Kemal, Melisa, Elif) de sorunun ilk bölümüne “Evet isterdim” yanıtını vermişlerdir. “Sizce bu çalışmalar hangi konularda olmalıdır?” sorusu yöneltilildiğinde ise anne-babaların tümü farklı yanıtlar vermişlerdir. Kemal “Kurumun

amaçları, okulda bir günün nasıl geçtiği ve nasıl planlandığı bize anlatılmalı” yanıtını verirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: “...*Bir günün okulda nasıl geçtiğinin anlatılmasını isterdim. ...Bu işi nasıl planlıyorlar, sınıfa girerken doğaçlama mı her şey oluyor, yoksa bir plan dahilinde mi? Hangi saatlerde öğretmen sürekli olarak başlarında kalıyor, hiç onları serbest bırakıyor mu?...Bir de kurumun amaçlarının bize anlatılmasını isterdik...Bu kurum ne amaçla hizmet etmektedir? Bakım mıdır ön amacı, eğitim midir? Yoksa bunun dışında şeyler de var mıdır?”* (s.3)

“Çocuğunun gelişiminde kaydettiği aşama” konusunda bilgilendirilmek isteyen Melisa “...*Ne kadar bir aşama kaydetti, önceki ile sonrakini görmek isterdim yani. Şey böyle surf faaliyet açısından değil de, çocuğun kişiliğinin gelişmesi açısından da bir gelişme gözlemek isterdim”* (s.3) biçiminde düşüncelerini belirtmiştir.

Soruya “Çocuğumun gereksinimleri, geliştirilmesi gerekli alanları ve öğretmeni ile daha rahat görüşebilme olanağı olmalı” yanıtını veren Elif düşüncelerini “*Hepimizin muhakkak yetişkin olmamıza rağmen eksik taraflarımız var ki, çocuklarda bunun kapatılması ve farkına varılması daha kolay diye düşünüyorum...çocuğumun ihtiyaç duyduğu geliştirilmesi gerekli alanlarının farkedilip, bunun bana belirtilmesi ve desteklenmesi istenebilirdi aile tarafından...Bir de okulun genel kuralı itibarıyla, öğretmenimizle görüşmemiz sadece öğle arası mümkün. Randevu alarak, öğle tatilinde, çocuklar uyuduğu için zaman ayırması mümkün. O da biraz problem yaratıyor tabii...”* (s.2) sözleri ile dile getirmiştir.

Çizelge 10’daki veriler, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda kendilerini bilgilendirmeye yönelik çalışma yapılmadığını dile getiren anne ve babaların tümünün böyle çalışmalar yapılmasını istediği görülmektedir. Bu verilerden, anne-babaların çocuklarının okuldaki bir gününün nasıl geçtiği ve çocuğunun gelişimi konusunda bilgi edinmek istedikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgular anne ve babaların, çocuklarının okul yaşantıları ve gelişimleri konusunda okulöncesi eğitim kurumu ile daha fazla işbirliği ve iletişime girmek isteğinde olduklarını göstermektedir.

3.5. Anne-Babaların “Okulda Gün Boyu Çocuğunuzla Yapılan Etkinlikler Konusunda Bir Bilginiz Var mı? ve Bu Etkinlikleri Sıralayabilir misiniz?” Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Anne ve babalara 5. olarak “Okulda gün boyu çocuğunuzla yapılan etkinlikler konusunda bir bilginiz var mı? ve bu etkinlikleri sıralayabilir misiniz?” soruları yöneltilmiştir. Anne-babaların soruya ilişkin yanıtları ve frekans dağılımlarına Çizelge 11’de yer verilmiştir.

Çizelge 11

Anne-Babaların “Okulda Gün Boyu Çocuğunuzla Yapılan Etkinlikler Konusunda Bir Bilginiz Var mı? ve Bu Etkinlikleri Sıralayabilir misiniz?” Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Okulda gün boyu çocuğunuzla yapılan etkinlikler konusunda bir bilginiz var mı?	f
Evet var	24
Bu etkinlikleri sıralayabilir misiniz?	
a. El-ışi çalışmaları, etkinlikler	21
b. Rutin etkinlikler	21
c. Oyun etkinlikleri	17
d. Diğer etkinlikler	16
e. Anadili etkinlikleri	10
f. Müzik etkinlikleri	9
g. Yazı, kavram, okuma yazmaya hazırlık, dergi vb. çalışmalar	5
h. Drama çalışmaları	2
i. Deneyleer vb. etkinlikler	2
Görüşler Toplamı	103

Çizelge 11’de de görüldüğü gibi, anne ve babaların tümü bu soruya “*Evet var*” yanıtını vermişler ve etkinliklerin bir çoğunu sıralamışlardır. Anne ve babalardan 21’i (Duygu, Çiğdem ve Remzi dışındaki diğer anne ve babalar) okulda gün boyu çocukları ile yapılan etkinlikleri sıralarken “*El-ışi çalışmaları*” sınıflamasında yer verilen etkinliklerden söz etmişlerdir. Bunlardan kimileri kesme, yapıştırma, boyama, resim

yapma, proje ve oyun hamuru çalışmaları gibi etkinliklerdir. 21 anne ve baba (Kemal, İpek ve Remzi dışındaki diğer anne ve babalar), sabah ve ikindi kahvaltıları, öğlen yemeği, uyku ve dinlenme saati, el yüz yıkama vb. biçiminde sıraladıkları “*Rutin etkinlikler*” üzerinde durmuşlardır.

Anne ve babalardan 17’si (Burçin, Zeynep, Meral, İpek, Duygu, Caner, Remzi, Ali, Gül, Çiğdem, Banu, Öznur, Ebru, Ayşe, Hatice, Ecem, Kemal) serbest ya da kurallı oyunlar biçiminde dile getirdikleri “*Oyun etkinliklerinden*”, 16’sı (Kemal, Özlem, Yalçın, Ahu, İpek, Duygu, Caner, Remzi, Ali, Melisa, Elif, Banu, Öznur, Ebru, Füsün, Ecem) ise araştırmacı tarafından “*Diğer etkinlikler*” sınıflamasına dahil edilen çalışmalardan söz etmişlerdir. “*Diğer etkinlikler*” sınıflamasına alınan çalışmalar; gösteri hazırlıkları, geziler, okula konuk çağırma, tiyatro gösterisi, TV ya da CD izleme, satranç oynama, beden eğitimi, step, bale, folklor vb. spor etkinlikleri, yabancı dil ya da bilgisayar öğretimi, okula oyuncak götürme vb. etkinliklerdir.

Anne ve babalardan 10’u (Zeynep, Meral, Özlem, İpek, Melisa, Elif, Çiğdem, Öznur, Ebru, Hatice) kitap ve hikaye okuma, masal anlatma, tekerleme ve şiirler söyleme vb. biçiminde ifade ettikleri “*Anadili etkinliklerinden*” söz etmişlerdir. 9 anne-baba (Zeynep, İpek, Duygu, Gül, Melisa, Çiğdem, Banu, Öznur, Ebru) “*Müzik etkinlikleri*”, 5 anne ve baba (Burçin, Duygu, Gül, Elif, Çiğdem) “*Yazı, kavram, okuma yazmaya hazırlık, dergi vb. çalışmalar*” üzerinde durmuşlardır. Füsün ve Ecem okulda gün boyu yapılan çalışmalar arasında “*Drama çalışmalarının*” yer aldığından söz ederken, Kemal ve Duygu da “*Deneyler vb.*” etkinlikler üzerinde durmuşlardır.

Çizelge 11’deki verilerden, anne-babaların okulda, çocuklarla gün boyu yapılan etkinliklerden haberdar oldukları, ancak bu etkinlikleri okulöncesi eğitim programında yer alan etkinlikler kapsamında bilinçli olarak bilmedikleri söylenebilir. Çizelgeden anne ve babaların en çok el-ışi etkinlikleri, rutin etkinlikler, oyun etkinlikleri, Anadili ve müzik etkinlikleri konusunda bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Ayrıca anne ve babaların büyük bir kısmı, gösteri hazırlıkları, geziler, TV ya da CD izleme, beden eğitimi, step, bale, folklor, yabancı dil, bilgisayar öğretimi vb. etkinliklerden söz etmişlerdir. Bu etkinlikleri sıralayan anne ve babaların daha çok, çocuğu özel

okulöncesi eğitim kurumuna devam eden anne ve babalardan oluşması ise ilgi çekicidir. Anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumları günlük etkinlik programında yer alan etkinliklerin büyük çoğunluğunu sıralayabilmeleri, onların okulöncesi eğitim kurumları ve bu kurumlarda uygulanan etkinliklere ilgili olduklarını göstermektedir.

Özer ve Beler'in (1997, s.278) yaptıkları araştırma sonuçları da bu bulguları destekler niteliktedir. Araştırma bulgularına göre tiyatro etkinlikleri daha çok özel okulöncesi eğitim kurumlarının tercih ettikleri etkinliklerdendir. Geziler, başta özel kurumlar olmak üzere, diğer okulöncesi eğitim kurumları tarafından da yapılan etkinlikler arasındadır. Bale ve diğer sportif etkinlikler sadece özel okulöncesi eğitim kurumlarının tercih ettiği, folklor ve yabancı dil ise, başta özel okulöncesi eğitim kurumları olmak üzere, diğer okulöncesi eğitim kurumları tarafından da gerçekleştirilen etkinlikler arasında yer almaktadır. Özel ve resmi tüm okulöncesi eğitim kurumları da yıl sonu gösteri hazırlıklarını geleneksel hale getirmişlerdir.

Kendisi ile görüşme yapılan anne-babalara, görüşmelerde 5. soru kapsamında, "Okulda gün boyu çocukları ile yapılan etkinlikleri nasıl öğrendikleri" sorusu yöneltilmiştir. Anne-babaların bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımlarına Çizelge 12'de yer verilmiştir.

Anne ve babalar bu soruya verdikleri yanıtta etkinlikleri çeşitli yollarla öğrendiklerini belirtmişlerdir. 15 anne ve baba (Kemal, Burçin, Meral, Özlem, Yalçın, Ahu, Mustafa, Remzi, Elif, Ali, Ebru, Füsün, Ayşe, Ecem, İpek), "*Çocuğuma sorarak*" ya da "*Çocuğum söyledi*" biçimindeki ifadelerle bu etkinlikleri "*Çocuklarından*" öğrendiklerini söylemişlerdir. Anne-babalardan 9'u (Meral, Özlem, Caner, Mustafa, Duygu, Remzi, Çiğdem, Ayşe, Hatice) "*Veli toplantıları ile okula başlarken verilen bilgilerden*", 7'si (Kemal, Zeynep, Caner, Gül, Elif, Ebru, Füsün) "*Okul panosunda sergilenen çalışmalar ve duyuru panolarına asılan programdan*", 5'i (Burçin, Ahu, Ali, Öznur, Ecem) "*Öğretmenden*", 3'ü (Yalçın, Öznur, İpek) "*Okuldan eve gönderilen etkinlik programlarından*" çocuklarının gün boyu okulda yaptıkları etkinlikleri öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 12

Anne-Babaların “Bu Etkinlikleri Nasıl Öğrendiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Bu etkinlikleri nasıl öğrendiniz?	f
a. Çocuğumdan	15
b. Veli toplantısında ve okula başlarken verilen bilgilerden	9
c. Okul panosunda sergilenen çalışmalar ve duyuru panolarına asılan programdan	7
d. Öğretmeninden	5
e. Okuldan eve gönderilen etkinlik programlardan	3
f. Okul yönetiminden	2
g. Eve gönderilen etkinlik dosyalarından	2
h. Okulda bulunan kapalı devre kamera sisteminden gözleyerek	2
i. Okulda çocuğumun yanında etkinliklere katılarak (okula alıştırma sürecinde ya da sonrasında)	2
Görüşler Toplamı	47

Ahu ve Gül yanıt olarak, “Okul yönetiminden”, Yalçın ve Ebru da çocuklarının “Eve gönderilen etkinlik dosyalarından” bilgi aldıklarını söylemişlerdir. Kendisi ile görüşme yapılanlardan Banu ve Ebru etkinlikleri, “Okulda bulunan kapalı devre kamera sisteminden kendim gözleyerek öğrendim” biçiminde düşüncelerini belirtmişlerdir. Banu bu konudaki düşüncelerini “...Onların bütün faaliyet odalarında, uyku odaları ve yemek odaları dahil direk kameralar var. Günün herhangi bir saatinde hiç haber vermeksizin ortama dahil olarak ve siz ona görünmeden yaptıkları faaliyetleri gözleme olanağı buluyoruz...” (s.4) sözleri ile dile getirmiştir.

Melisa ve Hatice de çocuğun okula alışma sürecinde ya da daha sonrasında kendi isteği doğrultusunda “Çocuğumun yanında etkinliklere katılarak” ifadeleri ile etkinlikleri nasıl öğrendiklerini belirtmişlerdir. Melisa “...Kızım gelmiyordu. Bir hafta falan onunla, onun yanında duruyordum okulda” (s.3) biçiminde görüşünü belirtirken Hatice “...Çarşamba günleri özellikle ben istemiştim derslerine katılmayı...o ortamı görmeyi özellikle istemiştim...Sadece Çarşamba günü öğleden sonra velilerin istedikleri bir saatte öğretmenle, öğretmenin de tabii ki onayını aldıktan sonra girebileceklerini söylemişlerdi. Birkaç kez geldim ben ama öğrenciler üzerinde olumsuz olduğunu

gördüm. Çünkü öğrenciler çok etkileniyor.” (s.4) cümleleri ile düşünce ve görüşlerini açıklamıştır.

Çizelge 12’deki verilerden, anne-babaların okulda gün boyu çocuklarıyla yapılan etkinlikleri, genellikle çocuklarından, veli toplantılarından, okul panosunda sergilenen çalışmalar ve duyuru panosuna asılan programdan, çocuğunun öğretmeninden ve eve gönderilen etkinlik dosyalarından öğrendikleri anlaşılmaktadır. Araştırmadan elde edilen bu bulgular, anne ve babaların çok yakın ve gelişmiş olmasa da okulöncesi eğitim kurumları ile ilişkileri ve iletişimleri olduğunu ve bu konuda çaba gösterdiklerini düşündürmektedir.

Büyükkaragöz’ün (1993, s.72) yaptığı çalışmanın sonuçları bir bakıma araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermekte, kimi noktaları ise çelişmektedir. Karagöz’ün yaptığı çalışma sonuçlarına göre, anne ve babalar, okulöncesi eğitim kurumlarında yapılan çalışmalar hakkında öğretmenle ilişki kurup bilgi alma yoluna gitmemekte çocuklarının anlattıkları ile bilgi sahibi olmaktadırlar. Araştırma kapsamındaki anne ve babaların büyük çoğunluğu da çocuklarından bu konuda bilgi aldıklarını belirtmişlerdir.

3.6. Anne-Babaların “Okulda Gün Boyunca Yapılan Etkinlikler ve Uygulanan Eğitim Programında Etkin Olarak Rol Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Görüşmeler sırasında anne ve babalara 6. soru olarak “Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol alıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Anne ve babaların soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 13’te verilmiştir.

Çizelge 13 incelendiğinde 20 anne-babanın (Zeynep, Mustafa, Duygu, Ali dışında görüşmeye katılan tüm anne ve babalar) soruya “*Hayır almıyorum*” yanıtını verdikleri görülmektedir. Zeynep, Mustafa ve Duygu “*Okula böyle bir öneri götürdüm ama gerçekleşmedi*”, Ali ise “*Okuldan böyle bir öneri geldi ama yoğunluğum nedeni ile katılamadım*” biçiminde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Çizelge 13

Anne-Babaların “Okulda Gün Boyunca Yapılan Etkinlikler ve Uygulanan Eğitim Programında Etkin Olarak Rol Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol alıyor musunuz?	f
a. Hayır almıyorum.	20
b. Okula böyle bir öneri götürdüm ama gerçekleşmedi.	3
c. Okuldan böyle bir öneri geldi ama yoğunluğum nedeni ile katılamadım.	1
Görüşler Toplamı	24

Zeynep “...Okula bildirdim yani herhangi bir şey olduğunda yardıma hazırım diye...” (s.3) biçiminde düşüncesini belirtirken, Mustafa “O piyano, org çalan arkadaş konservatuardan, imrendim ona şahsen ben de yapabilirdim diye. Hatta öğretmene de teklif götürdüm...Herhalde o da burda işlerim aksamasın diye o da şey yapmak istemedi” (s.2) sözleri ile aynı konuda düşüncelerini belirtmiştir. Duygu ise, “...Önerdim, mesela geçen yıl, yıl sonunda bir takım hazırlıkları olduğunu duydum. Ben resim öğretmeniyim. Herhangi bir yardımım olabilir mi ya da fikir verebilir miyim veya kendi katılımımla yapabileceğim, onların işlerini hafifletecek bir şey olabilir mi diye sorduğumda kibarca teşekkür ederek öyle bir şey olursa size bildiririz dediler” (s.2-3) cümleleri ile görüşünü dile getirmiştir.

Ali de, okuldan gelen katılım teklifini geri çevirişini şöyle açıklamıştır: “Valla bir iki teklif geldi ama yoğunluk dolayısıyla tabii gidip de ilgilenemedik. Acaba bilgilendirir misiniz dediler mesela o idrar kaçırma problemi olan çocuklar, onlara yaklaşım tarzı falan gibi ama ilgilenemedik” (s.3).

Çizelge 13'teki verilerden, kendileriyle görüşme yapılan anne ve babaların tümünün okulda gün boyu yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında rol almadıkları görülmektedir.

Görüşmeler sırasında, Ali'ye “Okuldan böyle bir öneri geldi ama yoğunluğum nedeni ile katılamadım” yanıtı nedeniyle sorunun 2. bölümü ile 7. ve 8. sorular sorulmamış, kendisiyle görüşmeye 9. soru ile devam edilmiştir. Bu nedenle Çizelge 14, Çizelge15, Çizelge16 ve Çizelge17’de sıralanan veriler diğer 23 anne-baba ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerdir.

Görüşmeler sırasında “Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol alıyor musunuz?” sorusuna “Evet” yanıtını veren olmadığı için anne ve babalara “Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol almak ister miydiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen yanıtlara ilişkin bulgular ile frekans dağılımları Çizelge 14’te verilmiştir.

Çizelge 14

Anne-Babaların “Okulda Gün Boyunca Yapılan Etkinlikler ve Uygulanan Eğitim Programında Etkin Olarak Rol Almak İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim Programında etkin olarak rol almak ister miydiniz?	f
a. Evet (Ama) ;	23
a.1. Zamanım uygun olursa (kısa süreli, çok sık olmazsa) ve davet ederlerse	5
a.2. Çocuğum beni görünce davranışları değişiyor, eve gitmek istiyor.	2
a.3. Daha önce hiç düşünmemiştim.	2
a.4. İşyerimden izin alma sorunum olurdu.	1
a.5. Diğer velilerde katılmalı	1
a.6. Katılmam gereken etkinlik olursa	1
a.7. Bu konuda fikirlerimi sunduğum halde önemsenmedim.	1
Görüşler Toplamı	23

Çizelge 14 incelendiğinde, 23 anne ve babanın hepsinin de soruya “Evet” yanıtını verdikleri görülmektedir. Ancak, “Evet” yanıtını veren anne ve babalardan 13’ü “Evet” yanıtı ile birlikte farklı düşüncelerini de dile getirmişlerdir. Anne ve babalardan 5’i (Kemal, Burçin, Zeynep, Yalçın, Öznur) “Evet ama zamanım uygun olursa kısa süreli ve çok sık olmazsa ve okul tarafından davet edilirse” yanıtını verirken (s.5, s.4,

s.4, s.2, s.6), İpek ve Ebru “*Evet ama çocuğum beni görünce davranışları değişiyor, eve gitmek istiyor*” (s.4, s.9-10) biçiminde düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Anne-babalardan Remzi ve Öznur soruya “*Evet*” yanıtını verirken aslında bunu “*Daha önce hiç düşünmedim*” (s.4, s.5) ifadesini kullanmış, Ahu “*Evet ama işyerimden izin alma sorunum olurdu*” (s.3), Banu’da “*Evet ama diğer veliler de katılmalı*” (s.6) biçiminde yanıt vermişlerdir. Burçin “*Evet ama katılmam gereken etkinlik olursa*” (s.4) yanıtını verirken, Melisa da “*Evet ama bu konuda fikirlerimi sunduğum halde önemsenmedim*” (s. 3) yanıtını vermişlerdir.

Çizelge 14’teki veriler, anne-babaların tümünün okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol almak istediklerini, ancak bunun için kimi koşullarının olduğunu göstermektedir.

Kuşin’in (1991, s.76) yaptığı pilot çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumuna herhangi bir biçimde yardımcı olma konusunda tümünün evet yanıtını verdikleri görülmüştür.

Anne ve babaların tümü “Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol almak ister miydiniz?” sorusuna “Evet” yanıtını verdikleri için, kendilerine, görüşmeler sırasında, yine 6. soru kapsamında yer alan “Hangi etkinliklerde ve nasıl bir rol almak isterdiniz?” sorusu sorulmuş, anne-babaların soruya birden çok görüşle yanıt verdikleri görülmüştür. Anne-babaların bu soruya verdikleri yanıtlar ile frekans dağılımları Çizelge 15’de görülmektedir.

Çizelge 15 incelendiğinde, anne ve babalardan 11’inin (Burçin, Meral, Ahu, İpek, Caner, Mustafa, Remzi, Gül, Banu, Ebru, Hatice) “*Çocuklara etkinliklerinde destek ya da yardımcı olabilirdim*”, yanıtını verdikleri görülmektedir. Anne ve babalar bu konudaki görüşlerini “Çocuklarla beraber oyun oynayabilirdim, boyama çalışmalarına katılabılırdim, onlara yemeklerinde yardımcı olabilir ya da onlara hikayeler okuyabilir, beraber dramatize edebilirdik, çocuklarla beraber halk dansları ve müzik çalışmaları yapabiliirdik” biçiminde açıklamışlar, bu açıklamalar araştırmacı

tarafından “Çocuklara etkinliklerinde destek ya da yardımcı olabilirdim” teması altında toplanmıştır.

Çizelge 15
Anne-Babaların “Hangi Etkinliklerde ve Nasıl Bir Rol Almak İsterdiniz?”
Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Hangi etkinliklerde ve nasıl bir rol almak isterdiniz?	f
a. Çocuklara etkinliklerinde destek ya da yardımcı olabilirdim.	11
b. Kendi mesleğimle ilgili çocuklara yönelik çalışmalar yapabilirdim.	7
c. Çocuğumu o ortamda izleyen bir gözlemci olmak isterdim.	5
d. Çocuğuma yıl sonu gösterileri ve diğer törenlerde yardımcı olmak /onunla beraber rol almak isterdim.	5
e. Yapılan gezilere diğer velilerle birlikte katılmak / geziler düzenlemek isterdim.	4
f. Okulun istekte bulunduğu / yararlı olabileceğim herhangi bir konuda yardımcı olabilirdim, önerilere açığım.	3
g. Öğretmenlere günlük işlerinde yardımcı olabilirdim.	1
h. Yanıt vermeyenler	1
Görüşler Toplamı	37

Anne-babalardan 7’si (Yalçın, İpek, Duygu, Caner, Remzi, Elif, Öznur) “*Kendi mesleğimle ilgili çocuklara yönelik çalışmalar yapabilirdim*” ana teması altında, “Çocuklara İngilizce şarkı ve oyunlar öğretme, yıl sonu sergi hazırlıklarında yardımcı olma, sağlık konusunda bilgilendirme vb.” biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir. 5 anne-baba (Kemal, Burçin, Ebru, Ayşe, Ecem) “*Çocuğumu o ortamda izleyen bir gözlemci olmak istedim*”, 5’i de (Özlem, Melisa, Çiğdem, Banu, Füsün) “*Çocuğuma yıl sonu gösterileri ve diğer törenlerde yardımcı olmak, onunla beraber rol almak isterdim*” biçiminde düşüncelerini açıklamışlardır.

4 anne-baba (Kemal, Özlem, Gül, Çiğdem) bu soruya “*Yapılan gezilere diğer velilerle birlikte katılmak ya da geziler düzenlemek isterdim*”, 3 anne-baba da (Özlem, Çiğdem, Öznur) “*Okulun istekte bulunduğu ya da yararlı olabileceğim herhangi bir konuda yardımcı olabilirdim, önerilere açığım*” yanıtını vermişlerdir. Ayşe ise,

“Öğretmenlere günlük işlerinde yardımcı olabilirdim” biçiminde düşüncesini ifade ederken, Zeynep’de bu soruya “Yanıt vermemiştir”.

Banu etkinliklere katılma konusunda, “Örneğin anne ve çocuğun birlikte rol alabileceği işte bir piyes olabilir ya da ne bileyim sosyal ya da kültürel etkinlikte işte şarkı olabilir...”(s.6), Özlem, “ ...Bizim çiftlik yaşantımız var...işte bir gün çocukları davet edip, hemen orada bir mangal partisi düzenleyelim...” (s.6) biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Ayşe ise “...çocuklarla birarada ne bileyim öğretmenine yardımcı olacak bir gözetmen olarak, çocukların davranışlarını gözleyerek kendi çocuğumu ve arkadaşları ile olan davranışlarını gözlemek açısından bulunmak isterim” (s.3) biçiminde görüş belirtmiştir.

Çizelge 15’teki verilerden anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinliklerin hangilerinde ve nasıl bir rol almak istedikleri konusundaki görüşlerinin farklı olduğu görülmektedir. Anne ve babaların büyük çoğunluğu, çocuklara etkinliklerinde destek ya da yardımcı olabileceğini söylerken, kimileri kendi mesleği ile ilgili çocuklara yönelik çalışmalar yapabileceklerini belirtmişlerdir. Anne ve babalardan kimileri, çocuklarını o ortamda izlemek istediklerini, kimileri ise, yıl sonu gösterileri ve diğer benzer törenlerde yardımcı olabileceklerini söylemişlerdir.

Araştırmalardan elde edilen bulgulara dayanarak, anne ve babaların, okulöncesi eğitim kurumları ile işbirliği ve iletişim içinde bulunmak, eğitim programının etkinlikleri içerisinde etkin olarak rol almak istedikleri ve bu isteklerinde kendi çocuğunun gelişimini yakından izleme istek ve gereksinimin önemli rol oynadığı söylenebilir.

Kuşin’in (1991, s.76) yaptığı pilot bir çalışmada da benzer sonuçlar elde ettiği görülmektedir. Anne ve babalar çeşitli zamanlarda okula gelerek eğitici etkinliklere katılabileceklerini, okulun kimi gereksinimlerinin karşılanmasında bireysel olanaklarını kullanabileceklerini, okul aile birliğine maddi destek sağlayabileceklerini ve emekleri ile kimi etkinliklere katılma biçiminde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

3.7. Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Aileniz ve Sizin Düşünceleriniz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Görüşmeler sırasında, anne ve babalara, “Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın aileniz ve sizin düşünceleriniz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Anne ve babaların bu soruya ilişkin yanıtlarına Çizelge 16’da yer verilmiştir.

Çizelge 16’da görüldüğü gibi, anne ve babalardan 10’u (Kemal, Meral, Özlem, Mustafa, Melisa, Elif, Banu, Ebru, Füsun, Hatice) “*Beni onurlandırır, mutlu ederdi, huzurlu olurdum, bir şeyler başarabildiğim için kendimi daha iyi ve işe yarar hissederdim*”, 5’i (Zeynep, Remzi, Gül, Ecem, Kemal) “*Olumlu bir etki bırakırdı, anne, baba, çocuk ve çevre ilişkileri daha olumlu olurdu*”, 4’ü de (Burçin, Ahu, Gül, Remzi) “*Yapıp yapamadıklarını gözleme, diğer çocuklarla karşılaştırma şansım olacağı için çocuğumu daha olumlu değerlendirebilirdim*” biçiminde görüş ve düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Aynı soruya 4 anne-baba (Kemal, Burçin, Ayşe, Özlem), “*Çocuğumun ev ve okuldaki davranışlarını karşılaştırabilirdim ve okul ile aile arasındaki denge sağlanabilirdi*”, 3 anne-baba (İpek, Caner, Ahu), “*Çocuğumu daha iyi nasıl eğitebileceğimi anlar, kendi tavır ve davranışlarımı kontrol ederek gerekenleri değiştirirdim*”, Kemal ile Özlem’de “*Çocuğumun yaptığı etkinlikleri görüp takip etme ve destekleme şansın olurdu*” yanıtını vermişlerdir.

Görüşmeler sırasında, İpek ve Remzi “*Çocuğumun ilgi duyduğu konuları görme, onu ve arkadaşlarını daha iyi tanıma fırsatım olurdu*”, Banu ve Öznur “*Evde bir gündem oluştururdu, yaptıklarımızı konuşurduk*”, Çiğdem ve Ecem “*Çocuğumu olumlu etkileyeceği için benim açımdan da güzel olurdu*” biçiminde düşüncelerini dile getirmişlerdir. Ali ve Remzi soruya “*Memnun olurduk*” yanıtını vermişlerdir. Ahu “*Çocuğumun seviyesine nasıl inebileceğim konusunda bir fikrim olurdu ve daha iyi diyalog kurabilirdik*” (s.4), Caner “*Okulun olumlu olumsuz yanlarına eleştirisel bir*

gözle bakabilir, eksik ve aksaklıkları gidermek için çaba harcayabilirdim” (s.3) ifadelerini kullanmışlardır.

Çizelge 16

Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Aileniz ve Sizin Düşünceleriniz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın aileniz ve sizin düşünceleriniz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?	f
a. Beni onurlandırır, mutlu ederdi, huzurlu olurdu, bir şeyler başarabildiğim için kendimi daha iyi ve işe yarar hissedirdim.	10
b. Olumlu bir etki bırakırdı, anne, baba, çocuk ve çevre ilişkileri daha olumlu olurdu.	5
c. Yapıp yapamadıklarını gözleme, diğer çocuklarla karşılaştırma şansım olacağı için çocuğumu daha olumlu değerlendirebilirdim.	4
d. Çocuğumun ev ve okuldaki davranışlarını karşılaştırabilirdim ve okul ile aile arasındaki denge sağlanabilirdi.	4
e. Çocuğumu daha iyi nasıl eğitebileceğimi anlar, kendi tavır ve davranışlarımı kontrol ederek gerekenleri değiştirdim.	3
f. Çocuğumun yaptığı etkinlikleri görüp takip etme ve destekleme şansım olurdu.	2
g. Çocuğumun ilgi duyduğu konuları görme, onu ve arkadaşlarını daha iyi tanıma fırsatım olurdu.	2
h. Evde bir gündem oluştururdu, yaptıklarımızı konuşurduk.	2
i. Çocuğumu olumlu etkileyeceği için benim açımdan da güzel olurdu.	2
j. Memnun olurduk.	2
k. Çocuğumun seviyesine nasıl inebileceğim konusunda bir fikrim olurdu ve daha iyi diyalog kurabilirdik.	1
l. Okulun olumlu olumsuz yanlarına eleştirel bir gözle bakabilir, eksik ve aksaklıkları gidermek için çaba harcayabilirdim.	1
m. Çocuğumun oradaki yaşantısını ve ilişkilerini gözlemleyebilirdim.	1
n. Öğretmenlerin işinin ne kadar zor olduğunu daha iyi anlardım.	1
o. Bilemiyorum o yönünü hiç düşünmemiştim.	1
Görüşler Toplamı	41

Aynı soruya Remzi “Çocuğumun oradaki yaşantısını ve ilişkilerini gözlemleyebilirdim” (s.4), Yalçın “...anaokullarında ve ya kreşlerde öğretmenlere allah sabır versin derdim.” (s.3) ifadesi ile “Öğretmenlerin işinin ne kadar zor olduğunu daha

iyi anlardım”, Duygu’da “*Bilemiyorum o yönünü hiç düşünmemiştim*” (s.3) yanıtlarını vererek okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımlarının aileleri ve kendi düşünceleri üzerinde nasıl bir etkisi olacağı konusundaki görüş ve düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Çizelge 16’deki verilerden, anne-babalardan kimilerinin katılımları gerçekleşmiş olsaydı, bunun onları onurlandıracağı, mutlu edeceğini düşündükleri görülmektedir. Kimileri, anne, baba, çocuk ilişkilerinin daha olumlu olabileceğini, kimileri ise bu katılımla çocuğunun yapıp yapamadıklarını görüp diğer çocuklarla kıyaslama şansı olacağı için onu daha olumlu değerlendirebileceğini söylemişlerdir. Anne ve babalardan kimilerinin çocuğunun ev ve okuldaki davranışlarını karşılaştırabileceği için okul ile aile arasındaki dengenin kurulabileceğini, kimilerinin ise, çocuğunu daha iyi eğitime yollarını öğrenebileceğini düşündükleri görülmektedir.

İşmen ve Yıldız’ın (1996, s.31), Allen ve Catron’a dayanarak belirttiklerine göre de, anne babaların çocuğunun eğitimine katılması, işinden dolayı çocuğuyla yeterince ilgilenememesinden doğan stresini ve suçluluk duygusunu azaltmaktadır. Programdaki diğer ailelerle iletişim aynı zamanda anne ve babalara destek sağlayıp onları cesaretlendirmektedir.

Yıldırım’ın (1983, s.83), Colbert’in yaptığı araştırmaya dayanarak belirttiğine göre, çocuk ve aileyi birlikte ele alan programların tamamlanmasından sonra, ailelerin kendi yaşamlarını daha iyi kontrol altına alabilme, çocuklarına karşı daha esnek tutumlar geliştirme ve onlara sözel ve sözel olmayan davranışlarında destek olma becerilerinde olumlu değişiklikler görülmüştür.

Her iki araştırma sonuçları arasında benzerlikler olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları ve bulgulara dayanarak ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara katılımları gerçekleştiğinde, bu katılımın aile yaşamları üzerinde olumlu etkileri olacağını düşündükleri söylenebilir.

3.8. Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Çocuğunuz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Görüşmeler sırasında anne ve babalara 8. olarak “Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş alınan yanıtlar ile frekans dağılımları da Çizelge 17’de verilmiştir.

Çizelge 17 incelendiğinde, anne-babalardan 20’si (Burçin, İpek, Remzi ve Gül dışındaki diğer anne ve babalar) okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımım çocuğumu “*Olumlu yönde etkilerdi*” ifadesini kullanırken, 5’i (Burçin, İpek, Remzi, Gül, Ayşe) “*Olumlu olur muydu bilemiyorum*”, Öznur da “*Bunu çocuğuna sormak gerekir*” yanıtını vermiştir.

Görüşmeler sırasında, “Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna “*Olumlu yönde etkilerdi*” yanıtını veren anne ve babalardan 12’sinin (Meral, Özlem, Yalçın, Ahu, Mustafa, Ali, Elif, Banu, Öznur, Füsün, Hatice, Ecem) “*Çocuğuma gurur verirdi ve mutlu olurdu*” biçiminde düşüncelerini dile getirdikleri, 3’ünün (Duygu, Caner, Ebru) “*Kendi ailesinden birini orada görmek ortamın resmîyetini kaldırır, aile desteğini çocuğuma hissettirebilirdi*”, 3’ünün de (Ahu, Banu, Ayşe) “*Ailesinin fiziksel olarak yanında olması, özgüveninin güçlü olmasını sağlayabilir, etkinliklere daha kendine güvenli katılırdı*” yanıtını verdikleri görülmektedir.

“Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımım çocuğumu olumlu yönde etkilerdi” yanıtını veren Caner “*Aynı eğitim süreci evde de sürdürülebilir ve okulöncesi eğitim kurumu çocuk için daha sıcak ve evinin bir parçası haline gelirdi*” (s.3-4), Çiğdem “*Sürekli çocuğumun yanında olamayacağımı hissettirip dozunu ayarlarsam olumlu olurdu*” (s.3), Duygu ise “*Öğretmen–aile etkileşimini görmek çocuk için destek olurdu*” (s.4) biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Çizelge 17

Anne-Babaların “Okulda Uygulanan Etkinliklere ve Eğitim Programına Katılımınızın Çocuğunuz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olacağını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?	f
a. Olumlu yönde etkilerdi;	20
a.1. Çocuğuma gurur verirdi ve mutlu olurdu.	12
a.2. Kendi ailesinden birini orada görmek ortamın resmiyetini kaldırır, aile desteğini çocuğuma hissettirebilirdi.	3
a.3. Ailesinin fiziksel olarak yanında olması, özgüveninin güçlü olmasını sağlayabilir, etkinliklere daha kendine güvenli katılırdı.	3
a.4. Aynı eğitim süreci evde de sürdürülebilir ve okulöncesi eğitim kurumu çocuk için daha sıcak ve evinin bir parçası haline gelirdi.	1
a.5. Sürekli çocuğumun yanında olamayacağımı hissettirip dozunu ayarlarsam olumlu olurdu.	1
a.6. Öğretmen – aile etkileşimini görmek çocuk için destek olurdu.	1
b. Olumlu olur muydu bilemiyorum;	5
b.1. Ben olduğum için çocuğum doğal davranmayabilir.	2
b.2. Çocuğum kendisini benim koruyuculuğum altında hissedeceğinden herhalde iyi olmazdı.	1
b.3. Beni orada görmek çocuğumu olumsuz etkileyebilir, eve gitmek isteyebilir.	1
b.4. Benim olmam çocuğun şımarmasına, çekinmesine neden olabilir ya da hiç etkilemeyebilir bilemiyorum.	1
b.5. Tek çocuk olduğu için, diğer çocuklarla ilgilenmem belki onda kıskançlık oluşturabilir ama sanırım hoşnut olurdu.	1
c. Bunu çocuğuma sormak gerekir.	1
Görüşler Toplamı	53

Aynı soruya “Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımım çocuğum açısından olumlu olur muydu bilemiyorum” yanıtını verenlerden Gül ve Ayşe “Ben olduğum için çocuğum doğal davranmayabilir” (s.4), (s.3), Remzi “Çocuğum kendisini benim koruyuculuğum altında hissedeceğinden herhalde iyi olmazdı” (s.4-5), İpek ise “Beni orada görmek çocuğumu olumsuz etkileyebilir, eve gitmek isteyebilir” (s.5) biçiminde yanıt vermişlerdir.

Burçin “*Benim olmam çocuğun şımarmasına, çekinmesine neden olabilir ya da hiç etkilemeyebilir bilemiyorum*” (s.5) biçiminde kararsızlığını dile getirirken, Gül de “*Tek çocuk olduğu için, diğer çocuklarla ilgilenmem belki onda kıskançlık oluşturabilir ama sanırım hoşnut olurdu*” (s.4) biçiminde yanıt vererek “okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna ait düşüncelerini değişik biçimlerde ifade etmişlerdir.

Görüşme sırasında soruyu yanıtlarken, okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımının çocuğu üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkisi konusunda kararsız kalan Ayşe bu konudaki düşüncelerini “*...olumlu olacağını zannediyorum. Çünkü çocuklar annelerinin yanında daha kendine güven duyuyorlar...olumsuz etkileri de olabilir. Ne olabilir? Doğal davranması gerekirken annesi geldiğinde daha farklı bir şekilde davranabilir...*” (s.3) biçiminde ifade etmiştir.

Çizelge 17’deki verilerden anne-babaların çoğunluğunun, bu katılımın çocuklarını olumlu yönde etkileyeceğini, onu mutlu edip, özgüvenini destekleyeceğini düşündükleri görülmektedir. Kimi anne ve babalar ise, etkinlikler ve eğitim programına katılımlarının çocukları üzerindeki etkisi konusunda kararsız kalarak, bu katılımın çocuğunun eve gitmek istemesine ya da doğal davranmamasına neden olabileceğini belirtmektedirler.

Yıldıran’ın (1983, s.82), Colbert’in yaptığı araştırmaya dayanarak belirttiğine göre, çocuk ve aileyi birlikte ele alan programlarda eğitim alan çocuklar, zeka ve bilişsel gelişimlerinde, ilköğretime kadar devam eden ilerlemeler göstermişlerdir. Bu alanlardaki ilerlemeler sürekliliklerini, programın tamamlanmasından 5 ile 10 yıl sonrasına kadar korumuştur. Çocuk ile ailesini birlikte ele alan programları tamamlayan çocukların kardeşlerinde de zeka puanı artışları gözlenmiştir.

Ayrıca, Unutkan’ın yaptığı çalışmada ailenin çocuğun eğitim sürecine katılımının, onun sosyalleşmesini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Unutkan, 1998, s.107; Zembat ve Unutkan, 1999, s.160). Bu nedenle, anne ve babaların okulöncesi

eğitim kurumlarında uygulanan etkinlikler ve eğitim programında etkin rol almalarının çocukları üzerinde de olumlu etkileri olacağı anne-baba görüşleri ve alanyazına dayanarak söylenebilir.

3.9. Anne-Babaların “Okuldaki Öğretmenler Tarafından Sizi, Çocuğunuzun Gelişimi, Eğitimi, Gereksinimleri vb. Konularda Bilgilendirmeye Yönelik Çalışmalar Yapılıyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne-babalara görüşmeler sırasında 9. olarak “Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor mu?” sorusu yöneltilmiş ve soruya ait yanıtlar ile frekans dağılımları Çizelge 18’ de verilmiştir.

Çizelge 18

Anne-Babaların “Okuldaki Öğretmenler Tarafından Sizi, Çocuğunuzun Gelişimi, Eğitimi, Gereksinimleri vb. Konularda Bilgilendirmeye Yönelik Çalışmalar Yapılıyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor mu?	f
a. Evet	17
b. Hayır	7
b.1. Bu konuda düzenli bir çalışma yapılmıyor, ben sürekli sorarak bilgi alıyorum.	3
Görüşler Toplamı	27

Çizelge 18’de görüldüğü gibi, anne-babalardan 17’si (Remzi, Gül, Melisa, Elif, Füsün, Ayşe, Hatice dışında kalan diğer anne ve babalar) bu soruya “*Evet*”, 7’si (Remzi, Gül, Melisa, Elif, Füsün, Ayşe, Hatice) “*Hayır*” yanıtını vermişlerdir. Soruya “*Hayır*” yanıtını veren anne ve babalardan 3’ü de (Gül, Melisa, Füsün) “*Bu konuda düzenli bir çalışma yapılmıyor, ben sürekli sorarak bilgi alıyorum*” biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Gül ve Melisa bu konuda “...*ben sürekli soruyorum ve sorguladığım için bana bilgi veriliyor...belki de ben fırsat vermedim ama eğer ben hiçbir şey sormasaydım, bana gelişimi, davranış değişiklikleri hakkında bilgi verilir miydi bilmiyorum...*” (s.6), (s.4) ifadeleri ile düşüncelerini anlatırken, Füsün “...*çocuğumdaki sorunları ben farkedip sorarsam cevap alabiliyorum...*” (s.7) biçiminde düşüncesini açıklamıştır.

Çizelge 18’deki veriler, anne ve babaların büyük çoğunluğunun öğretmenlerin kendilerini, çocuklarının gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yaptıklarını ifade ettiklerini göstermektedir.

Görüşme sırasında “Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor mu?” sorusuna “*Evet*” yanıtını veren 17 anne ve babaya, bu soruya bağlı olarak “Bunlar ne tür çalışmalar?” sorusu sorulmuş ve birden çok yanıt verdikleri gözlenmiştir. Anne-babaların “Bunlar ne tür çalışmalar?” sorusuna verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 19’da görülmektedir.

Çizelge 19’da görüldüğü gibi, anne-babalardan 10’u (Zeynep, Meral, Özlem, Duygu, Caner, Mustafa, Çiğdem, Banu, Öznur, Ebru) bu soruya “*Öğretmenin birebir görüşmelerde yaptığı bilgilendirmeler*”, 7’si (Yalçın, İpek, Caner, Mustafa, Öznur, Ebru, Ecem) “*Dönem aralarında verilen karneler*”, 4’ü (Burçin, Zeynep, Ahu, Çiğdem) “*Çocuğuma ait gözlem sonuçlarının yer aldığı gözlem dosyası*”, 4 anne-baba da (Özlem, Yalçın, Ahu, İpek) “*Eve gönderilen sağlık bülteni ve doktor raporları*” yanıtını vermişlerdir.

Caner ile Ali “*Dönem başlarında ve sonra yapılan toplantılar*” (s.4), (s. 3) yoluyla çocuğunun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirildiklerini belirtirken, Caner “*Fakat bu toplantılar daha sık düzeyde yapılabilir*” (s.4) biçiminde görüşünü dile getirmiştir. Çiğdem “*İncelenmek üzere eve gönderilen etkinlik dosyaları*” (s.3) ile, Ecem ise “*Okul girişinde sergilenen etkinliklerden*” (s.4) bilgi edindiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 19
Anne-Babaların “Bunlar Ne Tür Çalışmalar?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Bunlar ne tür çalışmalar?	f
a. Öğretmenin birebir görüşmelerde yaptığı bilgilendirmeler	10
b. Dönem aralarında verilen karneler	7
c. Çocuğuma ait gözlem sonuçlarının yer aldığı gözlem dosyası	4
d. Eve gönderilen sağlık bülteni / doktor raporları	4
e. Dönem başlarında ve sonra yapılan toplantılar	2
f. İncelenmek üzere eve gönderilen etkinlik dosyaları	1
g. Okul girişinde sergilenen etkinlikler	1
h. Çocuğumun genel durumu ve arkadaşlarıyla ilişkileri konusunda bilgi veren kısa bir bilgi notu	1
i. Fiziksel gereksinimlerini karşılamak üzere gerekli araç gereçler ve bu yaş çocuklarına özgü alınması gerekli kitap, oyuncak vb. konularda yapılan yönlendirmeler	1
Görüşler Toplamı	31

Aynı soruya yanıt olarak Kemal “Çocuğumun genel durumu ve arkadaşlarıyla ilişkileri konusunda bilgi veren kısa bir bilgi notu” (s.8) aldığını belirtirken, Banu da “Fiziksel gereksinimlerini karşılamak üzere gerekli araç gereçler ve bu yaş çocuklarına özgü alınması gerekli kitap, oyuncak vb. konularda yönlendirmeler” (s.7) yapıldığını söylemişlerdir. Banu ayrıca, öğretmenleri çocuğunun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgi almak için zorladıklarını ve ancak bu yolla bilgi alabildiklerini “...biz bazen zorlayarak işte şunlar şöyleydi, böyle olsa daha iyi olmaz mıydı, bu konudaki sizin gözlemlerinizi neydi gibi biz onları uyarıcı etkide bulursak...” (s.7) sözleriyle ifade etmiştir.

İpek dönem aralarında verilen karnelerin çocukların gelişimleri hakkında doğru bilgiler vermediğini savunmuş ve bu görüşlerini “...kızım okula başlamadan önce bütün rakamları biliyordu birden ona kadar, 2 yaşından itibaren...karnesi geldiğinde mesela 1’den 3’e kadar rakamları tanıma pekiyi değil, iyiydi. Mesela orada ben çokta hani objektif bir değerlendirme yapılmadığını düşündüm...biraz bu karneler çok da hani ifade etmiyormuş gibi geldi bana” (s.5-6) biçiminde ifade etmiştir.

Çizelge 19'daki veriler incelendiğinde anne ve babaların en çok bilgi aldıkları kaynaklar arasında; öğretmenin bilgilendirmeleri, dönem aralarında verilen karneler, gözlem dosyaları, eve gönderilen sağlık bülteni ve doktor raporlarının başta geldiği görülmektedir.

Anne-babalardan “Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapıyor mu?” sorusuna “*Evet*” yanıtını veren ve “Bunlar ne tür çalışmalar?” sorusunu yanıtlayan 17 kişiye, aynı kapsamda “Bu çalışmalar sizce yeterli mi?” sorusu yöneltilerek düşünceleri alınmaya çalışılmıştır. Soruya verilen yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 20’de görülmektedir.

Çizelge 20

Anne-Babaların “Çocuğunuzun Gelişimi, Eğitimi, Gereksinimleri vb. Konularda Yapılan Çalışmalar Sizce Yeterli mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Bu çalışmalar sizce yeterli mi?	f
a. Yeterli buluyorum	10
Ancak;	
a.1. Bence yeterlilik kişiye göre değişir, ben sürekli öğretmeni ile görüşüp istediğim zaman da okulun kapalı devre kamera sisteminden izleyebildiğim için yeterli	1
b. Yeterli bulmuyorum;	7
b.1. Aylık olarak yapılacak etkinlikler ve çocuğumun gelişimi hakkında bilgi verilmeli.	3
b.2. Çocuğumla ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmeli ve ona nasıl yardımcı olabileceğimiz konusunda yönlendirilmeliyiz.	1
b.3. Çocuk psikolojisi alanında bir uzman okulda bulunmalı	1
b.4. Veli toplantıları ve bilgilendirmeler daha sık yapılmalı.	1
b.5. Öğretmenler okulda yaşanan sorunları yansıtmıyorlar, velilere iletmeleri gerekir.	1
Görüşler Toplamı	25

Çizelge 20’de görüldüğü gibi “Bu çalışmalar sizce yeterli mi?” sorusuna anne-babalardan 10’u (Ali, Zeynep, Ahu, Duygu, Mustafa, Çiğdem, Öznur, Ebru, Ecem, Yalçın) “*Yeterli buluyorum*” yanıtını verirken, Öznur “*Yeterli buluyorum ancak; bence*

Yalçın) “*Yeterli buluyorum*” yanıtını verirken, Öznur “*Yeterli buluyorum ancak; bence yeterlilik kişiye göre değişir, ben sürekli öğretmeni ile görüşüp istediğim zaman da okulun kapalı devre kamera sisteminden izleyebildiğim için yeterli*” (s.9) yanıtını vermişlerdir.

Anne-babalardan 7’si (Kemal, Meral, Özlem, Burçin, İpek, Caner, Banu) çalışmaları “*Yeterli bulmuyorum*” ifadesini kullanarak bu konuda yapılması gerekenlerle ilgili önerilerini sunmuşlardır. Anne-babalardan 3’ü (Kemal, Caner, Burçin) “*Aylık olarak yapılacak etkinlikler ve çocuğumun gelişimi hakkında bilgi verilmeli*” biçiminde görüşünü belirtirken, Meral “*Çocuğumla ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmeli ve ona nasıl yardımcı olabileceğimiz konusunda yönlendirilmeliyiz*” (s.3), İpek de “*Çocuk psikolojisi alanında bir uzman okulda bulunmalı*” (s.6) önerilerinde bulunmuşlardır.

Caner, “*Veli toplantıları ve bilgilendirmeler daha sık yapılmalı*” diyerek bu konuda “*Gelişimleri ve eğitim düzeyleri çocuğun daha sık bir şekilde günümüzdeki iletişim teknolojisi araçları, hatta internet üzerinden bile aktarılabilir, mektupla bildirilebilir*” (s.4) önerisini getirmiştir. Özlem de, “*Öğretmenler okulda yaşanan sorunları yansıtmıyorlar, velilere iletmeleri gerekir*” biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir. Özlem bu konuda “*...yemeğini yemedi ya da herhangi bir şey olmadı, bugün çok kötüydü falan gibi bir şeyler asla gelmiyor. Yani benim söylediğim şeyler bile olabilir, çocuktur... falan gibi kapatılma, özel okul ya bir hoşnutsuzluk yaşansa da yaşanılmıyormuş gibi gösteriliyor okullarda...*” (s.8-9) biçiminde görüşlerini açıklamıştır.

Çizelge 20’de görüldüğü gibi, anne ve babaların kimileri bu bilgilendirme çalışmalarını yeterli bulurken, kimileri yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Yetersiz olduğu görüşünü ileri süren anne-babaların bu konuda çeşitli öneriler getirdikleri de görülmektedir.

Görüşmeler sırasında 9. sırada sorulan “Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik

çalışmalar yapılıyor mu?” sorusuna “Hayır” yanıtını veren 7 anne ve babaya hemen ardından “Bu tür çalışmalar yapılmasını ister miydiniz?” sorusu yöneltilmiş ve anne-babaların 7’si de (Remzi, Gül, Melisa, Elif, Füsün, Ayşe, Hatice) bu soruya “*Evet mutlaka yapılmalı*” yanıtını vermişlerdir. Anne ve babalardan bu konuda öneri getirmeleri istenerek “Sizce içeriğinde neler olmalıdır?” sorusu sorulmuştur. Bu sorulara ait yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 21’de görülebilmektedir.

Çizelge 21

Anne-Babaların “Bu Tür Çalışmalar Yapılmasını İster miydiniz? Sizce İçeriğinde Neler Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Bu tür çalışmalar yapılmasını ister miydiniz?	f
Evet mutlaka yapılmalı.	7
Sizce içeriğinde neler olmalıdır?	
a. Çocuğumun toplum içindeki davranış şekli, okuldaki ilişkileri ve gelişme olup olmadığı hakkında bilgi	3
b. Bu yaş çocuklarının gelişimi, eğitimi, psikolojisi konusunda aydınlatıcı bilgiler	2
c. Çocuğumdaki davranış değişiklikleri ve gelişimi ile ilgili bilgiler	2
d. Çocuğumun ilgi alanlarını ortaya çıkaracak çalışmalar	1
e. Kardeşler arası ilişkilerin düzenlenmesi konusunda bilgi	1
f. Çocuğumun geliştirilmesi gereken yönleri hakkında bilgi	1
g. Okulda bulunacak sağlık görevlisi ya da psikoloğu tarafından çocuğumun sağlığı hakkında verilen bilgi	1
h. Çocuğumun özellikle dil gelişimi hakkında bilgi	1
Görüşler Toplamı	12

Çizelge 21 incelendiğinde anne-babaların “Sizce içeriğinde neler olmalıdır?” sorusuna farklı ve birden çok öneri getirdikleri görülmektedir. Melisa, Elif ve Gül bu soruya “*Çocuğumun toplum içindeki davranış biçimi, okuldaki ilişkileri ve gelişme olup olmadığı hakkında bilgi*” (s.5), (s.4), (s.6) yanıtını vermişlerdir. Remzi ve Ayşe “*Bu yaş çocuklarının gelişimi, eğitimi, psikolojisi konusunda aydınlatıcı bilgiler*” (s.5), (s.4), Gül ve Melisa “*Çocuğumdaki davranış değişiklikleri ve gelişimi ile ilgili bilgiler*” (s.6), (s.5) biçiminde görüşlerini bildirmişlerdir.

Aynı soruya Remzi “Çocuğumun ilgi alanlarını ortaya çıkaracak çalışmalar” (s.5), Melisa “Kardeşler arası ilişkilerin düzenlenmesi konusunda bilgi” (s.5), Elif de “Çocuğumun geliştirilmesi gereken yönleri hakkında bilgi” (s.4) yanıtını verirken, Füsün “Okulda bulunacak sağlık görevlisi ya da psikoloğu tarafından çocuğumun sağlığı hakkında verilen bilgi” (s.9), Hatice de “Çocuğumun özellikle dil gelişimi hakkında bilgi verici çalışmalar” (s.6) olmalıdır biçiminde soruyu yanıtlamışlardır.

Çizelge 21’deki veriler dikkate alındığında, çocuklarının gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılmadığını belirten anne ve babaların bu tür çalışmaların mutlaka yapılması gerektiği görüşünü dile getirdikleri görülmektedir. Çalışmaları yeterli bulmayan ya da hiçbir çalışma yapılmadığını belirten anne ve babalar, çocuklarının gelişimleri, eğitimleri, gereksinimleri, arkadaş ilişkileri, davranış değişiklikleri konusunda daha sık ve ayrıntılı bilgi almak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, bu anne ve babalar okullarda bir sağlık görevlisi ya da çocuk psikoloğunun bulunması ve onun bu konuda bilgi vermesi gerektiğini de düşünmektedirler. Bu bulgular anne ve babaların, çocuklarının gelişimleri, eğitimleri ve gereksinimleri konusunda, okulöncesi eğitim kurumları ile daha fazla iletişim ve işbirliği içine girme isteğinde olduklarını göstermektedir.

Gülender’in (1993, s.318) görüşleri de bu bulguları doğrular niteliktedir. Anne babaların okulöncesi eğitim kurumlarından beklentileri arasında, kurumda yapılan etkinlikler ve çocuklarının gelişim özellikleri hakkında bilgilendirilmek yer almaktadır.

3.10. Anne-Babaların “Okuldaki Eğitimciler Tarafından, Aileler ve Çocuklarına Yönelik Bir Anne-baba Eğitimi Programı Düzenleniyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Görüşmelerde anne ve babalara 10. olarak “Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenleniyor mu?” sorusu yöneltilmiş, soruya ait yanıtlar ile frekans dağılımları Çizelge 22’de verilmiştir.

Çizelge 22

Anne-Babaların “Okuldaki Eğitimciler Tarafından, Aileler ve Çocuklarına Yönelik Bir Anne-baba Eğitimi Programı Düzenleniyor mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenleniyor mu?	f
a. Hayır düzenlenmedi (Ancak);	20
a.1. Farklı kurumların bu tür çalışmaları ile ilgili duyurular yapıldı.	1
a.2. Yıl başındaki toplantıda velilere okula destek olmaları için yapmaları gerekenler konusunda bilgi verildi.	1
a.3. Bir kez Üniversite öğretim elemanları tarafından seminer düzenleneceği söylenmişti ama gerçekleşmedi.	1
b. Evet düzenlendi, bir psikolog bilgi vermişti (Ama);	4
b.1. Ben katılamadım.	1
b.2. Bu toplantıya eşim katılmıştı.	1
b.3. Ben yeterince yararlı bulmadım.	1
Görüşler Toplamı	24

Çizelge 22’de görüldüğü gibi, anne-babalardan 20’si (Özlem, Yalçın, Ahu ve İpek dışındaki tüm anne ve babalar) bu soruya “*Hayır düzenlenmedi*” yanıtını vermişlerdir. “*Hayır*” yanıtını veren babalardan Caner “*Ancak, farklı kurumların bu tür çalışmaları ile ilgili duyurular yapıldı*” (s.4), Gül “*Ancak, yıl başındaki toplantıda velilere okula destek olmaları için yapmaları gerekenler konusunda bilgi verildi*” (s.6), Hatice de “*Bir kez üniversite öğretim elemanları tarafından seminer düzenleneceği söylenmişti ama gerçekleşmedi*” (s.6) biçiminde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Aynı soruya 4 anne ve baba (Özlem, Yalçın, Ahu ve İpek) “*Evet düzenlendi, bir psikolog bilgi vermişti*” yanıtını vermişlerdir. Ancak “*Evet*” yanıtını veren anne ve babalardan Özlem toplantıya “*Ben katılamadım*” (s.9), Yalçın “*Bu toplantıya eşim katılmıştı*” (s.3), İpek’te “*Toplantıya katıldım ama yeterince yararlı bulmadım*” (s.6) biçiminde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Çizelge 22’deki veriler, okulöncesi eğitim kurumları tarafından çoğunlukla anne ve babaların eğitimine yönelik bir eğitim programı düzenlenmediğini göstermektedir.

Okulöncesi eğitim kurumu tarafından anne ve babaların eğitimine yönelik program düzenlendiğini belirtenler ise çocukları özel okulöncesi eğitim kurumuna devam eden anne ve babalardır. Ancak programın düzenlendiğini söyleyen anne babalardan birinin bu programa katılmadığı, bir diğ erinin ise programı yeterince yararlı bulmadığı çizelgede görülmektedir.

“Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenleniyor mu?” sorusuna “*Evet düzenlendi, bir psikolog bilgi vermişti*” yanıtını veren anne ve babalardan, bu toplantıya katılmadığını ifade eden Özlem dışında kalan Yalçın, İpek ve Ahu’ya aynı soru kapsamında “Anne-babaların eğitimine yönelik hazırlanan program bu konudaki gereksinimlerinizi karşıladı mı?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya ilişkin yanıtlar ve frekans dağılımlarına Çizelge 23’te yer verilmiştir.

Çizelge 23

Anne-Babaların “Anne-babaların Eğitime Yönelik Hazırlanan Program Bu Konudaki Gereksinimlerinizi Karşıladı mı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne-babaların eğitime yönelik hazırlanan program bu konudaki gereksinimlerinizi karşıladı mı?	f
a. Evet (Ama);	2
a.1. Daha sık yapılmalı.	1
a.2. Ücretli bir yemekle beraber olduğu için sanırım tüm veliler katılamadı.	1
b. Hayır karşılamadı.	1
Görüşler Toplamı	3

Çizelge 23’teki soruya ilişkin yanıtlar incelendiğinde, bu soruya Ahu’nun “*Evet ama, daha sık yapılmalı*” (s.5-6), Yalçın’ın ise “*Evet ama, ücretli bir yemekle beraber olduğu için sanırım tüm veliler katılamadı*” (s.3-4), İpek’in bu program “*Gereksinimlerimi karşılamadı*” (s.6) yanıtını verdikleri görülmektedir.

Programın “*Gereksinimlerini karşılamadığını*” ifade eden İpek’e “Bundan farklı neler düzenlenmesini isterdiniz?” şeklinde bir soru yöneltilerek, bu konuda ki görüş ve önerileri alınmaya çalışılmıştır. İpek “*...belirli dönemlerde dediğiniz gibi anne-baba eğitimine yönelik mesela 3 yaş grubunun o yaşlarda yapabilmesi gerekenler, yapamıyorsa nelerin yapılması gerektiğine dair bir şeyler olabilir, hem zihinsel hem psikolojik açıdan...okulun aileye, ailenin okula katkısı ne olduğuna dair küçük tartışma grupları, belki anketler düzenlenip bunlar değerlendirilebilir. Bir de belki aileleri daha sık bir araya getirip aileler arasında paylaşım sağlanabilir...sınıftaki velileri tanımak isterdim...sorunlarımız aynı olabilir belki birlikte çözümler üretebilirdik.*” (s.6-7) biçiminde önerilerini sıralamıştır.

Çizelge 23’teki verilere dayanarak, anne-babaların eğitimine yönelik programların okulöncesi eğitim kurumları tarafından sık sık ve düzenli aralıklarla yapılması ve bu programların herhangi ücretli bir etkinlikle beraber olmaması gerektiği söylenebilir.

Görüşmelerde 10. soru kapsamında “Anne-babaların eğitimine yönelik hazırlanan program bu konudaki gereksinimlerinizi karşıladı mı?” sorusuna “*Evet*” yanıtını veren Ahu ile Yalçın’a “Anne-babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerindeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ait yanıtlar ile frekans dağılımları Çizelge 24’te görülmektedir.

Çizelge 24’teki verilere bakıldığında toplantıya eşinin katıldığını ifade eden Yalçın bu soruya “*Eşim etkilendiğine göre sanırım ben de etkilenirdim, çocuklara karşı bakışımız, davranışımız değişirdi*” (s.4) yanıtını verirken , Ahu ise “*Hayatımızı olumlu yönde etkiledi, çocukla iletişim kurma yolları, eğitimde kullanılabilecek ceza yöntemlerini öğrendik ve uygulamaya geçtik*” (s. 6) biçiminde programın aile yaşantıları ve çocuğu ile ilişkileri üzerindeki etkilerini açıklamıştır.

Çizelge 24

Anne-Babaların “Anne-babaların Eğitime Yönelik Böyle Bir Programın Aile Yaşantınız ve Çocuklarınızla İlişkileriniz Üzerindeki Etkileri Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne-babaların eğitime yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerindeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?	f
a. Eşim etkilendiğine göre sanırım ben de etkilenirdim, çocuklara karşı bakışımız davranışımız değişirdi.	1
b. Hayatımızı olumlu yönde etkiledi, çocukla iletişim kurma yolları, eğitimde kullanılacak ceza yöntemlerini öğrendik ve uygulamaya geçtik.	1
Görüşler Toplamı	2

Çizelge 24’teki verilere dikkat edildiğinde eğitim programına kendisi ya da eşi katılan anne ve babanın programın kendilerini olumlu yönde etkilediğini, çocukla iletişim kurma yolları ile eğitim yöntemlerini öğrendiklerini ve yaşamlarında uygulamaya geçtiklerini belirttikleri görülmektedir.

Görüşmelerde kendilerine “Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenleniyor mu?” sorusu sorularak “Hayır düzenlenmedi” yanıtı alınan 20 anne-baba ile, “Evet düzenlendi, bir psikolog bilgi vermişti ama, ben katılamadım” yanıtını veren 1 anneye (Özlem) “Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Soru ve yanıtları ile frekans dağılımları Çizelge 25’te görülmektedir.

Çizelge 25 incelendiğinde, 19 anne ve babanın (Ali ve Öznur dışındakiler) “Evet”, Ali ile Öznur’un “Hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir. Ali “Bu konuda hiç gereksinim duymadım” (s.3), Öznur ise “Bu eğitimin onların işi olduğunu düşünmüyorum” (s.9) biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir.

Çizelge 25
Anne-Babaların “Okuldaki Eğitimciler Tarafından, Aileler ve Çocuklarına Yönelik Bir Anne-baba Eğitimi Programı Düzenlenmesini İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz?	f
a. Evet	19
b. Hayır	2
b.1. Bu konuda hiç gereksinim duymadım.	1
b.2. Bu eğitimin onların işi olduğunu düşünmüyorum.	1
Görüşler Toplamı	23

Çizelge 25'teki veriler anne-babaların tümüne yakınının aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmesini istediklerini göstermektedir. Koç, Taylan ve Bekman'ın (2001, s.1) yaptıkları araştırmada da aynı yönde veriler elde edilmiştir. Annelere araştırmada, okulöncesi dönemdeki çocukları için nasıl bir eğitim modeli tercih ettikleri sorulmuştur. Annelerin büyük çoğunluğunun, çocuklarının bir okulöncesi eğitim kurumuna gitmelerini aynı zamanda da kendilerinin anne eğitimi almalarını tercih ettikleri görülmüştür.

Görüşmeler sırasında “Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz?” sorusuna “*Evet*” yanıtını veren 19 anne ve babaya aynı soru kapsamında “Programın içeriğinde hangi konuların yer almasını isterdiniz?” sorusu yöneltilerek bu konudaki görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Soruya yanıt olarak verilen görüşler ile frekans dağılımları Çizelge 26'da görülebilmektedir.

Çizelge 26'da da görüldüğü gibi, anne ve babalar bu soruda, birden çok ancak belli noktalarda yoğunlaşan önerilerde bulunarak görüşlerini dile getirmişlerdir. Anne-babalardan 10'u (Kemal, Burçin, Özlem, Caner, Remzi, Melisa, Çiğdem, Ebru, Ayşe, Hatice) bu soruya “*Bu yaş çocuklarının psikolojileri, gelişimsel özellikleri ve eğitim yöntemleri*” yanıtını verirken, 7'si (Kemal, Zeynep, Duygu, Gül, Elif, Ebru, Ecem)

“Anne, baba, çocuk iletişimi, davranış biçimleri ve olumsuz davranışların sonuçları” yanıtını vermişlerdir.

Çizelge 26
Anne-Babaların “Programın İçeriğinde Hangi Konuların Yer Almasını İsterdiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Programın içeriğinde hangi konuların yer almasını isterdiniz?	f
a. Bu yaş çocuklarının psikolojileri, gelişimsel özellikleri ve eğitim yöntemleri	10
b. Anne, baba, çocuk iletişimi, davranış biçimleri ve olumsuz davranışların sonuçları	7
c. Okul, aile, çevre ilişkileri ve bu konuda aileye düşen görevler	2
d. Çocuklardaki cinsellik ve bu konuda çocuğa neler anlatılması gerektiği	2
e. Aile ile okul arasında fikir alış verişi biçiminde olabilir.	2
f. Bireyi tanıma teknikleri, çocuklara temel alışkanlıkları kazandırma yöntemleri ve beslenme	1
g. Ailelerin çocuklarına nasıl rehberlik edebilecekleri	1
h. İlköğretime başlamak için en uygun zaman	1
i. Çocuklardaki davranış bozuklukları ve olası nedenleri	1
j. Velilerin uyguladıkları sorun çözücü yöntemleri diğerleri ile paylaşımları	1
k. Topluma yararlı ve sosyalleşmiş çocuklar yetiştirebilmek için yapılması gerekenler ve kardeşler arası kıskançlık ve çözüm yolları	1
l. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar belirlenerek aileler bu yönde eğitilmeli ve yönlendirilmeli.	1
Görüşler Toplamı	30

Aynı soruda Kemal ve Zeynep “Okul, aile, çevre ilişkileri ve bu konuda aileye düşen görevler” (s.10), (s.6), Kemal ve Meral anne-baba eğitimi programının içeriğinde yer almasını istedikleri konular için “Çocuklardaki cinsellik ve bu konuda çocuğa neler anlatılması gerektiği” (s.9), (s.4) önerilerinde bulunurken, Mustafa ve Füsun “Aile ile okul arasında fikir alış verişi biçiminde olabilir” (s.3), (s.9-10) biçiminde düşüncelerini belirtmişlerdir. Bunun dışında kalan, “Bireyi tanıma teknikleri, çocuklara temel alışkanlıkları kazandırma yöntemleri ve beslenme” (s.9-10) konusu Kemal, “Ailelerin çocuklarına nasıl rehberlik edebilecekleri” (s.6) Burçin, “İlköğretime başlamak için en uygun zaman” (s.4) Meral, “Çocuklardaki davranış bozuklukları ve olası nedenleri” (s.9-10) ise Füsun tarafından önerilen konu başlıkları olmuştur.

Ayrıca Gül “*Velilerin uyguladıkları sorun çözücü yöntemleri diğerleri ile paylaşımları*” (s.7) önerisini getirirken, Melisa “*Topluma yararlı ve sosyalleşmiş çocuklar yetiştirebilmek için yapılması gerekenler ve kardeşler arası kıskançlık ve çözüm yolları*” (s.5) olmalı şeklinde düşüncesini belirtmiş, Banu da “*Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar belirlenerek aileler bu yönde eğitilmeli ve yönlendirilmeli*” (s.8) önerisinde bulunmuştur.

Çizelge 26’daki veriler anne-babaların programın içeriğinde yer almasını istedikleri konuların çeşitli olduğunu, ancak 2 konu üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. Anne ve babaların büyük bir kısmının, okulöncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri, psikolojileri, eğitim yöntemleri ve anne, baba, çocuk iletişimi konularında bilgi almak istedikleri anlaşılmaktadır.

Morrison ve Haas’ın anne babaların çocuk yetiştirme konusundaki ilgileri ve yardım arama kaynaklarını inceleyen çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, anne ve babaların çocuk davranışı, gelişimi ve büyüme sürecinin önemli noktalarına ilişkin temel bilgilere sahip olma istek ve arayışı içinde oldukları, bunun için de çoğunlukla doktora başvurdukları belirlenmiştir (Çağdaş, 1997, s.133).

Görüşme yapılan anne ve babalardan “Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz?” sorusuna “*Ever*” yanıtını veren 19 kişiye yine aynı soru kapsamında, “Programın uygulanış zamanı ve süresi sizce nasıl düzenlenmelidir, örnek verebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve anne-babalar birden çok ve farklı örnekler vermişlerdir. Anne-babaların bu soruya verdikleri yanıtlar ile frekans dağılımları Çizelge 27’de görülmektedir.

Çizelge 27’de görüldüğü gibi “Anne-baba eğitimi programının uygulanış zamanı ve süresi sizce nasıl düzenlenmelidir, örnek verebilir misiniz?” sorusuna anne-babalardan 10’u (Meral, Özlem, Duygu, Remzi, Melisa, Elif, Banu, Ebru, Füsün, Ayşe) “*Hafta içi çalışma saatleri bitiminde*” yanıtını vermiştir. Bu 10 anne-babanın 5’i (Remzi, Özlem, Melisa, Elif, Banu) bunun yanında “*Günde 2 saati aşmayacak biçimde olabilir*” (s.7), (s.10), (s.6), (s.4), (s.8), Meral, Duygu ve Füsün ise “*Eşimle benim*

olabileceğim saatlerde olmalı” (s.5), (s.5), (s.11) biçiminde sözlerine devam etmişlerdir. Ebru da “En az 2 saat olmalı” (s.19) sözleri ile öneride bulunmuştur. Ebru bu konudaki düşüncesini “...yani süresi de belirlenmeli saatin aslında. O gün mesela yeterli doyuma ulaştıysanız biter, ulaşmadıysanız yine devam etmesi lazım. Çünkü yeri geliyor doyuma ulaşmıyorsunuz hep böyle bir şeyler almaya çalışıyoruz. Resmen esir ediyoruz karşımızdakini, bilen bir kişi de bulduğumuz zaman.” (s.19) sözleri ile ifade etmiştir.

Çizelge 27

Anne-Babaların “Programın Uygulanış Zamanı ve Süresi Sizce Nasıl Düzenlenmelidir, Örnek Verebilir misiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Programın uygulanış zamanı ve süresi sizce nasıl düzenlenmelidir, örnek verebilir misiniz?	f
a. Hafta içi çalışma saatleri bitiminde;	10
a.1. Günde 2 saati aşmayacak biçimde olabilir.	5
a.2. Eşimle benim olabileceğim saatlerde olmalı.	3
a.4. En az 2 saat olmalı.	1
b. Hafta sonu;	10
b.1. Eşimle benim olacağım biçimde olmalı.	2
b.2. Özellikle Cumartesi günleri olabilir.	1
b.3. Sabahtan ya da öğleden sonra seçenekli sunulabilir.	1
b.4. 2 hafta sonunda bitirilmeli.	1
b.5. Ayda ya da 15 günde bir uygulanabilir.	1
c. Bütün velilerin çalışma saatleri saptanarak düzenleme yapılmalı.	2
d. Mesleği öğretmenlik olan velilerin tatil dönemlerinde olabilir.	1
e. Belli aralıklarla aşama aşama 1 yıla yayılmalı.	1
f. Aylık ya da haftalık birer saatlik programlar halinde olabilir.	1
g. Hafta içi öğleden sonraları olabilir.	1
h. Zamanı hiç önemli değil, işim sorun yaratmayacağı için her zaman katılabilirim.	1
Görüşler Toplamı	42

Aynı soruya 10 anne-baba da (Kemal, Burçin, Meral, Özlem, Duygu, Remzi, Melisa, Banu, Ebru, Ayşe) “Hafta sonu” yanıtını vermiş ve önerilerini sunmuşlardır. 10 anne-baba grubundan Meral ve Duygu yine “Eşimle benim olacağım biçimde olmalı” (s.5), (s.5) diyerek bu görüşlerini yinelemişlerdir. Meral bu konuda “...sadece anne değil çocuğun bakımını üstlenen, babayı da. Bu da annenin şeyiyle olmuyor. Sen

ilgilenmiyorsun senin de ilgilenmen gerekir değil. Bunu gerçekten bilen bir insanın babanın da ilgilenmesi gerektiğini söylemesi çok etkili oluyor...” (s.5) ifadesini kullanmıştır.

Kemal bu konuda “*Özellikle cumartesi günleri olabilir*” (s.10), Burçin “*Sabahtan ya da öğleden sonra seçenekli sunulabilir*” (s.6) önerisini eklerken, Remzi “*2 hafta sonunda bitirilmeli*” (s.7), Melisa da “*Ayda ya da 15 günde bir uygulanabilir*” (s.6) biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

“Anne-baba eğitimi programının uygulanış zamanı ve süresi sizce nasıl düzenlenmelidir, örnek verebilir misiniz?” sorusuna “*Hafta içi çalışma saatleri bitiminde*” ya da “*Hafta sonu*” seçenekleri dışında da öneriler getiren anne ve babalar olmuştur. Anne-babalardan Caner ve Çiğdem bu soruya “*Bütün velilerin çalışma saatleri saptanarak düzenleme yapılmalı*” (s.5), (s.4), Burçin “*Mesleği öğretmenlik olan velilerin tatil dönemlerinde olabilir*” (s.7), Zeynep de “*Belli aralıklarla aşama aşama bir yıla yayılmalı*” (s.6) yanıtını vermişlerdir.

Aynı soruda Gül “*Aylık ya da haftalık birer saatlik programlar halinde olabilir*” (s.8), Hatice “*Hafta içi öğleden sonraları olabilir*” (s.7) önerilerini sunarken, Mustafa “*Zamanı hiç önemli değil, işim sorun yaratmayacağı için her zaman katılabilirim*” (s.4) biçiminde ifade etmiştir.

Çizelge 27’deki verilerde görüldüğü gibi, anne ve babaların, eğitim programının uygulanış zamanı ve süresi ile ilgili önerileri farklılaşmaktadır. Anne ve babaların kimileri programı hafta içi çalışma saatleri dışında uygulamanın daha yararlı olacağını düşünürken, kimileri hafta sonu uygulanmasını önermişlerdir. Önerilerde dikkat çeken diğer bir nokta ise, anne ve babalardan kimilerinin bu programa eşleri ile katılmak istemeleridir.

Görüşmeler sırasında “Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz?” sorusuna “Evet” yanıtını veren 19 anne ve babaya yine aynı soru kapsamında, son olarak “Anne-

babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerinde nasıl bir etkisi olabileceğini düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Anne-babaların soruya verdikleri yanıtlar ile frekans dağılımları Çizelge 28’de verilmiştir.

Çizelge 28

Anne-Babaların “Anne-babaların Eğitimine Yönelik Böyle Bir Programın Aile Yaşantınız ve Çocuklarınızla İlişkileriniz Üzerinde Nasıl Bir Etkisi Olabileceğini Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Anne-babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerinde nasıl bir etkisi olabileceğini düşünüyorsunuz?	f
a. Bilinçli olacağımız için çocuğun eğitimine olumlu etkisi olabilir.	7
b. Öğrendiklerimizi ev içinde uygulamaya geçirir, yapmış olduğumuz yanlış uygulama ve davranışları değiştirebiliriz.	6
c. Çocuğa yaklaşımımızda, bakış açımızda farklılıklar olabilir, daha bilinçli davranabilirdik.	5
d. Aileiçi iletişim ve çocuğumuzla olan ilişkiler daha iyiye gider, anlaşmazlıklar daha çabuk çözümlenebilirdi.	3
e. Eşimle aramızda olabilecek farklı düşünceleri ortadan kaldırır, ortak noktayı yakalayabilirdik.	2
f. Çocuğumu bilinçli yetiştirebileceğim için mutlu ve huzurlu olur, suçluluk hissetmeyebilirdim.	2
g. Aileler karşılıklı fikir alışverişinde bulunabilirlerse bu konuda bir kitap okumaktan daha etkili olabilir.	1
h. Aileler arası fikir paylaşımları sonucu diğer çocuklarla kendi çocuğumuzu kıyaslar ve ondan yaşının üzerinde davranışlar beklemezdik.	1
i. Aldığım eğitim doğrultusunda diğer aile üyelerini bilinçlendirmeye çalışırdım.	1
j. Ev içi sorunların çocuk üzerindeki etkileri açıklanırsa evimizdeki sorunlar ortadan kalkabilirdi.	1
Görüşler Toplamı	29

Çizelge 28’de de görüldüğü gibi, anne-babalar bu konudaki düşüncelerini belli noktalar üzerinde yoğunlaşan, ancak geniş bir zemine yayılan farklı fikirlerle dile getirmişlerdir. “Anne-babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerinde nasıl bir etkisi olabileceğini düşünüyorsunuz?”

sorusuna anne-babalardan 7'si (Özlem, Gül, Çiğdem, Ebru, Ayşe, Hatice, Burçin) “*Bilinçli olacağımız için çocuğun eğitimine olumlu etkisi olabilir*”, 6'sı (Kemal, Caner, Elif, Ebru, Füsün, Gül) “*Öğrendiklerimizi ev içinde uygulamaya geçirir, yapmış olduğumuz yanlış uygulama ve davranışları değiştirebiliriz*”, 5'i (Kemal, Meral, Ebru, Ecemi İpek) “*Çocuğa yaklaşımımızda, bakış açımızda farklılıklar olabilir, daha bilinçli davranabilirdik*” biçiminde yanıt vermişlerdir.

Aynı soruya Duygu, Mustafa, Ebru “*Aileiçi iletişim ve çocuğumuzla olan ilişkiler daha iyiye gider anlaşmazlıklar daha çabuk çözümlenebilirdi*” (s.6), (s.4), (s.20), Meral ve Remzi “*Eşimle aramızda olabilecek farklı düşünceleri ortadan kaldırır, ortak noktayı yakalayabilirdik*” (s.5), (s.8), Melisa ve Ebru “*Çocuğumu bilinçli yetiştirebileceğim için mutlu ve huzurlu olur, suçluluk hissetmeyebilirdim*” (s.6), (s.20-21) yanıtlarını vererek bu konudaki düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Görüşmelerde aynı soruya Burçin “*Aileler karşılıklı fikir alışverişinde bulunabilirlerse bu konuda bir kitap okumaktan daha etkili olabilir*” (s.7), İpek “*Aileler arası fikir paylaşımları sonucu diğer çocuklarla kendi çocuğumuzu kıyaslar ve ondan yaşının üzerinde davranışlar beklemezdik*” (s.7), Banu da “*Aldığım eğitim doğrultusunda diğer aile üyelerini bilinçlendirmeye çalışırdım*” (s.9) yanıtını verirken Füsün “*Ev içi sorunların çocuk üzerindeki etkileri açıklanırsa evimizdeki sorunlar ortadan kalkabilirdi*” (s.10) biçiminde düşüncesini belirtmiştir.

Çizelge 28’de görüldüğü gibi anne ve babaların, kendilerinin eğitimine yönelik bir programın aile yaşantıları ve çocukları ile ilişkileri üzerinde olabilecek etkileri konusunda olumlu düşünmektedirler. Kimi anne babalar, böyle bir eğitimin onları bilinçlendireceği için çocuklarının eğitimini de olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedirler. Ayrıca, bu eğitimin, onların çocuklarına bakış açıları ve yaklaşımlarını değiştireceğini, böylece yapmış oldukları yanlış uygulama ve davranışları değiştirebileceklerini belirtmektedirler.

Kağıtçıbaşı, Sunar ve Bekman’ın (Kağıtçıbaşı, 1989, s.205; Başal, 1998, s.56) yaptıkları çalışmada elde ettikleri sonuçlar, anne ve babaların görüşleri ile paralellik

göstermektedir. Anneleri eğitmeyi temel alan araştırma sonucunda, eğitime katılan annelerin, eğitim almayan annelerden daha çok çocuklarında özerk davranışlara değer verdikleri bulunmuştur. Ayrıca, eğitim alan annelerin çocukları ile almayan annelerin çocuklarının bilişsel gelişim göstergeleri arasında da eğitim alan annelerin çocuklarının lehine olmak üzere anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anne eğitimi çalışmalarının anne çocuk ilişkileri üzerinde de olumlu etkiler yaptığı görülmüştür. Eğitim alan anneler, almayanlara oranla çocuklarına daha çok ilgi göstermişler, daha çok sözel iletişim kurmuşlar ve fiziksel ceza uygulamak yerine konuşarak çocuklarını uyarmayı yeğlemişlerdir (Kağıtçıbaşı, 1989, s.206-207). Ayrıca, eğitim alan annelerin aile içi statülerinde de diğerleriyle karşılaştırıldıklarında daha iyi konuma geldikleri ve eşleriyle daha farklı bir iletişim içinde oldukları bulunmuştur (Sucuka, Özkök ve Vardar, 1997, s.52-53).

Ülküer ve arkadaşları (Turan, Aksoy ve Turla, 1997, s.85) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da anne eğitiminin, ev ortamı ve anne çocuk ilişkilerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Yavuzer'in (1995, s.4-8) Ana-baba okulu çalışmalarına katılan anne ve babaların çocuk eğitimi tutumlarında da eğitim sonrası değişimler olduğu gözlenmiştir. Eğitim programına katılan anne ve babaların çocuklarına karşı aşırı koruyucu tutumları ile baskıcı ve otoriter tutumlarında azalma, eşitlik ve paylaşma tutumlarında artma olduğu ve anne-baba arasında çocuk konulu tartışmaların başladığı görülmüştür.

Bu bağlamda, Çağdaş'ın (2002, s.162), Pherson ve Robinson'un araştırmalarına dayanarak belirttiğine göre; on haftalık bir anne-baba eğitim kursuna katılan, anne ve babalar, kendine güven, çocukların davranışlarının nedenlerini görebilme konularında belirgin bir ilerleme kaydetmişlerdir. Ayrıca, kursa katılan anne ve babaların, kendilerini ideal ebeveyn tipine daha yakın hissettikleri belirlenmiştir.

Tüm bu araştırma sonuçlarına bakılarak, anne-babaların eğitimlerine yönelik düzenlenebilecek etkinliklerin, onların yaşamları ve çocukları ile ilişkileri üzerinde olumlu etkileri olacağı söylenebilir. Bu nedenle, tüm okulöncesi eğitim kurumlarında

anne-baba eğitimine yönelik çalışma ve programlara yer verilmesi, programda aile ve çocuğun bir bütün olarak düşünülmesi gerekmektedir.

3.11. Anne-Babaların “Bu Konuda Belirtmek İstedığınız Başka Görüş ve Önerileriniz Var mı ?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Görüşmeler sırasında anne ve babalara 11. ve son soru olarak araştırma konusunda belirtmek istedikleri başka görüş ve önerileri olup olmadığı sorulmuştur. Anne-babaların “Bu konuda belirtmek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı?” sorusuna yanıt olarak belirttikleri görüş ve önerileri ile frekans dağılımları Çizelge 29’da verilmiştir.

Çizelge 29’da da görüldüğü gibi, anne-babalardan 13’ü (Kemal, Ahu, Caner, Duygu, Çiğdem, Ebru, Ali, Öznur, Remzi, Özlem, Burçin, Meral, Zeynep) bu konuda “Görüş ve önerilerini belirtirken”, 11 anne-baba da (Yalçın, İpek, Gül, Melisa, Elif, Banu, Füsün, Ayşe, Hatice, Ecem, Mustafa) “Başka görüş ve önerim yok” ifadesini kullanmışlardır.

Görüşlerini belirten anne-babalardan 4’ü (Kemal, Caner, Remzi, Ebru) “Okulöncesi eğitim konusunda bireyleri bilinçlendirici çalışmalar yapılmalı ve okulöncesi eğitim kurumları çok önemli olduğu için hızla yaygınlaştırılmalı” (s.11-12), (s.6), (s.8), (s.16-21) görüşünü vurgulamışlardır. Ebru bu konudaki görüşünü “...bir kreşte verilen eğitimin yetiştirme açısından bana da verilmesini isterdim...büyükler için de keşke bir kreş sistemi olsa... ailelerin eğitiminde bitiyor iş” (s.16 ve 21), ifadeleri ile açıklamıştır.

Çizelge 29

Anne-babaların “Bu Konuda Belirtmek İstedığınız Başka Görüş ve Önerileriniz Var mı ?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Bu konuda belirtmek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı ?	f
a. Görüş ve önerilerini belirtenler	13
a.1. Okulöncesi eğitim konusunda bireyleri bilinçlendirici çalışmalar yapılmalı ve okulöncesi eğitim kurumları çok önemli olduğu için hızla yaygınlaştırılmalı.	4
a.2. Ailelere yönelik rehberlik hizmeti daha yaygın olmalı, aileler eğitimin her aşamasında, çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirilmeli ve psikolojik danışmanları olmalı.	3
a.3. Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları sevmeleri çok önemli ve gerekli, aileler bu konuda seçici davranmalı ve okulöncesi öğretmenleri çok iyi yetiştirilmeli.	3
a.4. Öğretmen, anne, baba, çocuk iletişimi çok sıkı olmalı, eğitilirken hep birlikte eğitilmeli.	3
a.5. Aile ile okul arasındaki ilişkiler çok iyi kurulmalı, araştırma bu açıdan alana büyük katkı getirebilir.	1
a.6. Okulöncesi eğitimin gerekliliğine inandığım için, çalışan bir anne olmasam da, 4 yaşından sonra çocuğumu anaokuluna gönderirdim.	1
a.7. Bazı okulöncesi eğitim kurumlarını fiziksel olanakları, o yaş çocuklarına uygun değil ve araç gereçler yetersiz.	1
a.8. Özellikle sorunlu aileler, bir psikolog, okul rehberliği, okul müdürü ya da öğretmenden yardım almalı.	1
a.10. Anne-babaların amacı çocukları dünyaya getirmek değil, onları en iyi şekilde yarınlara hazırlamak olmalı.	1
a.11. Aileler çocukları konusunda çok hassas olabiliyorlar, ancak bu konuda değerlendirmelerini yaparken kurumun ve öğretmenlerin olabilecek sorunlarını da göz önüne almalılar.	1
a.12. Okulöncesi eğitim kurumları ailelere karşı dürüst olmalı ve olan sorunları açık bir şekilde dile getirmeli ve bu kurumlarda bir psikolog bulunarak çocukları izlemeli, ailelere dönüt vermeli.	1
a.13. 6 yaş grubundaki çocuklara yıl sonuna doğru okul disiplinine yönelik bilgiler verilmeli.	1
a.14. Özellikle alt sosyo ekonomik ve kültürel yapıdaki yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim okulları anasınıflarına devam eden öğrencilerin ailelerine eğitim verilmeli.	1
a.15. Okulöncesi dönemde çocukların mutlu olmaları ve okul yaşamına alışmaları yoğun bir eğitim almalarından daha önemli ve okulöncesi eğitim özellikle apartman yaşantısına sahip ve dış ortam ile iletişimi olmayan ve tek büyüyen çocuklarda 3 yaşından sonra kesinlikle gerekli.	1
c. Görüş ve önerilerini belirtmeyenler	11
Görüşler Toplamı	47

Burçin, Meral ve Remzi “Ailelere yönelik rehberlik hizmeti daha yaygın olmalı, aileler eğitimin her aşamasında, çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirilmeli ve psikolojik danışmanları olmalı” (s. 7), (s.5-6), (s.9) önerisi üzerinde birleşmişlerdir. Meral ve Burçin özellikle “Sadece okulöncesi değil, her aşamada ilköğretim, ortaöğretim dönemi içinde de anne ve babalara çocuklarına nasıl davranmaları gerektiği konusunda rehberlik yapılmalı” (s.4), (s.7) biçiminde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Anne-babalardan Öznur, Ebru ve Remzi “Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları sevmeleri çok önemli ve gerekli, aileler bu konuda seçici davranmalı ve okulöncesi öğretmenleri çok iyi yetiştirilmeli” (s.11), (s.22-23), (s.8-9), Duygu, Çiğdem, Ebru “Öğretmen, anne, baba, çocuk iletişimi çok sıkı olmalı, eğitilirken hep birlikte eğitilmeli” (s.6), (s.4), (s.21-23) görüş ve önerilerini paylaşmışlardır.

Görüşmeler sırasında, Kemal “Aile ile okul arasındaki ilişkiler çok iyi kurulmalı, araştırma bu açıdan alana büyük katkı getirebilir” (s.11), Ahu “Okulöncesi eğitimin gerekliliğine inandığım için, çalışan bir anne olmasam da, 4 yaşından sonra çocuğumu anaokuluna gönderirdim” (s.7), Caner “Bazı okulöncesi eğitim kurumlarını fiziksel olanakları, o yaş çocuklarına uygun değil ve araç gereçler yetersiz” (s.6) biçiminde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Görüş ve önerilerini belirten anne ve babalar arasından Duygu “Özellikle sorunlu aileler, bir psikolog, okul rehberliği, okul müdürü ya da öğretmenden yardım almalı” (s.7), aynı soruda Remzi “Anne-babaların amacı çocukları dünyaya getirmek değil, onları en iyi şekilde yarınlara hazırlamak olmalı” (s.9), Ebru “Aileler çocukları konusunda çok hassas olabiliyorlar, ancak bu konuda değerlendirmelerini yaparken kurumun ve öğretmenlerin olabilecek sorunlarını da göz önüne almalı” (s.21) biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir.

Görüşmelerde Özlem “Okulöncesi eğitim kurumları ailelere karşı dürüst olmalı ve olan sorunları açık bir şekilde dile getirmeli ve bu kurumlarda bir psikolog bulunarak çocukları izlemeli, ailelere dönüt vermeli” (s.10), Burçin “6 yaş grubundaki

çocuklara yıl sonuna doğru okul disiplinine yönelik bilgiler verilmeli” (s.8), Zeynep “Özellikle alt sosyo ekonomik ve kültürel yapıdaki yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim okulları anasınıflarına devam eden öğrencilerin ailelerine eğitim verilmeli” (s.7-8) şeklinde görüş ve önerilerini dile getirmişlerdir.

Ali *“Okulöncesi dönemde çocukların mutlu olmaları ve okul yaşamına alışmaları yoğun bir eğitim almalarından daha önemli ve okulöncesi eğitimin özellikle apartman yaşantısına sahip ve dış ortam ile iletişimi olmayan ve tek büyüyen çocuklarda 3 yaşından sonra kesinlikle gerekli” (s.4) önerisini getirmişlerdir. Ali bu konudaki düşüncelerini “...bir psikiyatrist olarak da aynı zamanda, okulöncesi eğitimin tabii çok önemli bir müessese olduğuna inanıyorum. Özellikle bizim gibi tek çocuklu ailelerde ve ya işte apartman hayatı yaşayan ve dışarı ile iletişimi olmayan çocuklarda mutlaka mutlaka gerekli diye düşünüyorum...bunun da 3 yaşında olması gerektiğini ifade ediyorum...ben okulöncesi eğitimde böyle çok sıkı eğitim alsın, İngilizce’yi de yavaş yavaş öğrenmeye başlasın, bilgisayar tanısın gibi böyle bir saplantısı olan bir insan değilim...sadece bu dönemdeki çocukların mutlu olması ve okula ısınmalarının çok daha önemli olduğunu düşünüyorum”* biçiminde ifade etmiştir.

Çizelge 29’daki veriler, görüş ve önerilerini dile getiren anne-babaların birden çok nokta üzerinde durduklarını ve farklı görüşleri ileri sürdüklerini göstermektedir. Veriler dikkatle incelendiğinde, anne-babaların önerilerinin çok farklı, ancak, çok önemli olduğu söylenebilir. Önerilerin genellikle, okulöncesi eğitim konusunda bireyleri bilinçlendirici çalışmalar yapılması, okulöncesi eğitim kurumlarının hızla yaygınlaştırılması ve ailelere yönelik rehberlik hizmetlerinin daha yaygın olması gerektiği konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

Öte yandan, kimi anne ve babaların okulöncesi eğitim öğretmenleri üzerinde durarak, çocukları çok sevmeleri ve iyi eğitilmeleri gerektiğini belirtip, anne ve babaların bu konuda seçici davranmalarını istemişlerdir. Nitekim, Metin ve diğerlerinin (1993, s.97) yaptıkları araştırmada da anne ve babaların anaokulu seçerken birinci sırada eğitimin kalitesi ile eğitimcinin özelliklerini göz önünde bulundurdıkları belirlenmiştir.

Annelerden biri, okulöncesi eğitimin gerekliliğine inandığı için çocuğunu, 4 yaşından sonra çalışmasa da anaokuluna göndermesi gerektiğini düşündüğünü dile getirmiştir. Metin ve diğerlerinin (1993, s.104) yaptıkları araştırmada da ailelerin tamamına yakını çocuğunun evde tüm eğitim ve bakım işleri sağlansa bile yine anaokuluna gönderebileceğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, araştırma bulguları anne ve babaların, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgili, işbirliğine açık oldukları, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinlikler ve eğitim programına katılımları gerçekleşmese de bu konuda istekli ve işbirliğine hazır bulduklarını göstermektedir. Bu nedenle, ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımları, kendileri, çocukları ve okulöncesi eğitim kurumları açısından önemli ve gerekli olduğu için bu katılımı sağlamaya yönelik çalışma ve planlamalar yapılması gerekmektedir.

Öte yandan, bulgular, araştırma kapsamına alınan okulöncesi eğitim kurumlarından biri dışında anne ve babaların eğitime yönelik çalışmaların yapılmadığı; ancak, bu konuda ailelerin istekli ve işbirliğine hazır olduklarını göstermektedir. Ailelerin eğitiminin çocukların eğitimi üzerindeki olumlu etkileri göz önünde bulundurulursa, okulöncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitime yönelik çalışmalar yapması gereği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma verileri, ailelerin okulöncesi eğitim sürecine etkin katılımları ile bu eğitim sürecinden olumlu etkilenecekleri; böylece, anne ve babaların eğitimi konusunda ilk adım atılmış olacağını ortaya koymaktadır. Bu adımın okulöncesi eğitim kurumları tarafından anne-baba eğitimi için özel olarak düzenlenen programlarla desteklenmesi de, aile ve çocuğun birlikte eğitimini sağlayacaktır.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuçlar

Bu araştırma ile ailelerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımları ile ailelerin eğitimine okulöncesi eğitim kurumlarının katkısı konusunda anne ve baba görüşleri alınmaya çalışılmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

- *Kendileriyle görüşme yapılan anne ve babaların tamamına yakını, çocuklarını okula getirip götürürken herhangi bir güçlükle karşılaşmadıklarını belirtmiştir.*

- *Görüşmeye katılan anne ve babaların, çocuklarını okulöncesi eğitim kurumlarına farklı amaçlarla gönderdikleri belirlenmiştir. Anne-babalardan çoğunluğu, çocuğunu okulöncesi eğitim kurumuna sosyalleşmesi ve okulöncesi eğitim alması için göndermektedir. Kimi anne-babalar ise, çocuklarını okul kurallarına alışması ve ilköğretime hazırlanması için okulöncesi eğitim kurumuna gönderdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında, kimi anne-babaların çalışması ve çocuğuna yeterli zaman ayıramaması ya da daha önceki bakıcının (büyükanne vb.) yetersiz kalması nedeniyle, çocuklarını okulöncesi eğitim kurumuna gönderdiklerinden söz etmişlerdir.*

- *Görüşmeye katılan anne ve babalar, çocuklarının öğretmenleri ile görüşme sıklıklarını, hemen hemen her gün ve sorunlar oldukça biçiminde belirtmişlerdir. Anne ve babaların çocuklarının öğretmenleri ile görüştüğü konuların farklılaştığı belirlenmiştir. Öğretmenle yapılan görüşmelerin çoğunluğu, çocukların sorunları üzerine olurken, bir bölümü de çocukların günlük ve genel durumu için olmaktadır.*

Kimi anne ve babalar ise, çocuğunun öğretmeni ile görüş alışverişinde bulunarak işbirliği yaptıklarını ya da sohbet ettiklerini dile getirmişlerdir. Bunun dışında, çocuğun arkadaş ilişkileri, ev ve okuldaki davranışları, sağlığı, uyuma ve beslenme alışkanlıkları, yaptıkları etkinlikler ve bu konuda anne ve babaların yapabilecekleri diğer görüşme konularından kimilerini oluşturmaktadır.

- *Anne ve babaların, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda kendilerini bilgilendirmeye yönelik yapılan çalışmalar konusunda düşüncelerinin farklılık gösterdiği görülmüştür.* Anne ve babaların çoğunluğu veli ve okul koruma derneği toplantıları yoluyla bilgilendirildiklerini söylerken, kimileri bu toplantıların amaçlarına uygun geçmediğini belirtmişlerdir. Anne-babalardan kimileri öğretmenlerin kendilerini bilgilendirdiklerini; kimileri ise eve etkinlik programı ya da gerekli araç gereç ve gezilerle ilgili bilgi gönderildiğini belirtmişlerdir.

Anne ve babaların, okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. dışında hangi konularda bilgilendirilmek istediklerine ilişkin farklı görüşleri olduğu belirlenmiştir. Anne ve babaların bir kısmı, başka bilgilendirmeye gerek duymadıklarını belirtirken, kimileri, çocuğunun okuldaki durumu, öğretmeni ve arkadaşları ile ilişkileri, çocuğunun gelişimi ve desteklenmesi gerekli yönleri konusunda bilgilendirilmek istediklerini belirtmişlerdir. Kimi anneler de çocuklarını kendileri gözlemlemek istediklerinden söz etmişlerdir.

- *Kendileriyle görüşülen anne ve babaların tümü, okulda gün boyu çocukları ile yapılan etkinlikler konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.* Anne ve babaların en çok el-işi etkinlikleri, rutin etkinlikler, oyun etkinlikleri, anadili ve müzik etkinlikleri konusunda bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Ayrıca, anne ve babaların büyük bir bölümü, gösteri hazırlıkları, geziler, TV ya da CD izleme, beden eğitimi, step, bale, folklor, yabancı dil, bilgisayar öğretimi vb. etkinliklerden söz etmişlerdir.

Anne ve babalar çocuklarının okulöncesi eğitim kurumlarında yaptıkları günlük etkinlikler konusunda, farklı yollardan bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Anne ve babaların büyük çoğunluğu, çocuğundan bu konuda bilgi edindiğini belirtirken,

kimileri, veli toplantılarından ya da okula başlarken verilen bilgilerden, okul panosunda sergilenen çalışmalar ile duyuru panolarına asılan programdan ya da öğretmenden bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanında, kimi anne ve babalar etkinlik programlarından, okulda bulunan kapalı devre kamera sisteminden ya da okulda çocuğunun yanında etkinliklere katılarak bu etkinlikleri öğrendiklerini dile getirmişlerdir.

- *Kendileriyle görüşme yapılan anne ve babaların, okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında rol almadıkları, ancak rol alma konusunda tümüyle istekli oldukları görülmüştür.* Anne ve babaların okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinliklerin hangilerinde ve nasıl bir rol almak istedikleri konusundaki görüşlerinin farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Anne ve babaların büyük çoğunluğu, çocuklara etkinliklerinde destek ya da yardımcı olabileceklerinden söz ederken, kimileri kendi mesleği ile ilgili çocuklara yönelik çalışmalar yapabileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, anne ve babalardan kimileri, çocuklarını o ortamda izlemek istediklerini, kimileri ise, yıl sonu gösterileri ve diğer benzer törenlerde yardımcı olabileceklerini söylemişlerdir.

- *Kendileriyle görüşülen anne ve babaların, okulda uygulanan eğitim programı ve etkinliklere katılımlarının aileleri ve kendi düşünceleri üzerindeki etkileri konusunda çeşitli görüşleri olduğu belirlenmiştir.* Anne-babalardan kimileri katılımları gerçekleşmiş olsaydı, bunun onları onurlandıracağını, mutlu edeceğini belirtmişlerdir. Kimileri, anne, baba, çocuk ilişkilerinin daha olumlu olabileceğini, kimileri ise bu katılımı çocuğunun yapıp yapamadıklarını görüp diğer çocuklarla karşılaştırma şansı olacağı için onu daha olumlu değerlendirebileceğini söylemişlerdir. Kimi anne ve babalar ise bu tür etkinliklerin çocuğunun ev ve okuldaki davranışlarını karşılaştırma olanağı sağlayacağını, kimileri ise, çocuğunu daha iyi eğitime yollarını öğrenebileceklerini belirtmiştir.

- *Kendileriyle görüşülen anne ve babaların, okulda uygulanan eğitim programı ve etkinliklere katılımlarının çocukları üzerinde etkileri konusundaki görüşlerinin birbirinden farklılık gösterdiği belirlenmiştir.* Anne-babaların çoğunluğu, bu katılımın

çocuklarını olumlu yönde etkileyeceğini, onu mutlu edip, özgüvenini destekleyeceğini düşünmektedirler. Buna karşılık, kimi anne ve babalar ise, etkinlikler ve eğitim programına katılımlarının çocukları üzerindeki etkisi konusunda kararsız kalarak, bu katılımın çocuğunun eve gitmek istemesine ya da doğal davranmamasına neden olabileceğini belirtmişlerdir.

- *Kendileriyle görüşme yapılan anne ve babaların büyük bir bölümü; öğretmenlerin, kendilerini, çocuklarının gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yaptıklarından söz etmişlerdir.* Anne ve babaların en çok bilgi aldıkları kaynaklar arasında ise, öğretmenin bilgilendirmeleri, dönem aralarında verilen karneler, gözlem dosyaları, eve gönderilen sağlık bülteni ve doktor raporlarının başta geldiği görülmüştür. Anne ve babaların kimileri bu bilgilendirme çalışmalarını yeterli bulurken, kimileri yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuklarının gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılmadığını belirten anne ve babalar ise, bu tür çalışmaların mutlaka yapılması gerektiği görüşündedirler. Çalışmaları yeterli bulmayan ya da hiçbir çalışma yapılmadığını belirten anne ve babaların tümü, çocuklarının gelişimleri, eğitimleri, gereksinimleri hakkında daha sık ve ayrıntılı bilgi almak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu anne ve babaların okullarda bir sağlık görevlisi ya da çocuk psikoloğunun bulunması ve onun bu konuda bilgi vermesi gerektiğini düşündükleri de görülmüştür.

- *Anne ve babaların büyük bir bölümü; okuldaki eğitimciler tarafından, kendilerine yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmediğini belirtirken, kimileri ise böyle bir programın düzenlendiğini belirtmişlerdir.* Okulöncesi eğitim kurumu tarafından anne ve babaların eğitimine yönelik program düzenlendiğini belirten anne ve babalardan biri bu programa katılamamış, bir diğeri ise programı yeterince yararlı bulmadığını belirtmiştir. Programa kendisi ya da eşi katılan anne ve baba ise programın kendilerini olumlu yönde etkilediği, çocuklarıyla iletişim kurma yolları ile eğitim yöntemlerini öğrendikleri ve yaşamlarında uygulamaya geçirdiklerinden söz etmişlerdir.

Okuldaki eğitimciler tarafından, kendilerine yönelik bir anne-baba eğitimi programı düzenlenmediğini söyleyen anne ve babaların tamamına yakını, böyle bir programın düzenlenmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Anne-babaların programın içeriğinde yer almasını istedikleri konuların farklılık göstermekle birlikte 2 konu üzerine yoğunlaştığı belirlenmiştir. Anne ve babaların büyük bir bölümü, program içeriğinin okulöncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri, psikolojileri, eğitim yöntemleri ile anne, baba, çocuk iletişimi konusunda olmasını istemektedirler.

Anne ve babaların, anne-baba eğitimine yönelik programın uygulanış zamanı ve süresi ile ilgili önerilerinin de farklılaştığı görülmüştür. Anne ve babaların kimileri programı hafta içi çalışma saatleri dışında uygulamanın daha yararlı olacağını düşünürken, kimileri hafta sonu uygulanmasını önermişlerdir. Önerilerde dikkat çeken diğer bir nokta ise, anne ve babalardan kimilerinin bu programa eşleri ile katılmak istemeleridir.

Anne ve babalar, kendilerinin eğitimine yönelik bir programın aile yaşantıları ve çocukları ile ilişkileri üzerinde olabilecek etkileri konusunda olumlu düşünmektedirler. Anne-babaların çoğu, böyle bir eğitimin onları bilinçlendireceği için çocuklarının eğitimini de olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedirler. Ayrıca, bu eğitimin, onların çocuklarına bakış açılarına ve yaklaşımlarına farklılık getireceğini, böylece yapmış oldukları yanlış uygulama ve davranışları değiştirebileceklerini belirtmişlerdir.

- *Kendileriyle görüşme yapılan anne ve babalardan kimileri görüşmeler sonucunda araştırma konusuyla ilgili çeşitli önerilerde bulunmuş, değişik görüşler ileri sürmüşlerdir.* Kimi anne ve babaların, okulöncesi eğitim konusunda bireyleri bilinçlendirici çalışmalar yapılması ve okulöncesi eğitim kurumlarının hızla yaygınlaştırılması gereği üzerinde durdukları; kimi anne ve babaların ise, ailelere yönelik rehberlik hizmetlerinin daha yaygın olması, belki de her ailenin psikolojik danışmanlarının bulunması gerektiğini belirttikleri görülmüştür.

Kimi anne ve babalar okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları çok sevmeleri ve iyi eğitilmeleri gerektiğini belirtmiş, anne ve babaların bu konuda seçici davranmalarını istemişlerdir. Kimi anne ve babalar ise, öğretmen, anne-baba, çocuk iletişiminin çok iyi olması gereği üzerinde durmuşlardır.

Sonuç olarak; araştırma bulguları anne ve babaların, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgili ve işbirliğine açık oldukları, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinlikler ve eğitim programına katılımları gerçekleşmese de bu konuda istekli ve işbirliğine hazır bulduklarını göstermiştir. Bu nedenle, ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımları, kendileri, çocukları ve okulöncesi eğitim kurumları açısından önemli ve gerekli olduğundan bu katılımı sağlamaya yönelik çalışma ve planlamalar yapılması gerekmektedir.

Öte yandan, araştırma bulguları, araştırma kapsamına alınan okulöncesi eğitim kurumlarından biri dışında anne ve babaların eğitime yönelik çalışmaların yapılmadığı, ancak bu konuda ailelerin istekli ve işbirliğine hazır olduklarını göstermiştir. Ailelerin eğitiminin çocukların eğitimi üzerindeki olumlu etkileri göz önünde bulundurulursa, okulöncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitime yönelik çalışmalar yapması gereği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma verileri, ailelerin okulöncesi eğitim sürecine etkin katılımları ile bu eğitim sürecinden olumlu etkilenecekleri, böylece anne ve babaların eğitimi konusunda ilk adımın atılmış olacağını ortaya koymaktadır. Bu adımın okulöncesi eğitim kurumları tarafından anne-baba eğitimi için özel olarak düzenlenen programlarla desteklenmesi de aile ve çocuğun birlikte eğitimini sağlayacaktır.

4.2. Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda geliştirilen öneriler, uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Okulöncesi eğitim kurumlarında, çocuk merkezli programlar yanında, anne ve babayı da merkeze alan programların uygulanmasına ağırlık verilmelidir.
2. Ailelerle okulöncesi eğitim kurumu arasında etkili bir iletişim ve işbirliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bunun için:
 - Ailelerin, okulöncesi eğitim kurumu ve okulun eğitim programından istek, beklenti ve gereksinimleri belirlenmeli, program hazırlanırken bu istek ve beklentiler göz önünde bulundurulmalıdır.
 - Anne ve babalara, eğitim ve öğretim yılı başında, okulöncesi eğitim kurumunun özellikleri, amaçları ve eğitim programını tanıtmayı amaçlayan toplantılar yapılmalı, bu konuda kitapçık ya da broşürler hazırlanarak dağıtılmalıdır.
 - Düzenlenen veli toplantılarında, ailelerle okulun işbirliği yapabileceği ve ailelerin eğitim programı ile sınıf içi etkinliklere katılabilecekleri zaman ve konular belirlenmelidir. Ailelere, kendi ilgi alanları ve meslekleri konusunda programa katkı getirmeleri ve katılmaları için fırsatlar yaratılmalıdır.
 - Ailelere, çocuklarının gelişimleri hakkında sık sık yazılı ve sözel dönütler verilmeli, çocuklarını okul ortamında izlemeleri ve onlarla birlikte etkinliklere katılmaları için ortamlar yaratılmalıdır.
 - Okulöncesi eğitim kurumu tarafından hazırlanacak duyuru panoları, eğitim programı etkinlikleri ya da haber gazetesi gibi uygulamalarla anne ve babaların eğitim sürecinden haberdar olmaları sağlanmalıdır.
3. Okulöncesi eğitim kurumları çocukların eğitimi yanında, bu dönemde özel bir yeri olan aile eğitimini de gerçekleştirmelidir. Bunun için:
 - Ailelerin, çocuklarının gelişim ve eğitimlerinde gereksinim duydukları konular belirlenmelidir.
 - Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen ve yöneticiler tarafından ailelerin gereksinim duydukları konularda, eğitim programları düzenlenmeli, gerektiğinde ailelerin başvurabilecekleri kişi ya da kurumlar hakkında bilgi verilmelidir. Bu programlar, tüm anne ve babalar için uygun olan, ortak belirlenebilecek bir zamanda yüz yüze seminerler biçiminde

düzenlenebileceği gibi, küçük eğitim kitapçıkları ya da broşürler hazırlanarak ailelere dağıtma biçiminde de yapılabilir.

- Ailelerin evlerine ziyaretler gerçekleştirilerek, ev ortamları ve çocukları ile ilişkileri tanınmaya çalışılmalı bir taraftan da çocuk eğitimi ile ilgili bireysel görüşmeler yapılmalıdır.
- Okulöncesi eğitim kurumu tarafından ailelerin, grup tartışma toplantıları, aile piknikleri, gece yemekleri vb. etkinliklerle bir araya getirilerek tanışmaları, sorunlarını ve çocuk eğitimi ile ilgili görüş ve önerilerini paylaşmaları için ortamlar yaratılmalıdır.

4.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma, daha fazla sayıda okulöncesi eğitim kurumu üzerinde ve daha geniş bir kitleye ulaşacak biçimde nicel olarak gerçekleştirilmelidir.
2. Araştırma kapsamında ailelere sorulan soruların benzerleri okulöncesi eğitim kurumları yöneticileri ile öğretmenlerine de yöneltilerek görüşlerinin karşılaştırılması sağlanmalıdır.
3. Benzer konularda deneysel çalışmalarla ailelerin eğitim sürecine katılımları ve aile eğitimine yönelik araştırmalar gerçekleştirilmelidir.

EKLER

	<u>Sayfa</u>
Ek 1 Araştırmanın Yapıldığı Okullar.....	139
Ek 2 Milli Eğitim M¼d¼rl¼đ¼ İzin Formu.....	140
Ek 3 Sosyal Hizmetler Genel M¼d¼rl¼đ¼ İzin Formu.....	141
Ek 4 Anadolu Üniversitesi İzin Formu.....	142
Ek 5 Veli G¼r¼řme Kılavuzu.....	143
Ek 6 G¼r¼řme Takvimi.....	145
Ek 7 G¼r¼řme Kodlama Anahtarı.....	146

Ek 1**ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI OKULLAR**

1. Yenikent Anaokulu
2. Yunuskent Anaokulu
3. Avukat Mail Bykerman Anaokulu
4. Altın Çocuk Yuvası
5. lkem Anaokulu
6. Anadolu Üniversitesi Çocuk Yuvası

Ek 2

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

AYI : B.08.4.MEM.4.26.00.02.070/
ONU : Anket Uygulaması

15.05.01*013217

VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Anadolu Üniversitesi Rektörlüğünden alınan 09/05/2001 gün ve 436-1777 sayılı yazılarında Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Özlem Melek KAYA'nın " Okulöncesi Eğitim Programlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgisi ve Katılımları ile Okulöncesi Eğitim Programlarının Aile Eğitimine Katkısı" konulu tezi ile ilgili olarak Müdürlüğümüze bağlı ekinde belirtilen Anaokullarına devam eden çocukların aileleri ile görüşerek anket uygulamak için izin istemekte olup konu müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Seza YILDIRIM
Milli Eğitim Müdürü

OLUR.
09/05/2001

M.Yaşar ÖZGÜL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 3

T.C
BASBAKANLIK
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU
İL SOSYAL HİZMETLER MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.02.1.SCE.4.26.00.00-2001/ 3889
KONU : Tez Çalışması

ESKİŞEHİR

15/05/2001

VALİLİK MAKAMI'NA
ESKİŞEHİR

İlimiz Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Yüksek lisans Programı Öğrencisi Özlem Melek KAYA'ya ilişkin okul öncesi Enstitü Müdürlüğü Eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi Eğitim Kurumlarının, Aile Eğitimine katkısı konulu tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Özel Altın Çocuk Kreş ve Gündüz Bakımevindeki çocukların aileleri ile de görüşme yapmasını talep etmektedir.

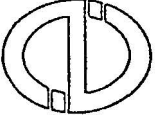
Adı geçen kişinin Müdürlüğümüze bağlı Özel Altın Çocuk Kreş ve Gündüz Bakımevi'nde araştırma yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Olurlarınıza arz ederim.

Sedat ZEYBEK
İl Müdürü

OLUR
15/05/2001

M.Yaşar ÖZGÜL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 4

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

SAYI : B.30.2.ANA.0.70.00.01.-400-494
KONU :

Tarih : 28 Mayıs 2001

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ : 07.05.2001 tarih ve B.30.2.ANA.0.F8.00.00/400-475 sayılı yazınız.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özlem Melek KAYA'nın, hazırlamakta olduğu "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi ve Katılımları ile Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı" konulu tezi ile ilgili olarak, Üniversitemiz Çocuk Yuvasında çalışma yapması, Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr.Atila BARKANA
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek 5

VELİ GÖRÜŞME KILAVUZU

Merhaba, benim adım Özlem Melek Kaya. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Eğitim Ana Bilim Dalında öğretim görevlisi olarak çalışıyorum. Ayrıca, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı Okulöncesi Öğretmenliği Programında Yüksek Lisans öğrencisiyim ve bu araştırmadan elde edilecek veriler Yüksek Lisans tezimin verilerini oluşturacaktır.

Okulöncesi eğitime ailelerin katılımı ve aile eğitimi üzerine bir araştırma yapıyorum. Görüşmenin temel amacı; sizlerin, okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve katılımlarınız ile ailelerin eğitimine okulöncesi eğitim kurumlarının katkısı konusunda görüşlerinizi almaktır. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, okulöncesi eğitim ve aile eğitimine katkıda bulunacağını ümit ediyorum.

Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir ve gizli kalacaktır. Elde edilen bilgiler, bu araştırma dışında başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüşülen bireylerin isimleri kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır. Görüşme sırasında soruları ben soracağım. İstedığınız zaman soruyu tekrarlayabilir ya da sorular yeterince açık değilse açıklama yapabilirim. Lütfen görüşme sırasında, kendinizi bir sohbet ortamında olduğu gibi rahat hissetmeye çalışın.

Görüşme yaklaşık 30 dakika sürecektir. Araştırmanın herhangi bir sürecinde bu çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Bu isteğiniz için kesinlikle bir yaptırım uygulanmayacaktır. Bir sakıncası yoksa görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu zamanı etkili bir biçimde kullanma, verilen yanıtların kaydını, ayrıntılı ve doğru olarak tutma

olanağı sağlayacaktır. Söylediklerime ilişkin bir düşünce ya da sorunuz varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum.

İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum. Ancak öncelikle kendiniz için bir kod isim belirleyiniz. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Ek 6

GÖRÜŞME TAKVİMİ

Araştırmannın Yapıldığı Okul	Kod İsimler	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşülen Yer
Yenikent Anaokulu	Meral	30.05.2001	11.30	Öğretmenler Odası
	Zeynep	31.05.2001	16.00	Öğretmenler Odası
	Burçin	31.05.2001	17.00	Öğretmenler Odası
	Kemal	01.06.2001	14.30	İşyeri
Yunuskent Anaokulu	Ayşe	29.05.2001	13.00	Konferans Salonu
	Hatice	29.05.2001	13.30	Konferans Salonu
	Ecem	30.05.2001	16.30	Konferans Salonu
	Fisun	30.05.2001	17.00	Konferans Salonu
Avukat Mail				
Büyükerman Anaokulu	Elif	13.06.2001	16.00	İşyeri
	Melisa	15.06.2001	12.00	Öğretmenler Odası
	Gül	15.06.2001	16.30	Öğretmenler Odası
	Ali	29.06.2001	14.30	İşyeri
Altın Çocuk Yuvası	Çiğdem	22.05.2001	14.00	Görüşme Salonu
	Öznur	23.05.2001	14.00	İşyeri
	Banu	23.05.2001	15.00	İşyeri
	Ebru	23.05.2001	18.00	Görüşme Salonu
Ülkem Anaokulu	Ahu	19.06.2001	12.00	İşyeri
	İpek	20.06.2001	11.30	İşyeri
	Yalçın	09.07.2001	9.00	İşyeri
	Özlem	09.07.2001	10.00	İşyeri
Anadolu Üniversitesi Çocuk Yuvası				
Çocuk Yuvası	Remzi	16.05.2001	17.00	İşyeri
	Caner	24.06.2001	16.30	İşyeri
	Duygu	14.06.2001	16.00	İşyeri
	Mustafa	25.06.2001	17.00	İşyeri

Ek 7

GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

1. **Çocuğunuzu okula getirip götürürken herhangi bir güçlükle karşılaşıyor musunuz ?**
 - a. Evet;
 - a.1. Ulaşım sorunumuz oldu.
 - a.2. Çocuğum sürekli okula gitmek istemiyor.
 - a.3. Sabahları okulun açılış saatinden önce işe başlamak zorunda olduğum için sorun yaşıyordum.
 - b. Hayır

2. **Çocuğunuzu okulöncesi eğitim kurumuna hangi amaçla gönderiyorsunuz ?**
 - a. Sosyalleşmesi için
 - b. Okulöncesi eğitim alması için
 - c. Çalıştığımız, çocuğa yeterli zaman ayıramadığımız ve enerjisine yanıt veremediğimiz için
 - d. Daha önceki bakıcının (büyükannenin) yetersiz kaldığını düşündüğüm için
 - e. Okul kurallarına alışması ve ilköğretime hazırlanması için
 - f. Çocuğum istediği için
 - g. Dil gelişiminin desteklenmesi için

3. **Çocuğunuzun öğretmeni ile ne sıklıkla görüşüyorsunuz ?**
 - a. Hemen hemen her gün
 - b. Sorunlar oldukça
 - c. Haftada bir kere

- d. Oldukça sık
- e. Zamanım oldukça , telefonla
- f. Ancak biz istediğimizde
- g. Ayda bir ya da iki kez

3. (i). Genellikle hangi konularda görüşüyorsunuz ?

- a. Çocuğumun sorunları
- b. Çocuğumun günlük ve genel durumu
- c. Öğretmeni ile görüş alışverişinde bulunma, işbirliği yapma, sohbet etme
- d. Çocuğumun arkadaş ilişkileri
- e. Çocuğumun sağlığı, beslenme ve uyuma alışkanlıkları
- f. Çocuğumun ev ve okuldaki davranışları
- g. Yaptıkları etkinlikler, bu konuda anne babaların yapabilecekleri
- h. Okulun sorunları ve gereksinimleri
- i. Çocuğumun yetenekleri, el becerileri ve geliştirmek için yapabileceklerimiz

4. Şimdiye kadar okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. konularda sizi bilgilendirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapıldı ?

- a. Veli toplantıları ve okul koruma derneği toplantıları yapıyor.
- c. Öğretmenler bilgi veriyorlar (sordukça söylüyorlar).
- d. Eve çocukların yaptıkları etkinlikleri, işlenen üniteleri tanıtıcı program gönderiliyor.
- e. Etkinlikler için gerekli araç gereç, geziler ya da tiyatrolarla ilgili bilgi veriyorlar.
- f. Eve yazı gönderiyorlar (mektup ya da notlar).
- g. Veli toplantıları yapıyor ancak amaçları farklı ya da amacına ulaşmıyor.
- h. Yemek listeleri gönderiliyor.
- i. Böyle bir çalışma yapılmadı.
- j. Kayıt döneminde okulda yapılacak etkinlikler açıklanmıştı.
- k. Okulda yaptıkları etkinlikleri sergiliyorlar.
- l. Okul girişinde haftalık etkinlik programı asılı.
- m. Ara sıra ilanları oluyor.
- n. Kendim araştırınca bilgi alabiliyorum.

4. (i). Okulda uygulanan eğitim programı, okulun işleyişi vb. dışında hangi konularda bilgilendirilmek isterdiniz ?

- Gereksinim duymadım, bence yeterli
- Çocuğumun okuldaki durumu, öğretmeni ve arkadaşları ile ilişkileri
- Çocuğumun gelişimi ve desteklenmesi gerekli yönleri
- Çocuğumu okul ortamında kendim gözlemleyebilmeliyim
- Okulöncesi çocuklarının gelişimleri, eğitimleri konusunda ailelere rehber olunmalı
- Okulun eğitim programı ile ilgili daha detaylı bilgi verilmeli
- Çocuğumun sınıf öğretmeni dışındaki öğretmenleriyle de (İngilizce, folklor vb). tanıştırılmayım
- Yabancı dil eğitiminde çocuklara öğretilenler konusunda aileler bilgilendirilmeli
- Bilgilendirme dışında ailelerden çeşitli konularda yardım alınmalı

4. (ii). (Eğer böyle bir çalışma yapılmadıysa) Sizi bilgilendirmeye yönelik bir çalışma yapılmasını ister miydiniz ve sizce bu çalışmalar hangi konularda olmalıdır ?

Evet isterdim.

- Kurumun amaçları, okulda bir günün nasıl geçtiği ve nasıl planlandığı
- Çocuğumun gelişiminde kaydettiği aşama
- Çocuğumun gereksinimleri ve geliştirilmesi gerekli alanları ve öğretmeni ile daha rahat görüşebilme olanağı

5. Okulda gün boyu çocuğunuzla yapılan etkinlikler konusunda bir bilginiz var mı? Bu etkinlikleri sıralayabilir misiniz?"

Evet var

- El-işi çalışmaları, etkinlikler
- Rutin etkinlikler
- Oyun etkinlikleri
- Diğer etkinlikler
- Anadili etkinlikleri
- Müzik etkinlikleri

- g. Yazı, kavram, okuma yazmaya hazırlık, dergi vb. çalışmalar
- h. Drama çalışmaları
- i. Deneyler vb. etkinlikler

5. (i). Bu etkinlikleri nasıl öğrendiniz ?

- a. Çocuğumdan
- b. Veli toplantısında ve okula başlarken verilen bilgilerden
- c. Okulda panoda sergilenen çalışmalar ve duyuru panolarına asılan programdan
- d. Öğretmeninden
- e. Okuldan eve gönderilen etkinlik programlarından
- f. Okul yönetiminden
- g. Eve gönderilen etkinlik dosyalarından
- h. Okulda bulunan kapalı devre kamera sisteminden gözleyerek
- i. Okulda çocuğumun yanında etkinliklere katılarak (okula alıştırma sürecinde ya da sonrasında)

6. Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol alıyor musunuz ?

- a. Hayır almıyorum.
- b. Okula böyle bir teklif götürdüm ama gerçekleşmedi.
- c. Okuldan böyle bir teklif geldi ama yoğunluğum nedeniyle katılamadım.

6. (ii). Okulda gün boyunca yapılan etkinlikler ve uygulanan eğitim programında etkin olarak rol almak ister miydiniz ?

- a. Evet (Ama);
 - a.1. Zamanım uygun olursa (kısa süreli, çok sık olmazsa) ve davet ederlerse.
 - a.2. Çocuğum beni görünce davranışları değişiyor, eve gitmek istiyor.
 - a.3. Daha önce hiç düşünmemiştim.
 - a.4. İşyerimden izin sorunum olurdu.
 - a.5. Diğer velilerde katılmalı.
 - a.6. Katılmam gereken etkinlik olursa.

a.7. Bu konuda fikirlerimi sunduğum halde önemsenmedim.

6. (iii). (Evet yanıtı verilmişse) Hangilerinde ve nasıl bir rol almak isterdiniz ?

- a. Çocuklara etkinliklerinde destek ya da yardımcı olabilirdim.
- b. Kendi mesleğimle ilgili çocuklara yönelik çalışmalar yapabilirdim.
- c. Çocuğumu o ortamda izleyen bir gözlemci olmak isterdim.
- d. Çocuğuma yıl sonu gösterileri ve diğer törenlerde yardımcı olmak / onunla beraber rol almak isterdim.
- e. Yapılan gezilere diğer velilerle birlikte katılmak / geziler düzenlemek isterdim.
- f. Okulun istekte bulunduğu / yararlı olabileceğim herhangi bir konuda yardımcı olabilirdim, önerilere açığım.
- g. Öğretmenlere günlük işlerinde yardımcı olabilirdim.
- h. Yanıt vermeyenler

7. Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın aileniz ve sizin düşünceleriniz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz ?

- a. Beni onurlandırır, mutlu ederdi, huzurlu olurdu, bir şeyler başarabildiğim için kendimi daha iyi ve işe yarar hissedirdim.
- b. Olumlu bir etki bırakırdı, anne- baba, çocuk çevre ilişkileri daha olumlu olurdu.
- c. Yapıp yapamadıklarını gözleme, diğer çocuklarla karşılaştırma şansım olacağı için çocuğumu daha olumlu değerlendirebilirdim.
- d. Çocuğumun ev ve okuldaki davranışlarını karşılaştırabilirdim ve okul ile aile arasındaki denge sağlanabilirdi.
- e. Çocuğumu daha iyi nasıl eğitebileceğimi anlar, kendi tavır ve davranışlarımı kontrol ederek gerekenleri değiştirirdim.
- f. Çocuğumun yaptığı etkinlikleri görüp takip etme ve destekleme şansım olurdu.
- g. Çocuğumun ilgi duyduğu konuları görme, onu ve arkadaşlarını daha iyi tanıma fırsatım olurdu.
- h. Evde bir gündem oluştururdu, yaptıklarımızı konuşurduk.
- i. Çocuğumu olumlu etkileyeceği için benim açımdan da güzel olurdu.
- j. Memnun olurduk.

- k. Çocuğumun seviyesine nasıl inebileceğim konusunda bir fikrim olurdu ve daha iyi diyalog kurabilirdik.
- l. Okulun olumlu olumsuz yanlarına eleştirisel bir gözle bakabilir, eksik ve aksaklıkları gidermek için çaba harcayabilirdim.
- m. Çocuğumun oradaki yaşantısını ve ilişkilerini gözlemleyebilirdim.
- n. Öğretmenlerin işinin ne kadar zor olduğunu daha iyi anlardım.
- o. Bilemiyorum o yönünü hiç düşünmemiştim.

8. Okulda uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılımınızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?

- a. Olumlu yönde etkilerdi;
 - a.1. Çocuğuma gurur verirdi ve mutlu olurdu.
 - a.2. Kendi ailesinden birini orada görmek ortamın resmiyetini kaldır, aile desteğini çocuğuma hissettirebilirdi.
 - a.3. Ailesinin fiziksel olarak yanında olması özgüveninin daha güçlü olmasını sağlayabilir etkinliklere daha kendine güvenli katılırdı.
 - a.4. Aynı eğitim süreci evde de sürdürülebilir ve okulöncesi eğitim kurumu çocuk için daha sıcak ve evinin bir parçası haline gelirdi.
 - a.5. Sürekli onun yanında olamayacağımı hissettirip dozunu ayarlarsam olumlu olurdu.
 - a.6. Öğretmen - aile etkileşimini görmek çocuk için destek olurdu.
- b. Olumlu olur muydu bilemiyorum;
 - b.1. Ben olduğum için doğal davranmayabilir.
 - b.2. Çocuğum kendisini benim koruyuculuğum altında hissedeceğinden herhalde iyi olmazdı.
 - b.3. Beni orada görmek çocuğumu olumsuz etkileyebilir, eve gitmek isteyebilir.
 - b.4. Benim olmam çocuğun şımarmasına, çekinmesine neden olabilir yada hiç etkilemeyebilir bilemiyorum.
 - b.5. Tek çocuk olduğu için diğer çocuklarla ilgilenmem belki onda kıskançlık oluşturabilir ama sanırım hoşnut olurdu.
- c. Bunu çocuğuma sormak gerekir.

9. Okuldaki öğretmenler tarafından sizi, çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor mu?

a. Evet

b. Hayır;

b.1. Düzenli bir çalışma yapılmıyor, ben sürekli sorarak bilgi alıyorum.

9. (i). (9. soruda “evet” yanıtını verenler için) Bunlar ne tür çalışmalar ?

a. Öğretmenin birebir görüşmelerde yaptığı bilgilendirmeler

b. Dönem aralarında verilen karneler

c. Çocuğuma ait gözlem sonuçlarının yer aldığı gözlem dosyası

d. Eve gönderilen sağlık bülteni / doktor raporları

e. Dönem başlarında ve sonra yapılan toplantılar

f. İncelenmek üzere gönderilen etkinlik dosyaları

g. Okul girişinde sergilenen etkinlikler

h. Çocuğun genel durumu ve arkadaşlarıyla ilişkileri konusunda bilgi veren kısa bir bilgi notu

i. Fiziksel gereksinimlerini karşılamak üzere gerekli araç gereçler ve bu yaş çocuklarına özgü alınması gerekli kitap, oyuncak vb konularda yapılan yönlendirmeler

9. (ii). (9. soruda “evet” yanıtını verenler için) Çocuğunuzun gelişimi, eğitimi, gereksinimleri vb. konularda yapılan çalışmalar sizce yeterli mi ?

a. Yeterli buluyorum

(Ancak);

a.1. Bence yeterlilik kişiye göre değişir, ben sürekli öğretmeni ile görüşüp istediğim zaman da okulun kapalı devre kamera sisteminden izleyebildiğim için yeterli

b. Yeterli bulmuyorum;

b.1. Aylık olarak yapılacak etkinlikler ve çocuğumun gelişimi hakkında bilgi verilmeli.

b.2. Çocuğumla ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmeli ve ona nasıl yardımcı olabileceğimiz konusunda yönlendirilmeliyiz.

- b.3. Çocuk psikolojisi alanında bir uzman okulda bulunmalı.
- b.4. Veli toplantıları ve bilgilendirmeler daha sık yapılmalı.
- b.5. Öğretmenler okulda yaşanan sorunları yansıtmıyorlar, velilere iletmeleri gerekir.

9. (iii) (9.soruda “hayır” yanıtını verenler için) Bu tür çalışmalar yapılmasını ister miydiniz ? Sizce içeriğinde neler olmalıdır?

Evet mutlaka yapılmalı

- a. Çocuğumun toplum içindeki davranış şekli, okuldaki ilişkileri ve gelişme olup olmadığı hakkında bilgi
- b. Bu yaş çocuklarının gelişimi, eğitimi, psikolojisi konusunda aydınlatıcı bilgiler
- c. Çocuğumdaki davranış değişiklikleri ve gelişimi ile ilgili bilgiler
- d. Çocuğumun ilgi alanlarını ortaya çıkaracak çalışmalar
- e. Kardeşler arası ilişkilerin düzenlenmesi konusunda bilgi
- f. Çocuğumun geliştirilmesi gereken yönleri hakkında bilgi
- g. Okulda bulunacak sağlık görevlisi ya da psikologu tarafından çocuğumun sağlığı hakkında verilen bilgi
- h. Çocuğumun özellikle dil gelişimi hakkında bilgi

10. Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne baba eğitimi programı düzenleniyor mu ?

- a. Hayır düzenlenmedi (Ancak);
 - a.1. Farklı kurumların bu tür çalışmaları ile ilgili duyurular yapıldı.
 - a.2. Yıl başındaki toplantıda velilere okula destek olmaları için yapmaları gerekenler konusunda bilgi verildi.
 - a.3. Bir kez üniversite öğretim elemanları tarafından seminer düzenleneceği söylenmişti ama gerçekleşmedi.
- b. Evet düzenlendi, bir psikolog bilgi vermişti (Ama);
 - b.1. Ben katılamadım.
 - b.2. Bu toplantıya eşim katılmıştı.
 - b.3. Ben yeterince yararlı bulmadım.

10. (i). (10. soruda “evet” yanıtını verenler için) Bu konudaki gereksinimlerinizi karşıladı mı ?

- a. Evet (Ama);
 - a.1. Daha sık yapılmalı.
 - a.2. Ücretli bir yemekle beraber olduğu için sanırım tüm veliler katılmadı.
- b. Hayır karşılamadı.

10. (ii). (10. soruda “evet” yanıtını verenler için) Anne babaların eğitime yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerindeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz ?

- a. Eşim etkilendiğine göre sanırım ben de etkilenirdim, çocuklara karşı bakışımız davranışımız değişirdi.
- b. Hayatımızı olumlu yönde etkiledi, çocukla iletişim kurma yolları, eğitimde kullanılabilecek ceza yöntemlerini öğrendik ve uygulamaya geçtik.

10. (iii). (10. soruda “hayır” yanıtını verenler için) Okuldaki eğitimciler tarafından, aileler ve çocuklarına yönelik bir anne baba eğitimi programı düzenlenmesini ister miydiniz ?

- a. Evet
- b. Hayır;
 - b.1. Bu konuda hiç gereksinim duymadım.
 - b.2. Bu eğitimin onların işi olduğunu düşünmüyorum.

10. (iii.1) (10. (iii). Soruda “evet” yanıtını verenler için) Programın içeriğinde hangi konuların yer almasını isterdiniz?

- a. Bu yaş çocuklarının psikolojileri, gelişimsel özellikleri ve eğitim yöntemleri
- b. Anne baba çocuk iletişimi, davranış biçimleri ve olumsuz davranışların sonuçları
- c. Okul, aile, çevre ilişkileri ve bu konuda aileye düşen görevler
- d. Çocuklardaki cinsellik ve bu konuda çocuğa neler anlatılması gerektiği
- e. Aile ile okul arasında fikir alışverişi şeklinde olabilir.

- f. Bireyi tanıma teknikleri, çocuklara temel alışkanlıkları kazandırma yöntemleri ve beslenme
- g. Ailelerin çocuklarına nasıl rehberlik edebilecekleri
- h. İlköğretime başlamak için en uygun zaman
- i. Çocuklardaki davranış bozuklukları ve olası nedenleri
- j. Velilerin uyguladıkları sorun çözücü yöntemleri diğerleri ile paylaşımları
- k. Toplum yararlı ve sosyalleşmiş çocuklar yetiştirebilmek için yapılması gerekenler ve kardeşler arası kıskançlık ve çözüm yolları
- l. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar belirlenerek aileler bu yönde eğitilmeli ve yönlendirilmeli.

10. (iii.2.) (10. (iii). Soruda “evet” yanıtını verenler için) Programın uygulanış zamanı ve süresi sizce nasıl düzenlenmelidir, örnek verebilir misiniz?

- a. Hafta içi çalışma saatleri bitiminde;
 - a.1. Günde iki saati aşmayacak şekilde olabilir.
 - a.2. Eşimle benim olabileceğim saatlerde olmalı.
 - a.4. En az iki saat olmalı.
- b. Hafta sonu;
 - b.1. Eşimle benim olacağım şekilde olmalı.
 - b.2. Özellikle Cumartesi olabilir.
 - b.3. Sabahtan ya da öğleden sonra seçenekli sunulabilir.
 - b.4. İki hafta sonunda bitirilmeli.
 - b.5. Ayda ya da on beş günde bir uygulanabilir.
- c. Bütün velilerin çalışma saatleri saptanarak düzenleme yapılmalı.
- d. Mesleği öğretmenlik olan velilerin tatil dönemlerinde olabilir.
- e. Belli aralıklarla aşama aşama bir yıla yayılmalı.
- f. Aylık ya da haftalık birer saatlik programlar halinde olabilir.
- g. Hafta içi öğleden sonraları olabilir.
- h. Zamanı hiç önemli değil, işim problem yaratmayacağı için her zaman katılabilirim.

10. (iii.3). (10. (iii). Soruda “evet” yanıtını verenler için) Anne babaların eğitimine yönelik böyle bir programın aile yaşantınız ve çocuklarınızla ilişkileriniz üzerinde nasıl bir etkisi olabileceğini düşünüyorsunuz ?

- a. Bilinçli olacağımız için çocuğun eğitimine olumlu etkisi olabilir.
- b. Öğrendiklerimizi ev içinde uygulamaya geçirir, yapmış olduğumuz yanlış uygulama ve davranışları değiştirebiliriz.
- c. Çocuğa yaklaşımımızda, bakış açımızda farklılıklar olabilir, daha bilinçli davranabilirdik.
- d. Aileiçi iletişim ve çocuğumuzla olan ilişkiler daha iyiye gider, anlaşmazlıklar daha çabuk çözümlenebilirdi.
- e. Eşimle aramızda olabilecek farklı düşünceleri ortadan kaldırır, ortak noktayı yakalayabilirdik.
- f. Çocuğumu bilinçli yetiştirebileceğim için mutlu ve huzurlu olur, suçluluk hissetmeyebilirdim.
- g. Aileler karşılıklı fikir alışverişinde bulunabilirlerse bu konuda bir kitap okumaktan daha etkili olabilir.
- h. Aileler arası fikir paylaşımları sonucu diğer çocuklarla kendimizinkini kıyaslar ve ondan yaşının üzerinde davranışlar beklemezdik.
- i. Aldığım eğitim doğrultusunda diğer aile üyelerini bilinçlendirmeye çalışırdım.
- j. Ev içi sorunların çocuk üzerindeki etkileri açıklanırsa evimizdeki sorunlar ortadan kalkabilirdi.

11. Bu konuda belirtmek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı ?

- a. Görüş ve önerilerini belirtenler
 - a.1. Okulöncesi eğitim konusunda bireyleri bilinçlendirici çalışmalar yapılmalı ve okulöncesi eğitim kurumları çok önemli olduğu için hızla yaygınlaştırılmalı.
 - a.2. Ailelere yönelik rehberlik hizmeti daha yaygın olmalı, aileler eğitimin her aşamasında, çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirilmeli ve psikolojik danışmanları olmalı.

- a.3. Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları sevmeleri çok önemli ve gerekli, aileler bu konuda seçici davranmalı ve okulöncesi öğretmenleri çok iyi yetiştirilmeli.
- a.4. Öğretmen, anne, baba, çocuk iletişimi çok sıkı olmalı, eğitilirken hep birlikte eğitilmeli.
- a.5. Aile ile okul arasındaki ilişkiler çok iyi kurulmalı, araştırma bu açıdan alana büyük katkı getirebilir.
- a.6. Okulöncesi eğitimin gerekliliğine inandığım için, çalışan bir anne olmasam da, 4 yaşından sonra çocuğumu anaokuluna gönderirdim.
- a.7. Bazı okulöncesi eğitim kurumlarını fiziksel olanakları, o yaş çocuklarına uygun değil ve araç gereçler yetersiz.
- a.8. Özellikle sorunlu aileler, bir psikolog, okul rehberliği, okul müdürü ya da öğretmenden yardım almalı.
- a.9. Anne babaların amacı çocukları dünyaya getirmek değil, onları en iyi şekilde yarınlara hazırlamak olmalı.
- a.10. Aileler çocukları konusunda çok hassas olabiliyorlar, ancak değerlendirmelerini yaparken kurumun ve öğretmenlerin olabilecek sorunlarını da göz önüne almalılar.
- a.11. Okulöncesi eğitim kurumları ailelere karşı dürüst olmalı ve olan sorunları açık bir şekilde dile getirmeli ve bu kurumlarda bir psikolog bulunarak çocukları izlemeli, ailelere dönüt vermeli.
- a.12. 6 yaş grubundaki çocuklara yıl sonuna doğru okul disiplinine yönelik bilgiler verilmeli.
- a.13. Özellikle alt sosyo ekonomik ve kültürel yapıdaki yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim okulları anasınıflarına devam eden öğrencilerin ailelerine eğitim verilmeli.
- a.14. Okulöncesi dönemde çocukların mutlu olmaları ve okul yaşamına alışmaları yoğun bir eğitim almalarından daha önemli ve okulöncesi eğitim özellikle apartman yaşantısına sahip ve dış ortam ile iletişimi olmayan ve tek büyüyen çocuklarda 3 yaşından sonra kesinlikle gerekli.

b. Görüş ve önerilerini belirtmeyenler

KAYNAKÇA

Acar, Çimen. “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Problem Davranışların Çözümüne Yönelik Gerçekleştirdikleri Çalışmalarla İlgili Görüş ve Önerileri.” Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2000.

Akkök, Füsün, Beyza Ögetürk ve Hülya Kökdemir. “İlköğretimde Aile Katılımı,” Ankara: TED Ankara Koleji Eğitim Vakfı Yayını, Cilt 1, Sayı 1, ss.14-18, 1997-1998.

Aksoy, Ayşe B. “Okulöncesi Eğitime Ebeveyn Katılımının Sağlanması,” **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**. Cilt 2, ss.97-99, 1998.

Aksoy, Ayşe B. ve Ayşe Turla. “Okul-Aile İşbirliği”, **Gazi Üniversitesi Anaokulu / Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, ss.42-47, 1999.

Aktaş, Yeşare. “Çalışan Annelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Önemi,” **10. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.237-248, 1997.

Albayrak, Huriye. “Okuma Yazma Eğitimine Hazırlık Çalışmaları,” **Selçuk Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 2000.

Altinköprü, Tuncel. **Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?** İstanbul: Hayat Yayınları, 2000.

Anaokulu Programı. İstanbul: Esin Yayınevi, 1997.

Cantekinler, Semra. "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Serbest Zaman Etkinlikleri," **Selçuk Üniversitesi Anaokulu Öğretmeni El Kitabı**, İstanbul: Ya-pa yayınları, ss.74-84, 2000.

Cavkaytar, Atilla. "Okulöncesi Eğitimde Okul, Aile ve Çevre İşbirliği," **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**. (Editör: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AçıkÖğretim Fakültesi Yayınları, ss. 133-143, 2000.

_____. "Özel Eğitimde Anne-Baba Katılımı," **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 9, Sayı 1-2, ss. 97-106, Güz 1999.

Çağdaş, Aysel. "İletişim Dilinin 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkileri." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

_____. **Anne –Baba-Çocuk İletişimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Dall, Frank. "Temel Eğitimin Yaygınlaştırılması ve Kalitenin Artırılmasında Okulöncesi Eğitimin Önemi," **I. Ulusal Çocuk Gelişim ve Eğitimi Kongresi**. (Mayıs 1997), ss.10-15

Decker, A. Celia ve John R. Decker. **Planning and Administering Early Childhood Programs**. Fourth edition. Ohio: Merril Publishing Company, 1988.

Demirel, Özcan. **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: USEM Yayınları, 1997.

Dönmezer, İbrahim. **Ailede İletişim ve Etkileşim**. 3. baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2001.

Ekşi, Aysel. **Çocuk, Genç, Ana-Babalar**. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1990.

Eryorulmaz, Ani. "Kurumsal Okulöncesi Eğitimde Ailenin Rolü," **9. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.90-95, 1993.

Fidan, Nurettin. **Eğitimde Yeni Kavramlar ve İlkeler**. Ankara: Rehber Yayınevi, 1977.

Gülender, Semra. "Velilerin Okulöncesi Eğitim Kurumlarından, Kurumların Velilerden Beklentileri," **9. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.317-320, 1993.

Gültekin, Mehmet. "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlar," **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**. (Editör: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.71-86, 2000.

Gürdal, Ayla, Adil Çağlar, Fatma Şahin, Filiz Ölçün ve Esra Macaroğlu. "Okulöncesi Dönemle İlgili Fen Faaliyetlerine Örnekler," **9. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss. 164-171, 1993.

Gürkan, Tanju. " Okulöncesi Eğitimin Tanımı Kapsamı ve Önemi," **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**. (Editör: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.1-10, 2000.

_____. "Eğitim Öğretim ve Programla İlgili Temel Kavramlar," **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. (Editör: Mehmet Gültekin) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.2-14, 2001.

Hoşcan, Ensari ve Rengin Zembat. "Yönetim Stillerinin Ailenin Okulöncesi Eğitim Programlarına Katılımı Üzerindeki Etkileri," **Marmara Üniversitesi Anaokulu Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.180-205, 1999.

İşmen, Esra ve S. Armağan (Köseoğlu) Yıldız. “Okulöncesi Dönemde Aile- Okul İşbirliği ve Ebeveynin Eğitime Katılımı”, **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı 44, ss. 30-32, 1996.

Jersild, Arthur T. **Çocuk Psikolojisi**. Çeviren: Gülseren Günce. 4. baskı. Ankara: A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Araştırmaları Merkezi Yayını, 1985.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. “Aile İçi Etkileşim ve Çocuk Gelişimi,” **Türkiye’de Çocuğun Durumu**. Ankara: TC. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Başkanlığı ve UNICEF İşbirliği, ss. 195-209, 1989.

Kaptan, Saim. **Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri**. Geliştirilmiş 10. baskı, Ankara: Bilim Yayınları, 1989.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 8.basım. Ankara: Nobel Yayınları, 1998.

Koç, Ayhan, Eser Taylan ve Sevda Bekman. “Türkiye’de Okulöncesi Çocuk Eğitimi: İhtiyaç Değerlendirme Araştırması ve Dil Yetisi Düzeyi Değerlendirmesi”, AÇEV Tarafından Hazırlanan Rapor. (İstanbul, 30 Kasım 2001), ss.1-11.

Koçak, Nurcan. “High/Scope Okulöncesi Eğitim Programı ve Türkiye’deki Okulöncesi Eğitim Uygulamaları,” **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Cilt II, ss.697-704, 1998.

Kuşin, İclal. “Okulöncesi Eğitimde Aile ve Okul İşbirliği,” **7. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.74-77, 1991.

Mağden, Duyan. "Okulöncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar," **9. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.172-175, 1993.

MEB. **Okulöncesi Eğitim Programları, Kreş, Anaokulu, Anasınıfı**. İstanbul. MEB Basımevi, 1994a.

_____. **Kreş Programı**. İstanbul: MEB Basımevi, 1994b.

_____. **Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği**. 2002.

Merriam, Sharan B. **Qualitative Research and Case Study Applications in Education**. San Francisco: Jossey Bass Publishers, 1998.

Metin, Nilgün, Meziyet Arı, Sibel Güneysu, Betül Dikmen, Belme Atık, Çiğdem Aydın, Elif Üstün ve Nilgün Uysal. "Ana-Babaların Anaokulundan Beklentileri," **9. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.96-106, 1993.

Miles, Matthew B. ve A. Michael Huberman. **Qualitative Data Analysis**. Second edition. London: Sage Publications, 1994.

Mialaret, Gaston. "Dünyada Okulöncesi Eğitimi," **Okulöncesi Eğitimi UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Raporu**. Ankara: ss.3-28, 1977.

Navaro, Leyla. **Beni Duyuyor musun?** İstanbul: Ya-pa Yayınları, 1987.

Oğuzkan, Şükran ve Güler Oral. **Okulöncesi Eğitim**. 2. baskı, İstanbul: MEB Basımevi, 1987.

Oğuzkan, Şükran, Özgör Demiral ve Gülseren Tür. **Okulöncesinde Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri**. İstanbul: Turan Ofset, 1999.

Oğuzkan, Şükran, Emine Tezcan, ve Gülseren Tür, Özgör Demiral. **Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri ve Eğitici Oyuncaklar.** 9.baskı. Ankara: MEB Basımevi, 2001.

Oktay, Ayla. **Yaşamın Sihirli Yılları.** 1.baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 1999.

_____.“Okulöncesi Eğitimin Düşünsel Temelleri,” **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri.** (Editör: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.11-28, 2000.

Öz, Feyzi. “Okulöncesi Eğitim,” **Cumhuriyet Döneminde Eğitim.** İstanbul: MEB Basımevi, 1983.

Özer, Dilara ve Filiz Beler. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 0-6 yaş Çocuklarının Eğitim Olanaklarının Araştırılması,” **10. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri.** İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.271-284, 1997.

Öztop, Hülya ve Muhteşem Telsiz. “Anne Baba Eğitimi,” **Yaşadıkça Eğitim.** Sayı 46, ss.4-7, 1996.

Pehlivan, İnyet. “Okula Aile Katılımı,” **Yaşadıkça Eğitim.** Sayı 53, ss.4-7, 1997.

Poyraz, Hatice ve Hale Dere. **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri.** Ankara: Anı Yayıncılık, 2001.

Savran, Canan ve İclal Kuşin. “Ana-Babalar ile Onların Ana-Babaları Arasındaki Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutum İlişkileri,” **10. Ya-pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri,** İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.181-195, 1997.

Seçkin, Nezahat ve Gürcü Koç. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Program,” **Yaşadıkça Eğitim.** Sayı 57, ss.6-9, 1998.

_____ . "Okulöncesi Eğitimde Okul-Aile İşbirliği," **Yaşadıkça Eğitim**. Sayı 51, ss.5-10, 1997.

Şözer, Ersan. "Okulöncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme," **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**. (Editör: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.119-132, 2000.

Şucuka, Nur, Suzan Ü. Özkök ve Banu Vardar. "Anne Çocuk Eğitim Programı: Uygulama ve Değerlendirme," **Okulöncesi Eğitim Sempozyumu; Okulöncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**. (Editör; Gelengül Haktanır) Ankara: ss.51-57, 1997.

Şahin, Fatma. **Okulöncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 2000.

Temel, Fulya. "İtalya'daki Reggio Emilio Okulöncesi Eğitim Projesi," **6. Ya-Pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.159-168, 1989.

_____ . "İtalya (Reggio Emilio)'dan Yeni Bir Okulöncesi Eğitim Projesi," **Okulöncesi Eğitim Sempozyumu; Okulöncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**. (Editör; Gelengül Haktanır) Ankara: ss.115-124, 1997.

Tezcan, Mahmut. **Eğitim Sosyolojisi**. 5. baskı. Ankara: Bilim Yayınları, 1988.

Turan, Esra Ömeroğlu. "Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Fiziksel ve Eğitsel Ortamları," **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**. (Editör: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.59-70, 2000.

Turan, Esra Ömeroğlu, Ayşe Aksoy ve Ayşe Turla. "Anne Çocuk Eğitimi Programı," **Okulöncesi Eğitim Sempozyumu; Okulöncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar.** (Editör; Gelengül Haktanır) Ankara: ss.89-91, 1997.

Turan, Esra Ömeroğlu, Fatma Tezel Şahin, Ayşe Turla ve Münevver Can. "Çocukluk Döneminde Ev Ortamının Çocuğun Eğitimine Etkisi," **I. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi.** Ankara: ss. 316-335, 1997.

Türnüklü, Abbas. "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme," **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.** Sayı 24: 543-559, Güz 2000.

_____. "Eğitimbilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak İçin Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması," **Eğitim ve Bilim.** Cilt 26, Sayı 120, ss. 8-13, 2001.

Unutkan, Özgül Polat. "5-6 yaş grubu Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1998.

Uzuner, Yıldız. "Niteliksel Araştırma Yaklaşımı," **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.175-190, 1999.

Üstün, Elif. "Okulöncesi Dönemde Çocuk-Aile-Okul İşbirliği", **9. Ya-Pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri.** İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.87-89, 1993.

Üstünoğlu, Ülkü. **Okulöncesi Öğretmenlerinin Uzaktan Öğretim Yöntemi ile Yetiştirilmesine Yönelik Program Modeli.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1987.

_____ . “Okulöncesi Dönemdeki Aile Eğitiminde Benimsenebilecek Farklı Yaklaşımlar,” **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 4, Sayı 1-2, ss-121-123, 1991.

Yarış, Fatma. **Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler**. 6. baskı. Ankara: Alkım yayınları, 1996.

Yaşar, Şefik. “Okulöncesi Eğitim Öğrencilerinde Fene Yönelik Duyuşsal Özelliklerin Geliştirilmesi,” **9. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.140-145, 1993.

_____ . “Demokratik Tutum ve Davranışların Gelişmesinde Okulöncesi Eğitimin Rolü”, **10. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.343-350, 1997.

Yavuzer, Haluk. **Çocuk Psikolojisi**. 17. baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1999.

_____ . “Yaygın Ana-Baba Tutumları,” **Ana-Baba Okulu**. 5. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1995.

_____ . **Ana-Baba Çocuk**. 11. baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998.

Yıldıran, Güzver. “Okulöncesi Eğitimde Okul, Ana-Baba ve Çevre Arasında İşbirliğinin Sağlanması,” **Okulöncesi Eğitim ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, ss.69-88, 1983.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. 2. baskı. Ankara: Seçkin Yayınları, 2000

Yörükoğlu, Atalay. **Çocuk Ruh Sağlığı**. 23. basım. İstanbul: Özgür Yayınları, 1998.

Zembat, Rengin. "Okulöncesi Eğitimde Program," **Marmara Üniversitesi Anaokulu Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.49-71, 1999.

Zembat, Rengin ve Özgül Polat Unutkan. "Okulöncesinde Çocuğun Sosyal Gelişiminde Aile Katılımının Önemi," **Marmara Üniversitesi Anaokulu Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, ss.151-173, 1999.

_____. **Okulöncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 2001.